

ČASOPIS FEDERÁLNÍHO MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

vyznamenáný medailí Za upevňování přátelství ve zbrani 1. stupně a Pamětní medailí k 30. výročí Slovenského národního povstání, Květnového povstání českého lidu, osvobození Československa Sovětskou armádou

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ OSMÝ ROČNÍK

9

Vztah války a politiky v kosmickém a jaderném věku a význam vysoké bojové připravenosti ČSLA

V poslední třetině dvacátého století, v etapě, která bývá často označována jako „kosmický a jaderný věk“, se alternativa války nebo míru změnila v jeden z prioritních globálních problémů zachování života na Zemi. Na sklonku XX. století dochází z hlediska nového myšlení ke korekcím závěrů o místě, úloze a funkci válek v životě společnosti. Dochází však současně k řadě nejasností, projevům pacifismu, ale i záměrnému překrucování vztahu války a politiky buržoazními teoretiky.

Při analýze vztahu války a politiky v jaderném věku vycházíme z marxisticko-leninského pojetí války jako pokračování politiky tříd, států, koalic prostředky ozbrojeného násilí, vedením ozbrojeného zápasu. Válku nelze nikdy zkoumat izolovaně, neboť není ničím o sobě, nýbrž je vždy součástí širšího celku — politiky.

Základní poučka dialektiky, aplikovaná na válku, konstatuje, že válka je prostě pokračování politiky jinými (totiž násilnými) prostředky. V. I. Lenin považoval každou válku za pokračování politiky určitých, zainteresovaných mocností — a různých tříd v nich — v určité době. Z principiálního hlediska vzájemný vztah mezi válkou a politikou existoval, existuje a bude existovat, dokud budou války a obecně, zvláště, a jedinečně příčiny jejich vzniku. Také raketová jaderná válka, pokud by ji imperialisté rozpoutali, nemůže být ve vztahu k politice výjimkou. Bezprostřední příčina všech válek je pouze utla-

čovatelská politika vykořisťovatelských tříd. Jejím představitelem je v soudobé epoše imperialismus v čele se Spojenými státy americkými. Abstrahovat proto od marxisticko-leninského kritéria jaká politika, kterých tříd je bezprostřední příčinou válek, je nevědecké a ve svých důsledcích umožňuje zastírat skutečné zdroje a původce válek.

Za situace, kdy v imperialistických státech i nadále pokračují skryté i otevřené přípravy na možnou válku proti socialistickým státům, není vyloučena ani válka raketová jaderná. Raketové jaderné zbraně by představovaly hlavní prostředek vedení války, i když nelze vyloučit použití vysoce účinných zbraní konvenčních ani dalších druhů zbraní hromadného ničení, neboť již v současnosti existuje reálná možnost sestrojit mnohem nebezpečnější druhy zbraní. Jde o rozličné druhy paprskových zbraní (laserových, částicových, mikrovlnných), infrazvukových, ozónových a dalších, u nichž ani teoreticky není možné posoudit jejich účinky.

Válka, pokud by se ji imperialistickým státům podařilo rozpoutat, by byla výsledkem, produktem celé jejich předchozí politiky. Byla by výsledkem konkrétní politiky imperialistických států od skončení druhé světové války až do současnosti, politiky sázející na sílu a na použití síly.

Svědčí o tom mimo jiné skutečnost, že pouhý měsíc po vrcholné schůzce ve Washingtonu, jejímž výsledkem je smlouva

o likvidaci raket středního a kratšího doletu i reálná vyhlídka na podstatné (50%) omezení strategických raketových jaderných zbraní, byl 9. ledna roku 1988 předložen americkému prezidentovi návrh nové vojenskostrategické koncepce. Jde o vojenskostrategickou koncepci tzv. **diferencovaného odstrašování** (Discriminate Deterrence) předložena R. Reaganovi komisí, v níž mimo jiné pracovali H. Kissinger, Z. Brzezinski a W. Clark, půl tuctu bývalých vysokých činitelů Pentagonu, tři přední univerzitní odborníci, Fred Iklé a Albert Wohlstetter, známý expert na otázky jaderné strategie.

Návrh zahrnuje nejrůznější oblasti, od politické a technologické přes jadernou a konvenční až po otázky spojené s vojenským rozpočtem a odzbrojením. Nelze vyloučit, že tuto vojenskostrategickou koncepci po dopracování a upřesnění přijme a bude využívat nová americká administrativa. Návrh představuje staronovou vojenskostrategickou koncepci, která vychází z poznatků, které se zrodily již v první polovině osmdesátých let. (Mimo jiné obsahuje koncepci Air-Land Battle, počítá s koncepcí a možností omezené jaderné války, s vojenským zasahováním NATO v konfliktech mimo regionální rámec paktu, s možností tzv. horizontální eskalace regionálních konfliktů, tj. s jejich rozšířením na jiné zeměpisné oblasti.) Politický princip uvolňování je označován jako škodlivý a svědčí o tom, že stoupenci konfrontace se snaží další proces uvolňování brzdit a jeho výsledky minimalizovat.

Marxisticko-leninské pojetí požaduje uplatňovat při zkoumání vztahu války a politiky **konkrétně historický přístup**. Nezkoumat válku vůbec, abstraktně, ale danou konkrétní válku. Abstraktní pojetí vztahu války a politiky totiž stírá zásadní rozdíly mezi zahraniční politikou socialistických států a zahraniční politikou imperialistických států. Nás zajímá raketová jaderná válka.

S tím souvisí problém, zda by raketová jaderná válka byla pokračováním politiky. **Rozpoutají-li imperialistické státy raketovou jadernou válku proti socialismu, bude tato válka pokračováním jejich reakční agresivní politiky** a bude z jejich strany bezvýhradně nespravedlivá. Ze strany socialistických států by šlo o akt vynucený a válka by byla pokračováním politiky obrany socialismu, byla by válkou nanejvýš spravedlivou. Válka tedy bez ohledu na to, jakými prostředky je vedena, je pokračováním politiky a tato skutečnost závisí nikoli na mínění marxistů, ale na skutečném stavu věcí.

Naskýtá se však oprávněná otázka, jak dlouho by v takové válce mohl agresor pokračovat. Za prvé tedy vystupuje do popředí problém délky „časového úseku“ pokračování v předchozí politice takovým prostředkem, jaký představuje raketová jaderná válka.

Hovoříme-li o faktoru času, o časovém úseku pokračování v politice takovým prostředkem, jaký představuje raketová jaderná válka, pak v „jaderném věku“ vystupuje do popředí i další aspekt. Spočívá v tom, že může dojít k situaci, kdy politika ztratí možnost řídit proces, který vyvolala, jakož i možnost ukončit jej politickými prostředky — tj. dosažením míru, příměří apod. Po vypuknutí světové raketové jaderné války vzniká nebezpečí, že **začne působit vojenskotechnokratická logika**, kdy nebude dostatek času na politická rozhodnutí v otázkách války a míru.

Na tuto skutečnost, k níž může dojít ještě před možným vznikem války, bylo upozorněno na XXVII. sjezdu KSSS, kde bylo uvedeno, že „vyhrát v horečném zbrojení, stejně jako v samotné jaderné válce už není možná. Pokračování tohoto zbrojení na Zemi, a tím spíše jeho rozšíření do vesmíru, urychlí už beztak kritické tempo hromadění a zdokonalování jaderných zbraní. Situace ve světě se může vyvinout tak, že už nebude záviset na rozumu či vůli politiků. Ocitne se v zajetí techniky vojenskotechnokratické logiky“. (XXVII. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály. Praha 1986, s. 65.) Ani v důsledku toho však nemizí kauzální vztah mezi raketovou jadernou válkou a imperialistickou politikou. Ať už by imperialismus rozpoutal válku jakýmkoli způsobem (nahodilou událostí nevylučujeme), jaderná katastrofa by byla nevyhnutelným důsledkem předchozí imperialistické politiky, jíž vyvolaného horečného zbrojení, včetně snah přenést je do kosmického prostoru, jejich snah zastavit pokrokový vývoj ve světě a získat zpět ztracenou historickou iniciativu.

Vztah politiky a raketové jaderné války má však i funkčně cílovou stránku. V minulosti byla válka současně prostředkem (krajním, nejostřejším apod.) k dosažení politických cílů tříd, stran, států, koalic. Ve státně organizované společnosti nemůže být války, která by neměla politický charakter a byla zbavena politického obsahu. Neznámená to však, že vztah politického a vojenskospeciálního obsahu války se nemění. Neboť i ve vztahu k válce platí, že podstata se rovněž vyvíjí. Ve vztahu války a politiky se objevují nové momenty. Jeden z nejdůležitějších je spjat s otázkou, zda může být raketová jader-

ná válka ještě účelným prostředkem politiky. Taková válka nemůže plnit funkci prostředku k dosažení politického cíle, ačkoli by nevznikla a nevyvíjela se mimo rámec politiky. „Základní, východí princip nového politického myšlení je prostý: jaderná válka nemůže být prostředkem k dosažení politických, ekonomických, ideologických ani jakýchkoli jiných cílů.“ (Gorbačov, M. S.: Přestavba a nové myšlení pro naši zemi a pro celý svět. Praha 1987, s. 124.)

Na XXVII. sjezdu KSSS bylo zdůrazněno, že přišel čas uvědomit si do všech důsledků tvrdou realitu dneška: v jaderných zbraních je skryta smrt, schopná smést lidský rod z povrchu Země. Raketová jaderná válka nemůže být racionálním, adekvátním prostředkem politiky. Není možné jí dosáhnout vojenskopolitických cílů. Použití raketových jaderných a dalších zbraní hromadného ničení v sobě skrývá obrovské nebezpečí záhuby nejenom oběti agrese, ale i agresora samotného a ohrožení existence lidské civilizace vůbec.

Sovětská vědci upozorňovali již před XXVII. sjezdem KSSS na tzv. „historickou mez války“ a na nutnost zajištění bezpečnosti států výlučně politickými prostředky. **Možná raketová jaderná válka přestala být vhodným, adekvátním prostředkem imperialistické politiky.** Nevhodnost prostředku sama o sobě však ještě nevylučuje možnost jeho použití (v důsledku krajně avanturistické politiky vedoucích představitelů imperialistických států nebo v důsledku nahodilé události). I když se těžiště zajištění bezpečnosti přesouvá do oblasti využití prostředků politických s cílem vyloučit válku jako prostředek řešení sporných mezinárodních problémů, nelze vyloučit, že k raketové jaderné válce může dojít.

V současnosti však již válka není osudově nevyhnutelná. Vznikla reálná možnost jí zabránit, existují objektivní podmínky odvrácení raketové jaderné války. To je explicitně vyjádřeno v Politické zprávě ÚV KSSS XXVII. sjezdu KSSS, která uvádí, že vznikly objektivní podmínky, v nichž může soupeření mezi kapitalismem a socialismem probíhat pouze a výlučně formou mírového soutěžení a mírového soupeření. Možnost však ještě neznamená skutečnost.

Dokazuje to současná vojenskopolitická situace ve světě. I přes některé pozitivní rysy, projevující se v odzbrojovacím procesu v důsledku intenzivní mírové politiky Sovětského svazu a států Varšavské smlouvy, politika USA a NATO se vyznačuje

i nadále snahami v rámci odzbrojovacích opatření získat v Evropě strategickou převahu a donutit Sovětský svaz a státy Varšavské smlouvy podřídit se jejich diktátu.

Kosmický a jaderný věk má své imperativy, které nelze přehlížet. Dokud není vytvořen politický mechanismus odvrácení vzniku raketové jaderné války a realizován komplexní systém bezpečnosti, jsou socialistické státy nuceny opírat se i o vojenský mechanismus. Nelze připustit narušení vojenskostrategické rovnováhy, byť na úrovni dostatečné k zabezpečení spolehlivé obrany. Z tohoto hlediska plní armády států Varšavské smlouvy nezastupitelnou úlohu v odvrácení raketové jaderné války. Ve vojenské doktríně organizace členských států Varšavské smlouvy je stanoven poprvé úkol — nedopustit válku. V dokumentu z berlínského zasedání Politického poradního výboru Varšavské smlouvy (1987) se uvádí: „Vojenská doktrína Varšavské smlouvy, jakož i každého jejího člana, je podřízena úkolu nepřipustit válku — jadernou ani konvenční.“ [O vojenské doktríně členských států Varšavské smlouvy. Rudé právo 30. 5. 1987, s. 1.] Vojenská doktrína států Varšavské smlouvy má výlučně obranný charakter.

V současnosti nelze však ztáčet ze zřetel, že imperialismus, i když nemůže zvítězit v raketové jaderné válce, je přesto schopen ji rozpoutat. Vzhledem k současné vojenskopolitické situaci ve světě jsou proto členské státy Varšavské smlouvy nuceny udržovat své ozbrojené síly v takovém složení a na takové úrovni, aby je nikdo nemohl zastihnout nepřipravené. Budou-li přesto napadeny, zasadí agresorovi drtivý úder.

Komunistická strana Československa a vláda ČSSR pozorně sledují vývoj mezinárodní situace a činí všechna opatření, nezbytná k zabezpečení vlastní obrany a spolu s armádami Varšavské smlouvy ke spolehlivému odrazení případné agrese. Trvale platí požadavek vytyčený XVIII. sjezdem KSČ a konkretizovaný celarmádním stranickým aktivem: dále zvyšovat bojovou a mobilizační pohotovost ČSLA, uplatňovat poznatky socialistické vojenské vědy, výsledky vědeckotechnického rozvoje.

Postupná realizace vojenské doktríny států Varšavské smlouvy klade řadu nových požadavků, a to zejména při realizaci úkolů v její vojenskotechnické oblasti. **Při realizaci úkolů přestavby v ČSLA musí být vše podřízeno zvyšování úrovně její bojovosti.** Cílem je snížit na minimum faktor překvapení, s nímž imperialistické státy ve své vojenské strategii počítají, aby žádná nenadálá situace nezastihla ná-

še ozbrojené síly nepřipravené, ale naopak, aby byly schopny spolu s ostatními armádami států Varšavské smlouvy uskutečnit zdrcující odvetný úder vůči agresorovi. Československé lidové armádě připadá zvláštní úloha, neboť bude v prvním sledu při zabezpečení obrany v případě agrese, rozpoutané imperialistickými zeměmi.

Náročným požadavkům, kladeným na ČSLA, odpovídá i **vojenskotechnická politika KSČ**. Obrana socialismu vyžaduje, aby naše armáda měla technicky srovnatelné zbraně, které má ve výzbroji potenciální nepřítel. Zvlášť důležité je dlouhodobě analyzovat tendence imperialistických států, zaměřené na vývoj zbraní a zbraňových systémů, založených na nových fyzikálních a chemických principech a jejich zavádění do výzbroje armád.

Proces modernizace a zdokonalování technické vybavenosti ČSLA musí probíhat na všech úsecích a zahrnovat především neustálé zdokonalování všech druhů konvenčních zbraní. Mimořádnou pozornost je třeba věnovat dalšímu zvyšování mobility útvarů a svazků, jejich palebné síly a schopnosti vést samostatně bojovou činnost jak za použití konvenčních, tak i jaderných zbraní.

Charakter soudobé bojové činnosti, její rozsah, způsob a formy jejího vedení a schopnost ozbrojených sil splnit stanovené úkoly závisí nejen na jejich **vybavení moderní bojovou technikou**, ale i na jejím perfektním ovládnutí obsluhami a osádkami. Zejména pro posluchače vojenských vysokých škol — budoucí vojenské kádry — z toho vyplývá požadavek osvojit si technické parametry, požadavky na provoz a dovedné využívání nejen bojové techniky, již jsou vojska vybavena dosud, ale zejména techniky, která je nebo bude teprve do vojsk zaváděna. Jen tak se mohou po nástupu k vojskům podílet na včasné zvládnutí moderní bojové techniky vojáků základní služby.

Jedním z důležitých předpokladů zajištění vysoké bojové schopnosti útvarů a svazků ČSLA v současných podmínkách vedení boje je řešení rozporu a dosahování souladu mezi systémem velení vojskům a neustále rostoucími bojovými možnostmi druhů vojsk a služeb. Jednou z cest řešení je postupná realizace **komplexní automatizace velení a řízení**. Rovněž tento proces bude klást zvýšené nároky na velitele a štáby různých stupňů při osvojování si činnosti v automatizovaných systémech velení. Do popředí vystupuje i úkol osvojit si nejenom odborné znalosti, ale i teoretická a metodologická východiska mar-

xisticko-leninského řešení vztahu člověk — automatizovaný systém. To ve svém komplexu umožní rychlejší zvládnutí celého procesu. Současně pomůže překonávat možné projevy technokraticismu, nedoceňování úlohy člověka apod.

Charakter a zvláštnosti možné soudobé války kladou dále vysoké **požadavky na bojovou, morálně politickou a psychologickou přípravu** příslušníků armády. Základní a výchozí princip této přípravy se nemění: učit se tomu, čeho je zapotřebí ve válce, učit se zvítězit nad silným, technicky vybaveným nepřítelem za každých podmínek soudobé války. Na stále větším významu kromě dokonalé znalosti bojové techniky a jejího mistrného zvládnutí nabývají vysoké morálně politické vlastnosti příslušníků ČSLA, jejich pevný ideový politický postoj, hluboké přesvědčení o správnosti politiky Komunistické strany Československa, schopnost snášet nebyvalé psychické a fyzické zatížení, překonávat stresové situace a strach a udržet si vůli k dosažení vítězství nad nepřítelem. Tyto vlastnosti je zapotřebí pěstovat u velitelů i vojáků základní služby v procesu bojové a politické přípravy již v době míru.

Dalším z významných činitelů zvyšování bojové připravenosti ČSLA je **příprava vojenských kádřů** (velitelů, techniků, politických pracovníků). Do popředí i nadále vystupuje dialektická jednotka jejich světázorové, metodologické a odborné připravenosti. Je třeba formovat takové kvality vojenských kádřů, jako jsou hluboké vědomosti, přesné plnění funkčních povinností, bezpodmínečná pravdivost, komplexní přístup a sebekritičnost při analýze situace, soudružský vztah k podřízeným, schopnost na vědeckých základech je vést a sjednocovat jejich úsilí ke splnění stanovených cílů. I pro vojenské kádry ČSLA platí závěr 9. zasedání ÚV KSČ, že autoritu v kolektivech, které řídí, mají ti, kdo se neleknou problémů, dokážou konceptně myslet, nacházet praktická východiska a smelovat pracující k dosažení vysokých cílů.

Poznatky vojenské vědy, které ukazují cestu vojenské praxi, se v současnosti neustále obohacují prací bojové přípravy vojsk. Pro vojenské kádry z toho vyplývá požadavek permanentně studovat a doplňovat si znalosti o nejnovějších poznatcích marxismu-leninismu, vojenské vědy a své odbornosti. Jde doslova o proces celoživotního sebevzdělávání se.

Realizace procesu přestavby v podmínkách ČSLA klade na vojenské kádry mnohé další požadavky, mezi něž patří: vysoká politická připravenost a uvědomělost

a s ní spjatá oddanost věci socialismu a politice strany, vysoká odborná připravenost — zejména schopnost velet a řídit podřízené, pedagogické a psychologické schopnosti cvičit a vychovávat podřízené. **Kvalitu vojenských kádřů určují v součas-**

nosti dále takové rysy, jako je: kompetentnost, zvýšený cit pro nové, způsobilost vzít na sebe odpovědnost při řešení složitých úkolů, schopnost včas analyzovat a podpořit iniciativu, mobilizovat vojáky k plnění úkolů.

□

Závěrem je potřebné zdůraznit, že realizace těchto požadavků je podmíněna důsledným uskutečňováním procesu přestavby v podmínkách ČSLA, splněním úkolů celoarmádního stranického aktivu a odstraněním některých přetrvávajících nedostatků v oblasti plánování a řízení, kázně, péče o vojenskou techniku, v oblasti kádrové práce a přípravy příslušníků vojenských škol na společenskopolitickou a vojenskou praxi. To vše zvyšuje požadavky především na práci strany. Stupňují se ná-

roky na kompetentnost rozhodování, na iniciativní přístup stranických orgánů a organizací k řešení úkolů a problémů, na styl a metody stranické práce. Deváté zasedání ÚV KSČ potvrdilo, že strana má potřebné předpoklady nejenom stát v čele procesu přestavby, ale dovést ji i do konce. V podmínkách ČSLA to znamená zajistit pod vedením strany spolehlivou obranu a tím i mírové podmínky pro další dynamický rozvoj socialismu v ČSSR.

Teoreticko-metodologická východiska analýzy vědeckotechnické revoluce v soudobém vojenství

Uplatňování výsledků vědeckotechnické revoluce v armádách států socialistického společenství je objektivním procesem, vnutřeným politikou imperialismu, který i nadále pokračuje v horečném zbrojení, v politice z pozice síly a vměšování se do vnitřních záležitostí suverénních států.

Optimismus vyvolaný úspěšným dokončením sovětsko-amerických rozhovorů o likvidaci raket středního a kratšího doletu je zatlačován do pozadí těmi kruhy Západu, které požadují posílení potenciálu jaderných a konvenčních zbraní jako kompenzaci za jaderné zbraně, určené k likvidaci, a zůstávají i nadále napětí v různých částech světa. Ze současné politiky států NATO i USA je patrné, že se dosud nový nevyhnutelný přístup k otázkám války a míru nepromítl do jejich vojenské politiky.

Státy Varšavské smlouvy ve své vojenské politice nepodléhají iluzím. Uvědomují si složitost reálných rozporů a problémů při rozpracování koncepce zastavení horečného zbrojení a budování bezpečného světa pro všechny. Svůj postoj k otázkám války a míru vyjádřily v dokumentu Politického poradního výboru členských států Varšavské smlouvy — „O vojenské doktríně států Varšavské smlouvy“ přijatého na jednání v Berlíně v květnu roku 1987. V tomto dokumentu jednoznačně zaujaly stanovisko, že svou budoucnost nespojovaly a nespojují s vojenským řešením mezinárodních problémů. Zdůrazňují požadavek nepřipustit válku — jadernou ani konvenční.

Z principu rozumné obranné dostatečnosti, která je základem výstavby armád států Varšavské smlouvy v duchu této doktríny, vyplývá, že pokud nejsou vytvořené potřebné politické záruky bezpečnosti, jsou nuceny státy Varšavské smlouvy mít své ozbrojené síly na takové úrovni, aby mohly v každé situaci vyloučit nenadálý útok. To předpokládá mít takové složení ozbrojených sil, množství a kvalitu prostředků ozbrojeného násilí a alespoň takový stupeň bojové a mobilizační pohotovosti, které odpovídají úrovni, charakteru a intenzitě válečného nebezpečí.

Jedním z důležitých faktorů vysoké bojové a mobilizační pohotovosti ČSLA v soudobých podmínkách je vědeckotechnický rozvoj ve vojenství, který se stává hlavní hybnou silou procesu intenzifikace výcviku vojsk a zdokonalování jejich bojového mistrovství. Vzhledem k tomu, že soudobý proces realizace výsledků vědeckotechnické revoluce ve vojenství je poznamenán řadou nových mezinárodně politických a vnitropolitických, objektivních i subjektivních materiálních a duchovních činitelů, vyvolaných dynamikou společenského vývoje, podmíněnou především vědeckotechnickým rozvojem, novým myšlením i uskutečňovanou přestavbou všech oblastí socialistické společnosti, je zapotřebí **vrátit se k některým teoreticko-metodologickým aspektům analýzy vědeckotechnického rozvoje — tohoto významného společenského fenoménu.**

Pod zorným úhlem uvedených skuteč-

ností získáme reálnější pohledy na sociální funkce vědeckotechnické revoluce ve vojenství a také na procesy její realizace v ČSLA.

Významnou úlohu v rozvinutí teoreticko-metodologických východisek analýzy místa a úlohy vědeckotechnické revoluce při řešení globálních problémů lidstva, urychlení sociálně ekonomického rozvoje socialistické společnosti i problémů soudobého vojenství sehrál XXVII. sjezd KSSS. Z jeho závěrů, stejně jako z materiálů XVII. sjezdu KSC, celostátního stranického aktivu, dokumentů Politického poradního výboru Varšavské smlouvy, konaného v Berlíně v roce 1987, 7., 8. a 9. zasedání ÚV KSC lze využít řady podnětů a poučení, která vyjadřují obohacení přístupů „nového myšlení“ k vědeckotechnické revoluci a jejímu využívání ve společnosti a armádě.

Ze závěrů XXVII. sjezdu KSSS o sociálních souvislostech, projevech a důsledcích vědeckotechnické revoluce vyplývá potřeba **analyzovat vědeckotechnickou revoluci jako kategorii historického materialismu, jako významnou materiální a duchovní sílu, jako významný faktor akcelerace společnosti.** Tím postihneme podstatné společenské souvislosti, které nejsou zanedbatelné jak v oblasti teorie, tak i společenské praxe.

Zvýraznění potřeby filozoficko-metodologického přístupu vědeckotechnické revoluce ve vojenství neznamená popření významu přístupu ostatních společenských, přírodních a technických věd. Skutečnost však zůstává, že bez respektování filozoficko-metodologického přístupu nemohou ani jiné vědní disciplíny objektivně vědecky postihnout všechny společenské a vojenské souvislosti, které se dotýkají obsahu, projevu, důsledků a proměn vědeckotechnické revoluce ve vojenství.

Vědeckotechnická revoluce je konkrétním výrazem projevů vědeckotechnického pokroku ve druhé polovině dvacátého století. Projevu se ve vědě a technice, ve výrobní i nevýrobní sféře a podstatným způsobem ovlivňuje všechny oblasti života společnosti, včetně vojenství.

Vědeckotechnická revoluce mění celý charakter vojenské činnosti. Má revolučníizující vliv na materiálně technickou základnu ozbrojeného zápasu, organizaci vojsk, formy a metody vedení ozbrojeného zápasu i na přípravu vojsk. Má vliv na všechny stránky života armády — na oblast světového názoru, ideologie, vzdělání, kultury, psychologie lidí, způsob života i na místo a úlohu subjektivního činitele v armádě.

Pod jejím vlivem se revolučním způsobem vyvíjí **materiální technická základna**

vojenství. Výsledky vědy a techniky umožnily vytvořit nové druhy zbraní a inovovat konvenční zbraně, které také zvyšují mohutnost palby, údernou sílu a manévrovost vojsk. Kvalitativní proměny prostředků ozbrojeného násilí, prostředků dopravy, přepravy a řízení představují nehlubší změnu vojenství. Rozvoj vědy a techniky přispívá k přeměně vojenství v člověkem řízený přírodně technický a technologický proces.

Vědeckotechnická revoluce je úzce spojena s rozvíjením poznávací a praktické funkce vědy, jak vůči přírodě a společnosti, tak i armádě. Praktické využívání přírodních sil ve struktuře neživé a živé hmoty, jehož projevem je rozvoj mikroelektroniky, optoelektroniky, informatiky, biotechnologie a genového inženýrství je dokladem toho, že věda se stává zdrojem nekonvenčních technologií vedení ozbrojeného zápasu. Způsobuje změny ve vojenské činnosti. Živá „práce“ v armádě se orientuje převážně nikoli na fyzicky namáhavou činnost, ale na obsluhu vojenské techniky a na řídicí a organizační činnost.

Vojenská technika se stala nejen prodloužením lidských tělesných orgánů, díky automatizaci a robotizaci, ale také prodloužením funkcí lidského mozku v důsledku automatizace velení a řízení. I když se vědeckotechnická revoluce realizuje ve věcně složce vojenství — ve vojenské technice, **nelze ji oddělit od její složky lidské.** A to mimo jiné již z toho důvodu, že realizuje lidské cíle. Vědeckotechnická revoluce ve vojenství klade stále narůstající kvalitativně nové požadavky na vědomosti, výcvik, výchovu i připravenost příslušníků socialistické armády. Vyžaduje přisupovat k přípravě příslušníků armády v nejednom případě nově a netradičně nejen v oblasti vědeckotechnické a vojenskovědní, ale i společenskovědní.

Prochází-li dnes naše společnost a armáda revolučními socialistickými a vědeckotechnickými proměnami, stojíme v oblasti přípravy kádřů v armádě před úkolem přehodnotit formy, metody a obsah bojové a politické přípravy velitelského sboru, praporečků i vojáků základní služby.

Platí to o potřebě přehodnocení vzájemných vazeb a působení mezi společenskovědní, vědeckotechnickou a vojenskocobornou přípravou. Zúžení přípravy jen na vojenskotechnickou oblast by vedlo k neřádnému, apolitickému, technokratickému přístupu k přípravě vojenských kádřů, na druhé straně podcenění této přípravy vede k vojenskotechnické stagnaci, k oslabení bojové pohotovosti i bojové síly socialistické armády.

Mezi jednotlivými druhy vojenské pří-

pravy existuje dialektická jednota, jejímž projevem je vzájemné působení a obohacování. Úměrně růstu účinnosti zbraní a vojenské techniky rostou současně nároky na odpovídající světónázorovou, ideově politickou, mravní, hodnotovou a psychologickou připravenost uživatelů vojenské techniky v ČSLA. Účinná a efektivní společenskovo-vědní příprava vytváří podmínky pro splnění úkolů vědeckotechnické a vojenskoodborné přípravy.

Proces realizace vědeckotechnické revoluce ve společnosti a ve výrazné podobě v armádě není jen technickou nebo technologickou záležitostí. Platí to i o vojenskotechnické přípravě, která je stejně jako společenskovo-vědní politikum svou povahou a podstatou třídní, naplňuje třídní cíle a záměry.

Formy, metody, obsah spojení vědeckotechnické revoluce se společností jsou závislé na třídně politickém charakteru společnosti, na vládnoucích společenskovo-vědních vztazích. To je základní teoreticko-metodologické východisko, které se musí promítnout do obsahu vědeckotechnické přípravy příslušníků armády, minimálně do řešení problémů:

- protikladnosti cílů vědeckotechnické revoluce v třídně antagonistických společenských systémech,

- dilemat realizace vědeckotechnické revoluce ve vojensktví pro soudobý svět,

- realizace vědeckotechnické revoluce v ČSLA.

XXVII. sjezd KSSS výstižně vyjádřil působení vědeckotechnické revoluce na společenský vývoj slovy: „Na jedné straně bouřlivý rozvoj vědy a techniky přináší nevídané možnosti k ovládnutí přírodních sil a ke zlepšení životních podmínek lidstva. Ale na druhé straně „osvícené“ 20. století vstoupilo do dějin s takovými produkty imperialismu, jako jsou nejkrvavější války, běsnění militarismu a fašismu, genocida a zbídačení miliónů... Militarismus... se stává nejneuvěřitelnější a nejnebezpečnější oblodou 20. století, jehož úsilím se nejvyšší věda a technika mění v nástroje hromadného ničení.“ (XXVII. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály. Praha 1986, s. 11.)

V **socialistické společnosti** je vědeckotechnická revoluce, přes svou jevovou podobnost s vědeckotechnickým rozvojem na kapitalismu, **začleněna do kvalitativně jiného systému sociálně ekonomického, politického a duchovního života.** Je základem budování materiálně technické základny komunismu, vytváří předpoklady pro zdokonalování celého systému společenských vztahů, slouží k neustálému vzestupu hmotné a kulturní úrovně lidu, vše-

strannému a harmonickému rozvoji osobnosti, k rozvoji socialistického způsobu života. Socialismus má vše potřebné k tomu, aby dal moderní vědu a techniku do služeb lidí — bylo zdůrazněno na XXVII. sjezdu KSSS.

Je všeobecně známo, že realizace vědeckotechnické revoluce ve vojensktví neaplikování z vnitřních potřeb socialistického společenského systému a jeho politiky. Naopak k určujícím determinantám patří politika imperialistické buržoazie, která vytváří pro socialistické státy situace, v níž motivy obranného charakteru je nutí v přiměřené míře uplatňovat vědeckotechnický rozvoj i ve sféře vojensktví.

Sociálně politické podmínky, politika tříd, států a koalic mají rozhodující vliv na to, v jakém směru a rozsahu se bude uplatňovat také vědeckotechnická revoluce ve vojensktví.

Vojenská vědeckotechnická politika státu je základním činitelem transformace oblasti záměrů rozvoje vědy a techniky do vojenské praxe. Ve vojenské politice států se setkáváme s rozdílnými cíli, stanovisky, úrovní připravenosti a schopnosti rozpoznat a řešit problémy vědeckotechnické revoluce ve vojensktví.

Kardinálním problémem současnosti je teoretické a praktické řešení toho, jakým výsledkům bude využito vědeckotechnické revoluce v protikladných, proti sobě stojících společenských systémech. Řešení tohoto problému se stává globálním problémem nejen ve vztahu války a míru v současné epoše, ale i k řešení ostatních globálních problémů soudobého světa.

Sovětská komunistická strana na XXVII. sjezdu KSSS a komunisté socialistického společenství na sjezdech komunistických a dělnických stran vyjádřili jednoznačné stanovisko. Předpokladem trvalého míru a svobody lidstva je zastavení materiálních příprav na válku.

Z těchto stanovisek světového socialismu i pokrokových sil celého světa vyplývá, že bezvýhradně odmítnutí války jako prostředku řešení politických a ekonomických rozporů i ideologických neshod si **vynucuje zastavení materiálních, tedy i vědeckotechnických příprav na válku.**

Vědeckotechnická revoluce přes svůj nesmírný vliv na vojensktví není samostatným fenoménem, „novým subjektem dějin“. Je podřízena zákonům jednotlivých společenskoeconomických formací. Nemůže sama o sobě vyřešit žádný sociální a lidský problém, nemůže rušit zákonitosti společenského vývoje. Stává se nástrojem politiky progresivních nebo regresivních tříd.

Přes jevovou (technickou) příbuznost vědy a techniky a vojenské vědy a tech-

niky existují podstatné rozdíly v sociální funkci. Pro vojenskou vědu a techniku platí, že věda a technika samy o sobě mír neohrožují.

Výsledky vojenskovědeckého poznání a platí to v současné době pro jakoukoli aplikovanou vědu i materializovaný vědecký poznatek v prostředcích vojenské činnosti, mají třídně politický obsah. Jsou předurčeny svou existencí, rozmístěním, zaměřením, pohotovostí ke zcela konkrétním politickým cílům. Plní politickou funkci již svou existencí a jak potvrzují současná jednání SSSR a USA o snížení stavu strategických útočných zbraní, staly se vysoce angažovaným polem světového třídního zápasu. Jak bylo zdůrazněno na XXVII. sjezdu KSSS, situace ve světě vyvolaná hromaděním a zdokonalováním jaderných zbraní se může vyvinout tak, že už nebude záviset na rozumu či vůli politiků. Ocitne se v zajetí techniky, vojenskotechnokratické logiky.

Uvědomění si těchto skutečností se bezprostředně dotýká problémů realizace vědeckotechnické revoluce v ČSLA a přípravy lidského činitele.

Vědeckotechnická revoluce ve vojenství má vliv na dělbou práce ve vojenství, „**poznamenává**“ **společenské vztahy v armádě**. Je tomu proto, že se realizuje v konkrétních sociálně ekonomických, politických a ideologických souvislostech, které tento proces nikoli bezvýznamně ovlivňují. Také tento proces realizace i v podmínkách armády nabývá na smyslu a hodnotě jen ve vztahu k člověku.

Vědeckotechnická revoluce klade specifické požadavky na vojenské kolektivy a vztahy v nich. Vzhledem k tomu, že vznikají nové strukturální vazby v jednotkách, vyplývající z technologické, funkční nebo organizační návaznosti, vedle původních vazeb podřízenosti, zvyšuje se vzájemná závislost jednotlivých obsluh a vojenských kolektivů. Narůstá význam kolektivity obsluhy, rozšiřuje se vojenskoodborný a vojenskotechnický obsah jednotlivých funkcí. Dřívější výkonné funkce jsou stále ve větší míře postupně nahrazovány funkce-mi kontrolními. Jejich realizace vyžaduje více samostatnosti, iniciativy, aktivity, tvořivé činnosti. Uplatňování vědy jako společenské produktivní síly v podmínkách armády se přibližuje k úrovni, **kdy nejefek-**

tivnější podmínkou rozvoje armády se stává všestranný rozvoj schopností a aktivity člověka. I v tom se věda ve své podstatě stává hybnou silou rozvoje bytostných, tedy společenských sil člověka v armádě.

Hlavní úkoly realizace vědeckotechnické revoluce v ČSLA jsou spojeny se zdokonalováním a efektivním využíváním bojové techniky a výzbroje, s plněním výcvikových úkolů moderními progresivními prostředky. Efektivní využívání trenažérů a simulátorů, nových metod výcviku odpovídajícího stavu a úrovni výcvikové základny, plánovitě a promyšleně využití provozu bojové techniky, je cestou k dosažení vysoké technické připravenosti vojsk a vysoké bojové pohotovosti vojsk a techniky jako základního činitele bojové pohotovosti útvarů a jednotek ČSLA.

Vědeckotechnická revoluce ve vojenství **vyvolává revoluční změny v procesu velení a řízení vojsk**. Automatizované systémy velení a řízení, využívání výpočetní techniky, elektroniky vytváří předpoklady pro zkvalitnění informačního toku, zpracování informací a ve svém důsledku zkvalitňování a zkracování časových norem uvádění vojsk do bojové pohotovosti.

Všechny tyto procesy **ovlivňují vojenské činnosti vojáků, jejich vzájemné vztahy, procesy velení a řízení a kladou nové požadavky na všeobecné, vojenské odborné a vojenskotechnické vzdělání velitelských kádrů i vojáků**. Zanedbatelné nejsou ani požadavky v oblasti morálního politického, psychologického a volní připravenosti a odolnosti.

Požadavky mistrného ovládnutí moderních zbraní a bojové techniky **zvyšují úlohu a význam lidského činitele**. Tyto faktory kladou také větší nároky na účinnější ideově politickou a morální motivaci vojáků a vyžadují adekvátní regeneraci jejich duševních a fyzických sil.

Realizace procesu vědeckotechnické revoluce ve vojenství je neslučitelná s dosahováním vysokých ukazatelů za každou cenu, zejména za cenu maximálního duševního a fyzického vyčerpání velitelů i vojáků. Proto je nutné věnovat pozornost kompenzačním faktorům, mezi které patří životní podmínky vojsk, duševní, kulturní a sportovní využití vojáků, vhodná motivace ve všech oblastech mimoslužební činnosti.

ské činnosti, ale také její sociální obsah proměny, důsledky, její reálné možnosti a existující rozpory.

Vědeckotechnická revoluce ve vojenství

Zkoumání vědeckotechnické revoluce ve vojenství jako kategorie historického materialismu musí brát v úvahu nejen změny ve vědě, technice a „technologii“ vojen-

je ukazatelem protikladných sociálních důsledků, projevů, nevyřešených problémů. Sociálně politické podmínky, politika tříd, států a koalic má rozhodující vliv na to, v jakém směru a rozsahu bude uplatňována vědeckotechnická revoluce ve vojenství.

Efektivnost vědeckotechnické revoluce ve vojenství socialistického státu závisí na úrovni materiálních prostředků, které má armáda k dispozici, na úrovni vojenské organizace a dynamice změn v obsahu a formách vojenské činnosti. Závisí na využití ekonomických, politických, ideologických, mravních, psychologických, organizačních a sociálních forem aktivizace subjektu vojenství.

Vědeckotechnická revoluce je spojena s přestavbou vzdělání a s rozvojem sociálních vztahů v ČSLA, které se stávají významným zdrojem vědeckotechnického rozvoje.

Současné náročné úkoly v oblasti vědeckotechnického rozvoje v armádě nejsou splnitelné bez uvědomělé kázně, pořádku, bez prohloubení socialistických vztahů, socialistického vlastenectví a socialistického internacionalismu v ČSLA.

Marxisticko-leninská metodologie je klíčem k pochopení systémového přístupu k vědeckotechnické revoluci ve vojenství v jednotě jejích sociálně politických, ekonomických, ideologických, vojenskoodborných a vědeckotechnických souvislostí.

K některým otázkám politické součinnosti při přípravě a vedení obranných operací

Z rozboru vedení minulých válek vyvozuje vojenské umění poučku, že mezi nejslabší místa obrany patří styky bránících se vojsk, zejména na operačním stupni. V obou světových válkách byl nejeden úspěšný útok veden právě ve směru tohoto styku, především styku různých národních armád. Z toho vyvozujeme pro přípravu a vedení obranných operací aktuální závěry k politickému zabezpečení pevnosti obrany na styku divizí, armád a frontů. Významné místo přitom přísluší organizaci a neustálému udržování vzájemné politické součinnosti. Proto je těmto otázkám v posledním období věnována zvýšená pozornost nejen v ČSLA, ale i v rámci armád Varšavské smlouvy.

Při přípravě a vedení frontových a armádních obranných operací se politická součinnost organizuje a provádí s:

- územními stranickými a státními orgány,
- **politickou správou vojenského okruhu**, na jehož teritoriu je obrana zaujímana,
- sousedy a s politickými orgány Pohraniční stráže.

Posláním politické součinnosti s územními stranickými a státními orgány je zabezpečit organizování jednotné politické práce mezi obyvatelstvem a nastupujícími zálohami k upevňování spolupráce mezi obyvatelstvem a vojsky, která zaujímají a vedou obranu na daném území. Zvláštní úlohu přitom mají opatření k vedení efektivního boje s nepřátelskou propagandou, šeptandou a panikou a politická opatření k aktivnímu zapojení obyvatelstva do budování obrany, zejména v hloubce, při řešení otázek materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení vojsk, ale také

opatření vojsk ve prospěch pomoci místnímu obyvatelstvu.

Politická správa frontu (výjimečně i politické oddělení armády) musí při navazování a udržování součinnosti s územními orgány postupovat v jednotě s politickou správou vojenského okruhu.

Kromě toho **při součinnosti politické správy frontu s politickou správou vojenského okruhu** vystupují do popředí otázky soustavného vzájemného informování o situaci vojsk okruhu a přijímaných opatřeních, o morálně politických a odborných kvalitách mobilizovaných součástí a situaci v nich, o politické, hospodářské, dopravní a zdravotnické situaci na území vojenského okruhu, na kterém vojska frontu působí.

Zásadní význam pro účinný politický vliv při zabezpečování pevnosti a odolnosti obrany má organizace a udržování součinnosti s politickými orgány sousedních frontů, svazů a divizí. Při přípravě a vedení obranných operací na státní hranici také s politickými orgány Pohraniční stráže.

Smyslem politické součinnosti je sjednotit úsilí politické práce při plnění společných operačních a bojových úkolů, při využívání výsledků vojenskopolitického průzkumu nepříteli a v ideologickém působení proti němu, posílit důvěru vlastních vojsk ve spolehlivost souseda při vedení obrany svěřeného území.

Politickou součinnost je potřebné rozvíjet a organizovat shora. Považujeme však za povinnost každého náčelníka politického orgánu nečekat pasivně na pokyny nadřízeného, ale iniciativně usilovat o navázání a udržování součinnosti se svým sousedem v operační sestavě, a to i v tom

případě, kdy jde o vojska spojenecké armády.

Při navazování součinnosti politických orgánů jde především o vzájemnou informovanost a dohovor organizačních forem k zabezpečení stálého udržení součinnosti při přípravě i po celou dobu vedení obranné operace.

Informace při navazování politické součinnosti může obsahovat základní poznatky o:

- vývoji operační a bojové situace a vlastních úkolech,

- vlastních bojových a mírových tradicích,

- připravenosti velitelů, štábů a vojsk vlastní podřízenosti, včetně jmen a základních charakteristik velitelů a náčelníků politických orgánů, s důrazem na podřízená vojska na styku,

- nepříteli (morálně politický stav, prostředky psychologického působení a další poznatky z vojenskopolitického průzkumu, aktuální poznatky o jeho organizaci a bojové činnosti),

- zaměření, úkolech a účinnosti politické práce,

- teritoriu, teritoriálních politických orgánech, územních stranických a státních orgánech v pásmu působení politického orgánu, jemuž je informace podávána (zejména při zasazování spojeneckých vojsk na našem státním území), včetně potřebných údajů (adresy, telefonické spojení, jména vedoucích funkcionářů).

Jako nejvhodnější se ukazuje kombinovaná forma ústní a písemné informace. Vedle stručných ústních údajů o nepříteli, vlastní činnosti a orgánech na teritoriu předat v širší písemné podobě všechny ostatní poznatky. Do budoucna by bylo možné uvažovat i o výměně informací s využitím magnetofonových kazet, videozáznamů, popřípadě i výpočetní techniky.

V průběhu navazování politické součinnosti je třeba projednat a dohodnout i způsoby jejího trvalého udržování, obsahový a organizační rámec součinnosti na nižších stupních s důrazem na sousedící svazy, divize a pluky a formy politické spolupráce na vlastním stupni.

V průběhu konaných cvičení se k navázání a udržování součinnosti osvědčil telefonický nebo osobní styk náčelníků

politických orgánů. Pro osobní jednání se ukazuje výhodné setkání na politickém oddělení jedné z divizí na styku frontů nebo svazů, na něž bezprostředně navazuje jednání náčelníků těchto podřízených stupňů k organizaci politické součinnosti, které vychází z pokynů nadřízeného. Politickou součinnost je možné navázat také prostřednictvím určených pracovníků politických orgánů nebo styčných důstojníků štábů.

Z dlouholetých zkušeností spolupráce mezi ČSLA a Střední skupinou sovětských vojsk se **pro trvalé udržování součinnosti v průběhu vedení operací osvědčila výměna příslušníků politických orgánů.** Pracovník politického orgánu ČSLA, jako příslušník operační skupiny vyslané ke spojeneckému svazu pro udržování součinnosti a sladování činností uskučených velitelstvími a politickými orgány, je zařazen na odpovídající politický orgán Střední skupiny sovětských vojsk a naopak. To umožňuje pružný způsob výměny informací a poznatků z politické práce a účinné sladování jednotlivých opatření.

Osvědčenou formou sovětských soudruhů uplatňovanou v rámci politické součinnosti se ukázalo vyslání lektorů vybavených pojízdními kluby ke štábům a útvarům ČSLA. S příznivým ohlasem se setkaly a jako účinné se ukázaly konané besedy a promítané filmy; při posledních cvičeních např. „Kam směřuje svět“ a „Kdo je proti odzbrojení“. Tyto lektorské cesty končí zpravidla besedou na politickém orgánu, který součinnost organizuje. Jejich obsahem je výměna aktuálních zkušeností a poznatků z lektorské činnosti i z politické práce v daném období přípravy obranné operace.

Problematika politické součinnosti při přípravě a vedení obranné operace má velký význam. Přes zvýšenou pozornost, která je jí věnována, nejsou dosud všechny otázky dostatečně ujasněny, rozpracovány, procvičeny a zobecněny. Článek je proto pokusem o shrnutí dosavadních poznatků a zkušeností z operačních cvičení, jejich utřídění a předložení k širšímu posouzení spolu s některými podněty pro další zdokonalování činnosti politických orgánů operačních stupňů v této oblasti jejich práce.

Generálplukovník M. A. Garejev, doktor vojenských věd

SOVĚTSKÁ VOJENSKÁ DOKTRÍNA V SOUČASNÉM OBDOBÍ

V současnosti se v celém světě, jak v členských státech NATO, tak v socialistických zemích hodně píše a hovoří o vojenských doktrínách. Není to nadhodou. Jaderné nebezpečí ohrožuje dnes všechny. Přežití je v jaderném kosmickém století hlavním úkolem celého lidstva. Proto **nové politické myšlení vyžaduje nové postoje i v oblasti vojenského myšlení.**

Na zasedání Politického poradního výboru členských států Varšavské smlouvy v Berlíně bylo zdůrazněno, že: „V nynější situaci vzrůstá význam správného chápání cílů a záměrů států a vojenskopolitických svazků ve vojenské oblasti zakotvených v jejich vojenských doktrínách.“ V naší době je zvláště názorně vidět, jak se ve vojenských doktrínách **odráží skutečná podstata vojenské politiky, směr vývoje zbraní a výstavby i přípravy ozbrojených sil.**

Co vůbec **rozumíme vojenskou doktrínou?** Proč vedle vojenské vědy, vojenské teorie existuje takový pojem, jako vojenská doktrína? Jde o to, že v oblasti vědy mohou panovat různé názory na jednotlivé otázky obrany země a vojenskosti. Z teoretického hlediska je to správné a nezbytné, neboť právě v procesu porovnávání názorů vzniká pravda, jsou vypracovávány zdůvodněné závěry. Avšak některé spory mohou trvat donekonečna, zatímco **praktická činnost vyžaduje určité jednotné názory na základní otázky výstavby a přípravy ozbrojených sil.**

Vojenská doktrína není pouze souhrnem teoretických názorů na tyto otázky. Je to soustava tezí, která:

1. Odráží oficiálně přijaté názory, jež jsou pro vojenské kádry povinné.
2. Nezahrnuje celý soubor vojenskopolitických a vojenskotechnických poznatků, nýbrž pouze nejdůležitější základní závěry, které určují hlavní směry vojenské výstavby a přípravy ozbrojených sil.

Z vědeckého hlediska je vojenská doktrína socialistických států založena na marxisticko-leninském učení o válce a armádě, na vojenské vědě a celém sy-

stému poznatků o válce a armádě. Vojská doktrína vybírá a zakotvuje v řádech a jiných oficiálních dokumentech z celého systému vojenských poznatků jen ty nejdůležitější, zásadní teze a vychází při tom z konkrétních vojenskopolitických úkolů současného období, ze zajištění bezpečnosti a obrany socialistických zemí při existujícím stupni nebezpečí války, z ekonomických a vojenských možností daného státu a bratrských zemí.

Vojská doktrína je třídní, vyplývá z politiky státu a má vůči ní podřízený charakter. Jako souhrn státních názorů na řešení obranných úkolů se vytváří na základě objektivních podmínek — charakteru společenského zřízení, ekonomických a zeměpisných zvláštností státu a také stupně rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu.

Vojská doktrína má dvě části — **politickou a vojenskotechnickou**.

V souvislosti s tím je třeba poznamenat, že na Západě v řadě případů hledají rozpor v politické a vojenskotechnické části naší vojenské doktríny a snaží se dokázat nesoulad mezi nimi. Sovětská vojská doktrína, stejně jako vojská doktrína socialistických států jako celek, je svou vnitřní podstatou jednotná. Již M. V. Frunze položil základ k vypracování právě jednotné vojenské doktríny sovětského státu a jeho ozbrojených sil. A jak v praxi, tak v životě vojská doktrína v této podobě existuje. A jestliže se v ní čistě podmíněně, teoreticky rozlišuje politická a vojenskotechnická část, pak se to dělá **výhradně pro důkladnější pochopení nejdůležitějších aspektů vojenské doktríny**. Organická jednota obou jejích částí je zajišťována tím, že hlavní a určující je politická část a vojenskotechnická z ní vyplývá a je jí podřízena. Proto v podmínkách socialistického státu **nemůže být mezi nimi nesoulad**.

V členských státech NATO se toto dělení zatím formálně nepředpokládá, ale jistě k němu časem dojde jako k objektivnímu odrazu činnosti orgánů různého stupně — politického a vojenského, z nichž každý má svá výsadní práva při zpracovávání a praktické realizaci tezí vojenské doktríny. Pro příklad lze připomenout, že v sovětské vojenské vědě od 20. let existuje dělení vojenského umění na strategii, operační umění a taktiku. V západních zemích bylo vyčlenění operačního umění považováno za nepodložené. V posledních letech zjišťujeme, že i v řadě hlavních států NATO se objevil pojem „operační umění“. Je to zákonité, neboť to, co v životě objektivně existuje, odstranit nelze, a proto se to dříve či později projeví jak v teorii, tak ve vojenské doktríně.

Politická část naší vojenské doktríny je výrazem vojenské politiky státu a pojednává proto o sociálně politické podstatě války, vztahu k otázkám války a jejího odvrácení v jaderném století, zaměření vojenskopolitických úkolů k upevnění obrany a zajištění bezpečnosti státu.

Její vojenskotechnická část vychází z vojenskopolitického zaměření a stanoví:

- charakter válečného nebezpečí a ozbrojeného zápasu, s jakým nepřitelem (koalicí) je zapotřebí se připravit bojovat,
- jaké ozbrojené síly jsou potřebné pro takovou válku,
- způsoby vedení ozbrojeného zápasu a použití ozbrojených sil v něm,
- jak připravit ozbrojené síly na předpokládanou válku, zaměření politické přípravy, vojenského výcviku a výchovy.

Vypracovává ji nejvyšší vojenskopolitické vedení.

Vojská doktrína členských států Varšavské smlouvy, která byla vysvětlena na berlínském zasedání Politického poradního výboru 29. května 1987, **vychází ze společných internacionálních obranných vojenskopolitických cílů bratrských**

států a jejich národních vojenských doktrín. V žádném případě nepotlačují národní zájmy ani jednoho státu a nejenže nejsou ve vzájemném rozporu, nýbrž se organicky navzájem doplňují, prolínají a odrážejí současně společné zájmy obrany socialismu.

Sovětská vojenská doktrína je v rámci organizace Varšavské smlouvy **součástí vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy** a má stejné politické a vojenskotechnické základy. Vedle těchto společných základů má každá z bratrských zemí i svou **vlastní národní vojenskou doktrínu**. Např. jestliže vojenská doktrína organizace Varšavské smlouvy zahrnuje otázky obrany zejména ve vztahu k Evropě, pak sovětská vojenská doktrína vedle toho odráží širší spektrum státních úkolů, které souvisejí s použitím strategických jaderných sil a obranou země, s ochranou vymožeností socialismu také v řadě jiných regionů v souladu se zeměpisnou polohou SSSR.

To, že byly poprvé vysvětleny společně dohodnuté teze vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy, má velký význam. Z mezinárodního hlediska to **umožňuje** postupně odstraňovat vzájemnou podezřívavost a nedůvěru, které se po mnoho desetiletí hromadily mezi státy s různým společenským zřízením, dosahovat lepšího vzájemného chápání jeden druhého. Z hlediska plnění úkolů obrany socialistických států to zajišťuje jednotný přístup k nahlížení na vojenskou doktrínu a koordinovanost našeho obranného úsilí.

Hlavním cílem politiky KSSS, sovětského státu i ostatních socialistických zemí je plánovitě a všestranně zdokonalování socialismu, přestavba všech stránek života společnosti. Dosáhnout tohoto cíle lze pouze v podmínkách míru a spolehlivého zajištění bezpečnosti. Z této mírumilovné politiky vycházíme při stanovení obsahu a zaměření vojenské doktríny.

Současná sovětská vojenská doktrína je systémem oficiálně přijatých základních názorů na odvrácení války, vojenskou výstavbu a přípravu země a ozbrojených sil k odražení agrese a na způsoby vedení ozbrojeného zápasu k obraně socialismu.

Nové je zde to, že pokud dříve byla vojenská doktrína definována jako systémem názorů **přípravy na válku a na její vedení, pak nyní je základem jejího obsahu odvrácení války.** Úkol **odvrácení války** je nejvyšším cílem, podstatou vojenské doktríny, základní funkcí státu a ozbrojených sil.

Je samozřejmé, že světová válka musí být odvrácena zejména politickými prostředky, to se však musí projevit i v obranné činnosti. Jak potvrzují historické zkušenosti, politika v čisté, abstraktní podobě neexistuje. Může být realistická pouze tehdy, bere-li v úvahu sociální, ekonomické, ideologické i obranné zájmy státu, vzájemně těsně propojené.

Podíl na řešení otázky odvrácení války vyžaduje od **vojenských kádřů**, zvláště operačně strategického článku, neustálou analýzu stavu a perspektiv rozvoje zbraní a bojové techniky vlastních ozbrojených sil i ozbrojených sil potenciálního nepřítele, aby mohla být spolehlivě odražena možná agrese. Současně je nutné jednat tak, aby se nerozrůstalo horečné zbrojení. To je principiální teze, na jejímž základě ve vojenské doktríně a strategiích vznikl **nový směr**, který souvisí s otázkou odvrácení války.

Podstata politické části vojenské doktríny spočívá v tom, že socialismus bezvýhradně **odmítá válku** jako prostředek řešení mezistátních politických, ekonomických a ideologických rozporů. Socialistické státy nepohlíží na žádný stát a na žádný národ jako na svého nepřítele a nemají územní nároky vůči žádnému státu. **V současných podmínkách světová válka přestala být pokračováním.**

čováním racionální politiky jinými, násilnými prostředky. Jaderná válka, pokud bude rozpoutána, bude mít katastrofální následky. I válka s použitím konvenčních zbraní by měla v současných podmínkách vážnější následky než dřívě. Proto SSSR a ostatní socialistické země vystupují proti libovolné válce — jak jaderné, tak konvenční.

Sovětská vojenská doktrína současně vychází z leninské teze, že „každá revoluce má cenu jen tehdy, jestliže se dovede bránit“. (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 28. Praha, SNPL 1955, s. 121.)

Vymoženosti socialismu a svou vlast bude náš lid a jeho ozbrojené síly bránit se vši rozhodností. Obrana socialistické vlasti je i nadále nejdůležitějším úkolem celé strany a sovětského lidu. Stejně budou naše ozbrojené síly bránit i vymoženosti národů s námi spřátelených socialistických států v souladu s uzavřenými smlouvami. Sovětská vojenská doktrína uznává také **zákonitost spravedlivých válek utlačovaných národů za své osvobození.**

Ucelený systém mezinárodní bezpečnosti může být zajištěn pouze celým komplexem opatření ve vojenské, politické, ekonomické a humanitární oblasti. V tomto směru Sovětský svaz předložil řadu konkrétních návrhů, počínaje snížením stavu strategických zbraní a konče úplným odstraněním jaderných a chemických zbraní.

Uzavřením smlouvy mezi SSSR a USA o likvidaci raket středního a kratšího doletu byl prakticky položen základ k budování světa bez jaderných zbraní. Bylo dosaženo také pokroku v otázce radikálního (50 %) snížení strategických útočných zbraní v souladu s dodržováním Smlouvy o omezení systémů protiraketové obrany. Spolu s ostatními socialistickými zeměmi Sovětský svaz hodlá upřímně a důsledně usilovat o realizaci i dalších návrhů na snížení stavu zbraní a upevnění mezinárodní bezpečnosti.

Nejdůležitějším specifickým rysem sovětské vojenské doktríny a vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy jako celku je čistě obranné zaměření. Tyto státy svými vojenskými doktrínami stvrzují, že za žádných okolností nerozpoutají válku — ani jadernou, ani konvenční — proti žádnému státu, ať je to v Evropě nebo v jiné části světa, pokud samy nebudou napadeny. Nikdy nepoužijí jaderné zbraně jako první.

Zájmem členských států Varšavské smlouvy by odpovídalo dosažení co nejnižší úrovně vojenské konfrontace stran. Skutečně stejná bezpečnost není v dnešní době zajišťována vysokým, nýbrž co **nejnižším stupněm strategické rovnováhy.** Jelikož však úroveň těchto hranic je omezována válečnými přípravami imperialistických států, musí být obranná síla socialistických zemí budována se zřetelem k tomu, že ve vztahu k SSSR a USA, k organizaci Varšavské smlouvy a NATO musí být stejná; jejich bezpečnost musí být vzájemná a celkově v mezinárodním měřítku všeobecná.

V podmínkách, kdy tento systém zachování mezinárodní bezpečnosti není ještě vypracován a trvá **nebezpečí války,** jsou členské státy Varšavské smlouvy nuceny neustále **zvyšovat svou obranyschopnost, bojovou pohotovost ozbrojených sil a udržovat vojenskostrategickou rovnováhu,** aby nedošlo k něčí vojenské převaze.

Podstata vojenskotechnické části sovětské vojenské doktríny spočívá v udržování vysoké bojové pohotovosti ozbrojených sil, která zamezuje zahájení možné agrese a zajišťuje odvrácení války, a dále v okamžité odvetné činnosti, rozhodném odražení a v drtivém odporu proti agresi, jestliže se potenciální nepřítel pokusí rozpoutat válku proti naší socialistické vlasti.

Vojenskotechnická část určuje především charakter nebezpečí války. To v mnohém závisí na charakteru a zaměření vojenské doktríny pravděpodobného nepřítele.

Jak se uvádí v závěrečích XXVII. sjezdu KSSS a v usneseních řady bratrských stran, bez ohledu na rozpory mezi státy obou společenských systémů, nikoli konfrontace, nýbrž jejich mírové soužití se musí stát zákonem v mezinárodních vztazích.

Analýza všech faktorů, které určují vývoj vojenskopolitické situace potvrzuje, že v soudobých podmínkách objektivní možnosti odvrácení války rostou. Nicméně trvá i reálné nebezpečí války. Na XXVII. sjezdu KSSS bylo také zdůrazněno, že nikdy nebylo nebezpečí války tak hrozné, jako nyní. Svět dospěl ke kritickému bodu.

Jak zdůrazňoval generální tajemník ÚV KSSS M. S. Gorbačov na slavnostním shromáždění 2. listopadu 1987 na počest 70. výročí Velké říjnové socialistické revoluce, nehledě na určité změny kapitalismu, zejména v podstatě imperialismu je zakořeněno hlavní nebezpečí války. Imperialismus usiluje o převedení soutěžení dvou společenských systémů do jazyka vojenské konfrontace. Výchozí diskuse z krize kapitalistické společnosti imperialisté hledají na cestě militarizace společnosti a horečného zbrojení. Neustále sílí závody ve zbrojení vyžadují posílení agresivní politiky, vyhrožování a používání dobrodružných akcí, které hrozí přerůst ve válku.

Ve vojenské doktríně USA je oficiálně vyhlášena a zakotvena teze o likvidaci socialistického vojenského systému jako společenského, politického systému. V souladu s tím je definována doktrína přímé konfrontace, která počítá s nastolením americké hegemonie ve světě, a doktrína pružné reakce NATO, která předpokládá vedení války jak za použití jaderných, tak konvenčních zbraní. V oficiální směrnici v oblasti obrany na léta 1984–1988 je uvedeno, že v jaderné válce „musí USA zvítězit a dokázat přinutit Sovětský svaz, aby přistoupil na co nejrychlejší zastavení bojové činnosti za podmínek výhodných pro USA“.

Je samozřejmé, že realita jaderného století má vliv na agresivní snahy imperialismu, které je možné paralyzovat. Nebezpečí vlastní záhuby bude usměrňovat politiku imperialistických států ke střizlivosti. Avšak axiómem je i to, že podstata imperialismu, pokud ten existuje, se ve svých základech nemůže změnit.

V současných podmínkách se to odráží v antikomunistickém zaměření politiky imperialistických států, ve vojenské integraci nejsilnějších kapitalistických zemí. Nejvíce se to projevuje v dalším posilování NATO. V poslední době vojenskopolitické vedení bloku věnuje velkou pozornost vybudování tzv. západoevropské obrany, rozšiřuje se vojenská integrace USA a Japonska.

USA se snaží, při zachování nebezpečí jaderné války, současně si zajistit převahu ve vedení války za použití pouze konvenčních prostředků a vypracovávají zákeřné způsoby přípravy a rozpoutání takové války. Imperialisté hodlají již před zahájením války ekonomickými sankcemi a horečným zbrojením podkopat ekonomickou sílu SSSR a ostatních socialistických zemí, podstatně oslabit jejich postavení ve světě a celkově zdiskreditovat socialistické společenské zřízení.

V podmínkách vytvoření vojenskostrategické rovnováhy imperialisté vytrvale hledají způsoby dosažení svých politických cílů jak bez války, tak pomocí ní. Ve vojenské doktríně nevylučují ani jadernou válku. Přitom se oficiálně zdůrazňuje snaha použít jaderné zbraně jako první.

V posledních letech USA a jejich spojenci docházejí k závěru, že existující strategické jaderné zbraně neumožňují dosáhnout vojenské převahy nad SSSR a organizací Varšavské smlouvy. Východ ze slepé uličky vidí USA v programu strategické obranné iniciativy — ve vybudování protiraketové obrany s prvky rozmístovanými v kosmu a ve vývoji úderných kosmických zbraní.

Do výbroje strategických útočných sil USA jsou zaváděny mezikontinentální střely MX a strategické bombardéry B-1B. Pokračuje stavba ponorek s jaderným pohonem typu Ohio vyzbrojených řízenými střelami Trident-2. Pro strategické letectvo jsou vyvíjeny nové řízené střely s plochou dráhou letu. Probíhají práce na nové mezikontinentální střele Midgetman a bombardéru ATB, které mají být zavedeny do výzbroje v 90. letech. V souvislosti s likvidací raket středního a kratšího doletu jsou již dnes vypracovávána opatření k jejich kompenzaci, a to především hromadným vyzbrojováním lodí vojenského námořnictva řízenými střelami s plochou dráhou letu.

V silách všeobecného určení NATO se předpokládá další zvyšování jejich bojových možností v souladu s dvacetiletým plánem rozvoje, přijatým vedením NATO v prosinci roku 1985. Jde o vybavení pozemního vojska, letectva a námořnictva novými tanky, dělostřeleckými systémy, letadly a jinými typy vysoce přesných zbraní s dalekým dosahem, schopnými používat jak konvenční, tak jadernou munici.

Zvýšil se rozmach a intenzita uskutečňování různých cvičení ozbrojených sil NATO s rozvíjením značných sil blízko státních hranic socialistických zemí. Vojenská doktrína NATO předpokládá vedení úderů do celé hloubky válčiště — na naše místa velení, strategické jaderné síly, nejdůležitější objekty vojenského letectva, protivzdušné obrany a vojenského námořnictva, na druhé sledy, zálohy a komunikace. Zejména se to projevuje v koncepcích vzdušné pozemní operace a boje s druhými sledy.

Ozbrojené síly NATO z hlediska bojového složení, rozmístění a operačního postavení (včetně mnoha předsunutých základů a sil námořnictva), stupně stále bojové pohotovosti vojsk **zcela zřejmě převyšují hranice obranné dostatečnosti.**

Jak je známo, i vedoucí představitelé členských států NATO nejednou vyhlášovali obranný charakter jejich vojenské doktríny. Bez ohledu na to obě strany nadále zpochybňují upřímnost těchto prohlášení o obranném charakteru vojenské doktríny druhé strany. V čem tedy vidíme **rozdlil mezi vojenskými doktrínami členských států Varšavské smlouvy a NATO, k jakým změnám došlo ve vojenské doktríně organizace Varšavské smlouvy.**

Hovoříme-li o sovětské vojenské doktríně, ta měla z vojenskopolitického hlediska vždy obranný charakter. Její obsah, zvláště v částí, která se vztahuje k vojenskotechnické části, se rozvíjel na základě konkrétních podmínek historické situace a obranných úkolů sovětského státu.

Ve 20. a 30. letech, kdy byly prudce vyostřeny mezikapitalistické rozpory a jasně se rýsovala snaha imperialistických států vojenským způsobem zničit první socialistický stát na světě, vycházela naše vojenská doktrína z **nevyhnutelnosti válek za kapitalismu** a reálně hodnotila charakter nebezpečí války pro SSSR. Ozbrojené síly SSSR se nikdy nechystaly někoho napadnout a nenapadly. Avšak vzhledem k tomu, že nám byly války vnuceny, musely vést bojovou činnost k odrazení agrese.

V našich předválečných řádech se zdůrazňovalo, že jestliže nám nepřítel vnutí válku, dělnicko-rolnická Rudá armáda povede bojovou činnost útočným

způsobem a přenese ji na území nepřítel. Nicméně se přitom zcela zřejmě **ne-doceňovala obrana**, což bylo jednou z příčin našich neúspěchů na počátku Velké vlastenecké války.

V poválečných letech od samého vzniku jaderných zbraní Sovětský svaz důsledně sledoval kurs na odstranění těchto zbraní a nepřipustnost použití jaderných a všech ostatních zbraní hromadného ničení. Sovětská vláda oficiálně prohlásila, že za žádných okolností **nepoužije jaderné zbraně jako první**.

Úměrně tomu, jak byly zdokonalovány jaderné zbraně a jejich množství se zvyšovalo, byly stále očividnější katastrofální následky jejich použití. Avšak s cílem zdržování potenciálního agresora a zajištění obrany země byla přijata opatření k dosažení strategické rovnováhy s USA v jaderných silách.

V polovině 80. let a zejména po XXVII. sjezdu KSSS, sjezdech komunistických a dělnických stran ostatních členských států Varšavské smlouvy byly přijaty důležité závěry k tomu, že bez ohledu na existující nebezpečí války, které vychází z imperialismu, **neodvratná nevyhnutelnost války v soudobých podmínkách nehrozí**. Válce lze zabránit.

Současné vidíme, že státy NATO odmítají přijmout závazek k nepoužití jaderných zbraní jako první, nebo uzavřít smlouvu mezi organizací Varšavské smlouvy a NATO o neútočení. V řádech ozbrojených sil hlavních států NATO je jako dříve uvedena možnost dosáhnout vítězství v jaderné válce, útok je považován za hlavní způsob vedení bojové činnosti.

Přilíši zaujatě a jednostranně je posuzována také otázka obranné dostatečnosti, bez ohledu na reálně vzniklé asymetrie.

V prohlášení států NATO v Bruselu 2. března 1988 se hovoří o tom, že organizace Varšavské smlouvy „přispívá k bezprostřednímu ohrožení bezpečnosti“, a proto státy NATO musí pokračovat ve zbrojení a vyžadovat „ve větší míře asymetrické snížení ze strany Východu“. Při tom se zveličuje určitá převaha členských států Varšavské smlouvy v počtu tanků nebo dělostřelectva, ale nebere se v úvahu, že Severoatlantický pakt má téměř o 1500 bitevních letounů více než organizace Varšavské smlouvy a téměř dvojnásobek bitevních vrtulníků a má 2,5 až 3násobnou převahu ve vojenském námořnictvu. Usiluje se o „kompenzaci“ budoucí likvidace raket středního a kratšího doletu přesunem v Evropě nových letounů — nosičů jaderných zbraní F-3, rozmístěním v evropských pobřežních vodách plavidel vyzbrojených řízenými střelami s plochou dráhou letu a jinými podobnými opatřeními.

A co je nejdůležitější, představitelé NATO dokonce nepovažují za nutné tajit své agresivní záměry. „Síla SSSR,“ uvádí se v bruselském dokumentu, „stojí v cestě našim nadějím na změnu politické situace v Evropě“. „Doufáme,“ říká se dále, „že uvidíme Evropu jednotnou a celistvou na základě »hodnot a ideálů« Západu, podepřenou vojenskou silou.“ Potvrzuje se, že NATO je stoupencem jaderného zastrašování. Avšak to všechno je v rozporu se závazky států, které přijaly na Konferenci o bezpečnosti a spolupráci v Evropě a které jsou zakotveny v jejím Závěrečném aktu. To všechno vede k pochybnostem o obranném charakteru vojenské doktríny NATO.

V dějinách bylo dost názorných příkladů svědčících o tom, že se Sovětským svazem a tím spíše se společenstvím socialistických zemí hovořit jazykem ultimát je beznadějně. Proto je potřebné reálné vyhodnocení současné situace, koordinované hledání vzájemně přijatelných řešení, která by brala v úvahu zájmy bezpečnosti obou stran. Jiné cesty v našem jaderném století není. Namísto

zostření konfrontace jsou nutná reálná opatření k nastolení spolupráce a upevnění důvěry.

Vzhledem k tomu musíme důsledně pokračovat v boji za mír a současně s tím projevovat i nezbytnou bdělost.

Vojenskotechnická část vojenské doktríny má nejen zjistit charakter nebezpečí války, ale i přesně odpovědět na otázku, na jakou válku je zapotřebí připravovat ozbrojené síly. V současných podmínkách je nutné vycházet z pravděpodobnosti jak **světové konvenční, tak světové jaderné války**, neboť ozbrojené síly SSSR spolu s bratrskými armádami se budou stavět na odpor agresorovi těmi zbraněmi, kterými on zaútočí, včetně jaderných.

Příprava armády na válku za použití konvenčních prostředků je nezbytná vzhledem k tomu, že se zřetelem ke katastrofálním následkům jaderné války potenciální nepřítel v posledních letech stále sází na rozpoutání války konvenčními prostředky, a my, jestliže agresor takovou válku rozpoutá, budeme muset odpovídat stejnými zbraněmi a nepřistoupit k použití jaderných zbraní jako první.

V současných reálných podmínkách nemáme jiné výhodnější způsoby, jak čelit vojenskými prostředky agresorovi, kromě **odvetné činnosti** našich ozbrojených sil k odražení agrese. Právě tento způsob jednání umožňuje až do posledního okamžiku bojovat za odvrácení války a v případě útoku nepřitele zmařit jeho agresi.

Ve vojenkopolitickém smyslu měla naše vojenská doktrína vždy obranný charakter. Dnes je tento její charakteristický rys dále rozvíjen a prohlubován, včetně oblasti výstavby a přípravy ozbrojených sil i jejich použití (vojenské umění).

Výstavba ozbrojených sil probíhá na základě principů jednoty armády a lidu, věrnosti proletářskému internacionalismu a družby národů, centralismu, nedílné velitelské pravomoci a kádrové organizace Sovětské armády a vojenského námořnictva, udržení jejich vysoké bojové pohotovosti a vojenské kázně.

Sovětská vojenská doktrína vychází z nezbytnosti dosažení co nejvyšší úrovně vojenské konfrontace stran.

Princip obranné dostatečnosti v obecné podobě spočívá v tom, aby stav ozbrojených sil státu či koalice, omezený určitými hranicemi, kvantita a kvalita jejich výzbroje a stupeň bojové pohotovosti byly v přísném souladu se stupněm nebezpečí války, aby zajišťovaly vojenskou rovnováhu a strategickou paritu mezi stranami stojícími proti sobě, aby odpovídaly reálným potřebám zajištění bezpečnosti a spolehlivé obrany země a členských států Varšavské smlouvy.

Za rozumnou hranici obranné dostatečnosti lze považovat její nezbytný stupeň, při němž je zajištěno **zaručené odražení útoku** a zničující odpor agresorovi v libovolných podmínkách rozpoutání války. Je účelné mít taková uskupení ozbrojených sil, která by nemohla vést útočné operace s rozhodnými cíli. Avšak to všechno je možné pouze v případě, že na zřeknutí se jaderných zbraní a stanovení těchto hranic přistoupí i druhá strana. **Jednostranně otázku obranné dostatečnosti řešit nelze.** Je třeba se zříci jaderných zbraní, neboť koncepce jaderného zadržování se přežila.

Obranný charakter vojenské doktríny výrazně ovlivňuje vojenské umění a zvlášť způsoby použití druhů ozbrojených sil v počátečním období války.

Při obranném charakteru vojenské doktríny roste úloha **operace k odražení**

vzdušného a kosmického útoku nepřítele. Ta nejvíce odpovídá obrannému charakteru ozbrojeného zápasu ke zmaření agrese nepřítele. Tato operace je plánována a do určité míry i realizována již v míru (průzkum, hotovostní síly protivzdušné obrany aj.). V případě agrese jsou síly a prostředky, které se účastní této operace, zasazeny jako první.

V případě, že imperialisté rozpoutají jadernou válku, bude mít rozhodující význam pohotovost strategických sil k vedení odvetných úderů.

Nejdůležitější formou ozbrojeného zápasu je **operace na kontinentálním válčišti.** Při obranném charakteru vojenské doktríny to bude na počátku války zpravidla **strategická obranná operace.**

V rámci strategických operací budou vedeny vševojskové, společné i samostatné operace svazů druhů ozbrojených sil.

V systému operace na kontinentálních válčištích posuzuje současná vojenská doktrína v novém světle otázku obrany a útoku.

Pro uskupení ozbrojených sil na válčišti se zvyšuje úloha **obran na počátku války.** Přestává být pouze pomocným druhem bojové činnosti a bude na válčišti používána záměrně.

Pouhou obranou však nelze dosáhnout konečné porážky nepřítele. Proto sovětská vojenská doktrína vychází z **nezbytnosti následného přechodu** (po odražení agrese) **k aktivní rozhodné činnosti** s cílem zasazení drtivého úderu nepříтели.

Při obranném charakteru vojenské doktríny vznikají vyšší požadavky **na bojovou a mobilizační pohotovost orgánů velení a vojsk.** Agresor, který se předem připravuje k útoku, včas a utajeně uskutečňuje nezbytná vojenská opatření. Za těchto předpokladů musí být strana, jež provádí odvetnou činnost, v neustálé pohotovosti odrazit jakoukoli neočekávanou činnost nepřítele.

Obranný charakter vojenské doktríny neznamená, že budeme při vedení obrany pasivní. Je samozřejmé, že včasná příprava a zvolení vhodné doby k útoku poskytují nepříteli určité výhody a při zahájení agrese bude strategická iniciativa patřit jemu. Je však nutné, aby odvetná činnost z naší strany byla aktivní a abychom usilovali o dosažení iniciativy od samého počátku války vytrvale a rozhodnou činností mařili plány útočníka. Záměrný přechod k obraně může v tomto smyslu znamenat značné výhody, jako tomu bylo u Kurska v roce 1943, nemluvě o politickém vítězství.

Za současných podmínek je účelné budovat obranu a vést obrannou bojovou činnost tak, abychom na samém počátku útoku způsobili nepříteli rozhodující porážku, abychom nepřipustili jeho pronikání do hloubky obrany a neztratili velkou část území.

V soudobém charakteru ozbrojeného zápasu bude účinnost všech druhů operací a boje ještě více záviset na spolehlivosti velení vojskům a zabezpečení bojové činnosti ozbrojených sil. Zvláště ostře nabývá na významu otázka zvyšování bojové pohotovosti orgánů velení, operativnosti jejich práce, odolnosti míst velení a spojovací soustavy a širokého využití automatizovaných prostředků velení a spojení.

V těchto otázkách sovětská vojenská doktrína vychází z požadavků ÚV KSSS, kde je zdůrazněna principiální důležitost úkolu výrazně **zvýšit stupeň bojové pohotovosti, organizovanosti a kázně ozbrojených sil, dovedně velet vojskům, zabezpečit jejich trvalou schopnost zamezit všem snahám ohrozit svrchovanost sovětského státu.**

Základem přípravy Sovětské armády je princip učit tomu, co může být po-

třebné v bojových podmínkách. Hlavní pozornost je věnována výcviku vedení bojové činnosti za použití konvenčních prostředků, kde je vyžadována vyšší úroveň vojenského umění a bojového mistrovství se zřetelem k neustálému nebezpečí, že nepřítel použije zbraně hromadného ničení.

Stranickopolitická práce, politická a vojenská výchova je zaměřena na dosažení vysokých morálně bojových vlastností, zvýšení bdělosti vojáků a jejich mobilizaci k obětavému plnění vojenských povinností na obranu socialistické vlasti.

Nejdůležitějším předpokladem ke zvýšení bojeschopnosti ozbrojených sil je další posilování organizujícího a usměrňujícího vlivu strany na jejich život a činnost, upevňování nedílné velitelské pravomoci, zvyšování úlohy a působení politických orgánů a stranických organizací, upevňování spojení armády a lidu, udržování pevné vojenské kázně, organizovanosti a pořádku v souladu s vojenskými řády a předpisy.

Příslušníci Sovětské armády a vojenského námořnictva budou i nadále vychováni v duchu vysoké ideovosti, oddanosti komunistické straně a své vlasti, věrnosti vlasteneckým a internacionálním povinnostem, přesvědčení o úspěšném splnění bojových úkolů k odrazení agrese za každé situace.

Sovětská vojenská doktrína vychází z toho, že obrana země je věcí všeho lidu. Jedno z nejdůležitějších poučení z Velké vlastenecké války spočívá v tom, že pouze úsilím všeho lidu pod vedením strany lze zajistit spolehlivou obranu socialistické vlasti. Jestliže se imperialismu podaří rozpoutat válku, pak i v soudobých podmínkách bude pro zajištění obrany a odrazení agrese potřebné plné nasazení a maximálně efektivní využití ekonomického, morálního i vojenského faktoru, všech sil a prostředků, všech zdrojů, jimiž disponuje sovětský stát a celé socialistické společenství.

Základem upevnění obrany socialistické vlasti je **řízení vojenské výstavby a ozbrojených sil komunistickou stranou.**

V programu KSSS přijatém na XXVII. sjezdu je uvedeno, že: „Komunistická strana Sovětského svazu považuje za jednu z nejdůležitějších funkcí sovětského státu ochranu socialistické vlasti, upevňování obrany země a zajištění bezpečnosti státu.“ (XXVII. sjezd KSSS. Dokumenty a materiály. Praha, Svoboda 1986, s. 157.) Stanovy strany a Ústava SSSR vymezují, že každý komunista, každý sovětský člověk musí udělat všechno, co je v jeho silách, pro udržení obranyschopnosti země na potřebné úrovni.

Velký význam pro další upevnění obrany státu má **přestavba** vytyčená XXVII. sjezdem KSSS a realizovaná v naší zemi, hluboké sociálně ekonomické, duchovní a kulturní změny, k nimž v sovětské společnosti dochází.

Zájmy úspěšné realizace těchto historických úkolů vyžadují, aby se v naší politice i praktické činnosti stranických a státních orgánů a v působení vojenských kádřů promítal vytrvalý boj za mír a spolehlivé zajištění obrany země a celého socialistického společenství se zřetelem ke konkrétním podmínkám vývoje mezinárodní situace.

V souladu s požadavky naší strany a sovětské vlády je žádoucí, aby obrana země a bojová pohotovost Sovětské armády i vojenského námořnictva byly udržovány na takové úrovni, aby nás skutečně žádné agresivní síly nemohly zastihnout nepřipravené.

NĚKTERÉ ZKUŠENOSTI Z FRONTOVÝCH VŠC

Frontové velitelsko-štabní cvičení Dukla-88 a následné operační cvičení Štít-88 v Polské lidové republice byla uskutečněna v době, kdy se v celé naší společnosti zásadním způsobem rozhoduje o plnění strategické linie XVII. sjezdu KSČ, prosazující urychlení sociálně ekonomického rozvoje naší společnosti zaměřené na hospodářskou a společenskou přestavbu a demokratizaci.

K důležitým změnám dochází i v oblasti uplatňování zásad mezinárodní politiky. Projevem nového politického myšlení je realistický přístup za odvrácení hrozby jaderné války, upevnění míru a za posílení mezinárodní bezpečnosti. Koordinovanou zahraniční politikou zemí socialistického společenství se podařilo zastavit tendenci k zostřování mezinárodního napětí, dosáhnout přelomu v jednání o jaderném odzbrojení a dále posílit proces upveňování bezpečnosti a spolupráce v Evropě, rozvinout užitečný dialog mezi státy s rozdílným společenským zřízením a mezi různými politickými silami v celosvětovém měřítku.

Nejvýznamnějším výsledkem tohoto úsilí je uzavření sovětsko-americké dohody o likvidaci dvou tříd raket středního a kratšího doletu a její ratifikace. Za pozitivní je rovněž možné označit určitý pokrok v jednání o padesátiprocentním snížení strategických útočných zbraní mezi SSSR a USA, podepsání a realizace ženevských dohod o urovnání afghánské otázky, což jsou úspěchy důsledné a konstruktivní politiky Sovětského svazu, celého socialistického společenství, všech mírových a demokratických sil.

Rovněž Československá socialistická republika důsledně podporuje mírovou politiku Sovětského svazu, zaměřenou na politické řešení problémů současného světa a přichází i s vlastními iniciativními návrhy. Důkazem toho je rozpracování a realizace nové komplexní iniciativy vyhlášené generálním tajemníkem ÚV KSČ soudruhem Milošem Jakešem k vytvoření pásma důvěry, spolupráce a dobrých sousedských vztahů na linii dotyku členských států Varšavské smlouvy a Severoatlantického paktu. Tento návrh, který má rostoucí mezinárodní podporu, vychází z myšlenky, že spolehlivý mír nelze zabezpečit pouze opatřeními ve vojenské oblasti.

Mírové iniciativy Sovětského svazu, ČSSR a dalších socialistických států potvrzují jejich připravenost řešit a vyřešit i ty nejzávažnější problémy mezinárodních vztahů cestou jednání, na základě rovnosti a stejné bezpečnosti.

Přes veškeré úspěchy mírové ofenzivy některá jednání vrcholných orgánů

NATO a jeho konkrétní činnost dokumentují, že zastánci konfrontační linie mají v Severoatlantickém paktu převahu nad některými realisticky uvažujícími západoevropskými politiky. Znovu je v přijatém dokumentu na březnové schůzce rady NATO na nejvyšší úrovni zakotveno, rozhodnutí **zachovat za jakýchkoli podmínek jaderné zbraně jako nedílnou součást strategie odstrašování** a přijata zásada budovat vojenskou sílu na tzv. odpovídající **kombinaci konvenčních a jaderných zbraní**.

Nezměněné vojenskopolitické linie odpovídá i výstavba ozbrojených sil NATO, zaměřená na zvyšování bojeschopnosti všech druhů vojsk.

Spojené státy pokračují v realizaci dosud nejrozsáhlejšího programu **modernizace strategických útočných sil**, Francie a Velká Británie kromě toho zvyšují počty těchto sil. Usilovně jsou připravována opatření ke kompenzaci raket středního a kratšího doletu. Do výzbroje armád NATO jsou zaváděny **nové jaderné prostředky**, které mají větší přesnost a dosah, volitelnou mohutnost výbuchu a možnost podle potřeby zvyšovat některý z ničivých účinků. Ponorky a hladinová plavidla vojenského námořnictva jsou vyzbrojovány střelami s plochou dráhou letu vybavenými převážně jadernými hlavicemi. Je možné očekávat, že v 90. letech bude na evropském válčišti **rozmístěna nová generace pozemních a leteckých řízených střel s jadernou hlavicí s dosahem do 500 km**.

Armády NATO věnují mimořádnou pozornost **výstavbě konvenčních sil** podle přijatého dlouhodobého programu „Zdokonalování konvenční obrany aliance“. Přední místo v tempu a rozsahu modernizace zaujímají ozbrojené síly USA a NSR.

Vojenskopolitické cíle NATO a jim odpovídající výstavba ozbrojených sil jsou určující pro tvorbu vojenskostrategických koncepcí a zásad vedení operací. Vedení NATO si je plně vědomo toho, že úspěšné zahájení a vedení útočných operací bez použití jaderných zbraní je podmíněno získáním převahy v konvenční oblasti. Plánování a řízení útočných operací má respektovat skutečnost, že ničení ozbrojených sil protivníka a jeho komunikačních uzlů již od nejvzdálenějších přístupů vytváří spolu s účinnou obranou vlastního týlu rozhodující předpoklady k efektivní bojové činnosti vojsk v dotyku. Nové pozemní a letecké zbraňové systémy, které umožňují ničit cíle v hloubce prostorů rozmístění mimo působnost naší PVO a použití submunice s přesným navedením na cíl mají zabezpečit ničení všech prvků sestavy protivníka do celé její hloubky současně se zahájením útočných operací. V našem přibližném prostoru může nepřítel vytvářet rozsáhlá minová pole zřizovaná minováním na dálku, v široké míře využívat jednotek speciálního určení a výsadek s cílem zabránit našim svazkům prvního sledu včas zaujmout plánované prostory. Použití zbraňových systémů schopných účinně ničit letištní plochy má od samého počátku války maximálně omezit bojové možnosti letectva a provést letištního manévru.

Od průzkumných systémů, které poskytují informace v reálném čase, je požadováno těsné sepětí s co největším rozsahem palebných prostředků. Široké použití REP má narušit řídicí a palebné systémy protivníka. Je předpokládáno, že bojová činnost vojsk v dotyku se bude vyznačovat vysokou operativností, těsným sladěním palby a pohybu s využíváním obchvatů a obejití.

Všechny tyto zásady činnosti nepříteli byly vzaty v úvahu při rozpracování zámyslu, přípravě a uskutečnění obou operačních cvičení. Vycházelo se ze závěrů, že vojenskopolitická situace, výstavba ozbrojených sil NATO i stále

ofenzivnější charakter jeho vojenskostrategické koncepce potvrzují, že **není zmenšováno nebezpečí napadení** naší vlasti a celého socialistického společenství. Naopak, opatření přijímaná na Západě **zvyšují míru ohrožení** všech prvků operační sestavy armád prvního sledu, frontu a celého teritoria ČSSR.

Na základě vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy byla obě cvičení připravena s využitím nových norem a zásad vedení obranných operací. Při tom se potvrdilo, že i při jejich realizaci je nadále nutné **hledat nové přístupy k nim a experimentovat při jejich uplatňování v praxi**. Výsledky cvičení svědčí o tom, že obranný charakter vojenské doktríny klade daleko vyšší nároky a požadavky na **kvalitu přípravy vojsk a štábů**.

Mimořádné místo v ní zaujímají otázky **průzkumu nepřítele**, jehož soustavné vedení je jednou z nejdůležitějších činností generálních štábů všech spojenec-kých armád, všech operačních štábů a aktivních i pasivních sil a prostředků vyčleněných k plnění tohoto úkolu. Koordinovanou činností všech složek je nutné zabezpečit vyloučení podmínek, aby nepřítel mohl skrytě a nenadále **připravit a uskutečnit agresi v době, kdy není dokončeno mobilizační rozvi-nutí vojsk a není ještě úplně zaujata operační sestava**. Přitom je zapotřebí vzít v úvahu fakt, že do zahájení agrese **nemáme žádné právo vést průzkum s narušením státní hranice**.

Proces přijetí rozhodnutí potvrdil, že k vyšší kvalitě je nutné dovést **zhod-nocení situace** a v něm nepřítel, zejména jeho sil, prostředků, možností. Do-cházelo k podceňování nepřítel a nebyly zvažovány různé možné reálné varianty jeho činnosti. Při organizaci průzkumu všech druhů vojsk je nutné zajistit potřebnou koordinaci a získané informace komplexně analyzovat a využívat.

Významnou zkušenost, kterou považují za nutné zobecnit po obou cvičeních, je **způsob organizace obrany**. V podmínkách západního válčiště je nezbytné organizovat a členit obranu tak, aby nepřítel utrpěl značné ztráty již na po-čátku války. To znamená, **nedovolit mu proniknout do sestavy našich vojsk, nedopustit ztrátu vlastního území** a vedením protiúderů vytvořit podmínky **k přechodu do rozhodného protiútoků**. Členění obrany musí vycházet ze situa-ce, kdy je vedena bojová činnost především za použití konvenčních prostřed-ků. Znamená to mít silnou taktickou hloubku obrany a vytvářet i obsazovat kromě hlavního i druhé pásmo obrany. Obranná postavení a pásma je možné **přiblížit jedno k druhému** tak, aby zabezpečovala spolehlivou taktickou a pa-lebnou součinnost mezi jednotkami, potřebnou hustotu protitankových a jiných palebných prostředků sladěných se systémem zátarasů.

Považují za účelné upozornit na skutečnost, že přijímaná rozhodnutí **ne-respektují plně nutnost vytvořit** v této hloubce obrany **dostatečné hustoty sil a prostředků**, zejména protitankových. Při cvičení Dukla-88 i Štít-88 velitelé svazů určovali šířku obranných pásem divizí prvního sledu v průměru 50 až 60 km a organizovali obranu převážně ohniskovým způsobem. V některých případech byli velitelé armád nuceni vzhledem k situaci vlastních vojsk brá-nit část hlavního pásma obrany tankovými divizemi. I když byly při těchto rozhodnutích vzaty v úvahu poměry sil, je nutné si položit otázku, budeme-li schopni za těchto podmínek odrazit hromadný úder nepřítel, znemožnit pro-lomení taktické hloubky obrany a ovlivnit průběh operace?

Při rozboru cvičení Dukla-88 a Štít-88 ministři národní obrany ČSSR a PLR zdůraznili otázku **hustot sil a prostředků** v tomto pásmu. Současně s tím byla hodnocena velmi objektivně i problematika správného zvolení a určení

předního okraje jednotlivých obranných pásem a postavení a jejich ženíjního budování.

V našich základních řádech je zakotveno, že obrana musí být aktivní, úporná, protitanková, protivzdušná, schopná čelit soustředěnému úderu nepřítele. To bezesporu vyžaduje velké umění od velitelů a štábů všech stupňů.

Zkušenosti z obou cvičení potvrdily rovněž mimořádnou důležitost **vzájemné vazby ženíjního budování terénu s efektivním systémem paleb**, zejména v taktické hloubce obrany. To vyžaduje od velitelů zejména taktického stupně nejenom znalosti taktiky, ale i možnosti všech palebných prostředků, způsobů jejich maximálního využití a předvídatost průběhu obranného boje v různých podmínkách. Taktické epizody cvičení Štít-88 svědčí o tom, že je nízká připravenost realizovat tyto zásady u poddůstojníků, velitelů čet, rot a praporů.

S novými přístupy byla při cvičení Dukla-88 procvičena **organizace obranné operace frontu v úzké součinnosti s opatřeními ochrany a obrany teritoria**. Bylo potvrzeno, že mobilizace dalších svazků a útvarů, opatření civilní obrany a použití okruhových svazků a útvarů je zapotřebí sladit s organizací obranné operace. Osvědčilo se vyslání operačních skupin ze štábů teritoriálních vojenských okruhů na štáb frontu s úkolem skloubit plány, zplánovat požadavky velitele frontu a zabezpečit ve štábu okruhu jejich splnění. Přitom byl rovněž sladěn způsob a použití vojsk okruhu s vojsky frontu při ničení výsadek nepřitele v jednotlivých prostorech a organizace použití sil okruhu ve prospěch budování, zvláště armádních a frontových pásem obrany a opevnění měst a větších osad. K tomu teritoriální štáby organizují i využití sil a prostředků národního hospodářství a civilního obyvatelstva.

Možnost využití těchto sil a prostředků byla ukázána při cvičení Štít-83 v PLR, kde byl na budování druhého pásma obrany použit **speciálně zmobilizovaný odřad** z civilního obyvatelstva územního celku o celkové kapacitě vybudovat obranný rájón praporu za 24 hodin.

Pro první obranné operace bude **charakteristické současné zaujímání obranných pásem v taktické hloubce vojsky prvního a druhých sledů armád** a vedení úporné obrany. Při vytváření hloubky obrany nelze zapomínat na koncepci nepřitele pro boj se silami v hloubce a na existenci vysoce přesných zbraní. Omezit jejich účinné použití je možné rovněž důsledným maskováním a vytvářením rozsáhlých věrohodných klamných opatření.

Ke zvýšení odolnosti obrany **proti působení vzdušných výsadek a diverzní činnosti nepřitele** je nutné, aby jednotky a útvary v zaujímaných prostorech v taktické i operační hloubce připravovaly kruhovou obranu a byly stále v pohotovosti vést boj s tímto nepřitelem.

Při frontovém VŠC Dukla-88 byla řídícím cvičení věnována značná pozornost hotovostním silám a prostředkům vyčleněným již v míru k vedení okamžitého úderu na stanovené **objekty prvního pořadí** nepřitele. Tento úkol není dosud veliteli a štáby správně chápán a organizován, i když má důležitý význam v boji o získání iniciativy a zmaření nepřátelského útoku. Tyto prostředky je nezbytné **přisunout včas a udržovat je na takovém stupni bojové pohotovosti**, aby v okamžiku zahájení agrese mohl být na vojska a objekty nepřitele vykonán hromadný úder. Proto i v tomto smyslu je nutné cílevědomé narůstání úsilí průzkumu všeho druhu k upřesňování souřadnic cílů pro údery raketového vojska a dělostřelectva i ostatních prostředků ničení. Při tom je potřebné dodržet zásadu, že průzkum vedený v první frontové obranné operaci musí zjistit a nepřetržitě kontrolovat cíle prvního pořadí v kterékoli době.

Při praktické realizaci zásad doktríny, která má obranný charakter, byl při obou operačních cvičeních znovu nastolen problém **organizace, odpovědnosti a velení v protivzdušné operaci**. Protivzdušná obrana vojsk i objektů nabývá na významu, a to do celé hloubky obrany. Zmaření cílů nepřátelské útočné vzdušné operace, a tím zabezpečení neomezené činnosti vlastním vojskům, vyžaduje organizovat silnou PVO s hlavním úsilím na taktickou hloubku obrany, rozhodující směry a důležité objekty v hloubce.

Cvičení potvrdila, že efektivní využití bojových možností sil a prostředků vojska PVO i PVOS vyžaduje **nový přístup k organizaci protivzdušné obrany na teritoriu státu** podle jednotného zámyslu z hlediska uskupení radiotechnického vojska, PLRV a použití stíhacího letectva v návaznosti **na jednotný systém PVOS** a jeho automatizované systémy. Bude nutné propracovat i organizaci řízení **společné bojové činnosti** při odrážení především hromadných úderů vzdušného nepřítele a ničení jeho vzdušných prvků průzkumných, palebných systémů. Tyto otázky je zapotřebí teoreticky rozpracovat a v praxi uplatňovat všemi odpovědnými funkcionáři frontem počínaje a teritoriálními velitelskými konče.

Cvičení Družba-88 a Štít-88 měla koaliční charakter. Jedním z jejich cílů bylo zdokonalovat **velení vojskům** a všestrannou **součinnost**. Potvrdilo se, že v současných podmínkách význam velení a součinnosti nepřetržitě roste. Zvláště aktuálními jsou tyto otázky pro svazy koaličního složení a zejména v prvních operacích počátečního období války.

Je možné říci, že **velení vojskům** v obranných operacích vyžaduje nové přístupy. Již v míru, v rámci operační přípravy státního území, je potřebné rozpracovat celý systém velení, zabezpečit jeho životaschopnost s využitím automatizovaných systémů a zdokonalovat metody práce velitelů a štábů. Půjde o to, připravovat velitele a štáby nejenom v racionálním **využívání výpočetní techniky** pro různé operačně taktické výpočty při přípravě rozhodnutí. Existující automatizované systémy velení a jejich terminály nepomáhají velitelům při plnění úkolů ve složité situaci boje či operace a velitelé je v těchto případech nepotřebují. Zcela se totiž opomíjí využití této drahé techniky k **modelování** dynamiky činnosti vojsk. Tomu neodpovídá i jednoduché a nenáročné programové vybavení.

Zkušenosti nás učí, že je nutné se znovu vážně zabývat **ochranou a obranou jednotlivých velitelských stanovišť**. I když bylo mnohého dosaženo v systému rozmísťování míst velení a jejich vybavení moderními prostředky, nelze zapomínat na úhrozu použití vysoce přesných zbraní na střediska bojového velení a jiné prvky VS. **Soustřeďovat celé velení do jednoho místa není nejvhodnějším způsobem udržení nepřetržitosti velení vojskům**. Tyto skutečnosti je nutné domýšlet proto, že velitelská stanoviště budou v centru pozornosti nepřítele. Chceme-li zabezpečit jejich základní prvky před úderem nepřítele, nezbyvá nic jiného než se znovu zamyslet nad **rozptýlením hlavních částí** těchto rozhodujících prvků bojové sestavy a spolehlivým **utajeným spojením** mezi nimi.

V průběhu přípravy i vedení obranných operací při obou cvičeních se znovu projevil dříve kritizované nedostatky v organizaci **nepřetržité součinnosti**. Při ní velmi důležitou roli má znalost ruského jazyka veliteli všech stupňů. Rovněž metody organizace součinnosti a způsoby jejího uskutečňování svědčí o stereotypním, šablonovitým přístupu k této velmi důležité součásti rozhodovacího procesu. Hlubokou analýzu заслужuje zejména její provádění na operačním

stupni z hlediska účelnosti metodiky a zvolených období možného vývoje situace.

Průběh cvičení Dukla-88 potvrdil, že **samotnou obranou nelze dosáhnout úplného zničení nepřítele**. V tomto smyslu nás některá ustanovení doktrínv členských států Varšavské smlouvy a realizace stockholmského dokumentu mohou svádět na nesprávnou cestu. Proto je nezbytné cvičit vojska, velitele a štáby k tomu, aby **po odražení agrese nepřítele organizovali a vedli aktivní rozhodnou útočnou činnost**.

Cílem protiúderu musí být znemožnit nepříteli úspěšné dokončení útočné operace, zničit hlavní uskupení jeho útočících vojsk, obnovit postavení, přenést bojovou činnost na území nepřítele, ovládnout důležitý prostor operačního a strategického významu a vytvořit podmínky pro další rozvíjení útočné operace.

Plánování přechodu frontu do protiútoku při odražení agrese je nutné zahájit v době, kdy nepřítel ještě vede útočnou činnost, ale je zřejmé, že vyčerpal taktické i operační zálohy a že nemá dostatek sil rozvíjet útok do hloubky. Plánování je nezbytné uskutečnit v krátkých lhůtách, souběžně na všech stupních. Úkoly vojskům, zvláště k doplnění materiálem, výzbrojí, municí a osobami je nutné vydávat včas formou **předběžných nařízení**.

Operační sestavu je vhodné volit tak, aby docházelo k minimálnímu přeskupování vojsk. Důležitý je moment překvapení. Svazky, které jsou v obraně na bocích útočících vojsk, se připojují k útoku a kryjí boky úderného uskupení. Rychlý přechod do útočné operace v průběhu odražení agrese vyžaduje úzkou **součinnost frontu s teritoriálními orgány**. Zvláštní význam má sladění **plánu obrany a ochrany teritoria s plánem frontové protiútočné operace**. Potvrdilo se, že v tomto období je nutné zplánovat opatření, která je zapotřebí uskutečnit na teritoriu opuštěném nepřítelem v důsledku úspěšné probíhající protiútočné operace k jeho využití ve prospěch dalšího vedení války.

Frontová VŠC Dukla-88 a Štít-88 skončila, ale nekončí práce s jejich výsledky a získanými zkušenostmi. Obě cvičení byla zakončena náročnými a analytickými rozborů, jejichž **závěry se musí dostat do vědomí a činnosti všech odpovědných funkcionářů**. V celém komplexu potvrzují potřebu dalšího aktivnějšího rozvíjení vojenského umění, zkvalitňování vojensko-teoretické a odborné přípravy velitelského sboru, což společně se zdokonalováním technického vybavení armády významně přispěje k dalšímu zvýšení její bojové pohotovosti. Do cvičení byl zapojen široký aktiv funkcionářů a pracovníků FMNO, okruhů, armád a ostatních zařízení ČSLA — tedy lidí, kteří svou organizační činností koncepčně ovlivňují život v celé naší armádě.

Veškerá jednání v této době jsou podmíněna a silně motivována procesem přestavby, kdy se začínají uplatňovat nové myšlenky, nové přístupy a vyšší měřítka hodnocení práce. K těmto zásadním projevům nového společenského pohybu organicky patří **rozvoj iniciativy, poctivé a svědomité práce**, jež vytvářejí pozitivní hodnoty při upevňování bojové pohotovosti a připravenosti naší armády. Jejich projevem by mělo být i **využití všech zkušeností obou operačních cvičení pro přípravu velitelů a štábů v novém výcvikovém roce**.

UPLATNĚNÍ NOVÉ KVALITY MANÉVRU V OPERACI

Vědeckotechnický pokrok ovlivňuje všechny stránky vojenského umění. V podmínkách armády je rozvíjen dvěma diametrálně protikladnými sociálně politickými třídními směry. S tím souvisejí příčiny rychlosti změn ve vojenství jak v jejích zaměření, tak i důležitosti přeměn. Přesvědčivým důkazem toho jsou **nové operačně taktické normy, které** jsou v praxi operační přípravy nyní uplatňovány. Jsou logickým vyústěním nasycenosti vojsk soudobou, vysoce moderní bojovou technikou, výzbrojí, zbraňovými systémy a dalšími bojovými prostředky, jež odpovídají novým způsobům vedení operací. Vžíly se, aniž jsou uvedeny v platných řádech a předpisech. Např. prostorové zvětšení a zkrácení časových lhůt splnění úkolů v útočné operaci a odraz tohoto jevu v obranné operaci svědčí o potřebě **osvojit si nové způsoby** přípravy a vedení obranných operací i protiútoků (protiútočných operací), které budou odpovídat zejména vývoji zbraní, jejich možnostem a množství, nové bojové i jiné vojenské technice, prostředkům velení a všestranné profesionální připravenosti. Proces přestavby operačně taktických norem je stále ve vývoji. V průběhu zaměstnání operační přípravy vytvářejí nové údaje o protiútočné operaci samostatnou kategorii.

Změny podmínek vedení operace, které vznikají vlivem revolučních přeměn, se v minulosti dotýkaly zpravidla jen jednotlivých armád, a to těch, v nichž k nim docházelo. Ve srovnání s právě předcházející dobou, dnešní přeměny v důsledku

vědeckotechnického rozvoje ve vojenství se týkají celých antagonisticky rozdílných společenství národů a koneckonců všech lidí naší Země. Je to odraz soudobého vědeckotechnického pokroku, který je prosazován do všech oblastí života.

Soudobé protiútočné operace, vedené zpravidla po odražení agrese nepřítele se zúčastní velké množství motostřeleckých a tankových svazků, úderných výsadkových útvarů a jednotek, různých svazků a útvarů vojsk, speciálních vojsk a letectva. V úderných uskupeních s využitím jaderného a palebného ničení nepřítele jsou schopny vést vysoce účinný **manévr**, který bude mít řadu **specifik**. Vzhledem k jeho uplatnění ve složitých podmínkách počátečního období války, se bude vyznačovat některými **novými rysy**. Jde o **bezprostřední vliv ztrát osob, bojové techniky a zbraní** po předchozím odražení útoku nepřítele, který byl v převaze. Důsledkem nerovnoměrného rozmístění sil na bojišti z větší části tíhu počátečního úderu ponесou pravděpodobně vojska v dotyku s nepřítelem, která vedla obrannou operaci. Po uplnění úkolu, zasazení dalších sil i po přesku-pení pokračují v útoku v zúžených pás-mech bez snížení útočného tempa.

K výraznému charakteristickému rysu v době přechodu do útoku po splnění cílů první obranné operace patří **boj o získání iniciativy**, který vyžaduje nepřetržitě uskutečňování průzkumu. Je důležité, aby včas zjistil manévr nepřítele, tvořící se uskupení vojsk v hloubce, začínající budování obranných pásem. Také

v tomto období vedení operace nepřítel bude mít k bojovému použití prostředky hromadného ničení, jaderné zbraně, průzkumné palebné systémy nevymíjáme. Nebezpečí jejich použití proto vyžaduje zjišťovat a ničit tyto objekty.

Převzetí iniciativy je rozhodujícím okamžikem protiútoků. Umožňuje uskutečnit manévry do boku (boků) a týlu hlavního uskupení nepřítel, bez podstatných změn v rozdělení sil i prostředků a jejich přeskupení. Již v průběhu operace vytváří podmínky pro uplatnění manévru k rychlému nezbytně potřebnému přeskupení a přisunutí dalších sil k narůstání úsilí do hloubky. Jde o vojska, která např. obklíčila a ničila výsadky nepřítel v hloubce vlastní sestavy a z chodu přecházejí do protiútoků. Značný význam má v tomto rozhodujícím období přechodu do protiútoků, útoku, stanovení směrů úderů, jež vyžaduje, aby bylo přihlíženo k úkolům nadřazeného a k jeho směru hlavního úderu přimknout úsilí vlastních vojsk. Přitom je potřebné využít výhodných podmínek k uskutečnění plánovaného manévru, zvláště manévru ze vzduchu, protože v této kritické době se jeví jako velice výhodný.

Vlivem vědeckotechnického pokroku (hloubkou, šířkou útočného pásma a útočným tempem) se vytvářejí v operaci podmínky pro uplatnění nové kvality manévru. O tom svědčí stále rostoucí aeromobilnost vojsk, kterou stupňují tendence růstu požadavků na uplatnění manévru v průběhu vedení operace ze vzduchu. Charakteristickým jevem přitom bude manévry po zemi současně s manévrem ze vzduchu. Tím nabývá značně všestranného prostorového charakteru. Zahrnuje všechny stránky vojenského umění a v operaci se nyní uplatní po zemi i ze vzduchu, zpravidla ve vzájemné součinnosti.

Rozmach operací v průběhu Velké vlastenecké války byl charakterizován hloubkou působení na nepřítel v obraně a šířkou pásma ze útoku. Na rozdíl od minulé války je v současné době vlivem vědeckotechnického rozvoje manévry silami a prostředky **rozšířeny o vertikální rozměr**. Jde o rozsáhlé použití vzdušných výsadků různé hodnoty, s využitím taktického a zejména vojskového letectva. Údery z druhé dimenze jsou v podstatě silami obvodu bránící se nepříteli. Vojska s využitím úderů ze vzduchu mají větší bojové možnosti a v krátké době mohou proniknout do jeho sestavy.

Stále výraznější využívání vzdušného prostoru k uplatnění manévru umožňuje

v průběhu vedení operace rychle se přiblížit k nepříteli, vést na rozhodujících směrech předstihující překvapivé údery do boku a týlu, v krátké době ničit prostředky jaderného napadení, průzkumné palebné systémy, místa velení i další důležité objekty, rozdělovat uskupení nepřátelských vojsk a ničit je po částech. Je to nepochybně důležitý poznatek zvyšující úlohu manévru v operaci. Rozšiřuje jeho **význam a uplatnění o nové možnosti**, především o:

- snadné překonání zatarasěných a zamořených, neprůchodných prostorů,

- možnost vést manévry do velké hloubky v krátkém čase,

- využití momentu překvapení a rychlost vykonání manévru,

- schopnost uskutečnit manévry do boku a týlu uskupení nepřítel i ze směru, kde je k tomu nevýhodný terén, jakož i ze směrů, odkud není úder očekáván,

- možnost využít několika forem manévru současně, a to jak ze vzduchu, tak v součinnosti po zemi.

Přímo ovlivňuje vedení všech období operace, včetně uplatnění základních druhů a forem manévru. Nejde o mechanický vztah manévru jako principu operačního umění při jeho uplatnění v průběhu vedení operace. Každé narušení jedné stránky se nutně eventuelně zprostředkovává projevem ve druhé. Prohlubující se celistvost a komplexnost uplatňování manévru ze vzduchu závislostí obou částí tohoto vztahu dále posiluje. Operace vedené na dosaženém vývojovém stupni vojenského umění dostávají **charakter vzdušné pozemních operací**.

Bojové možnosti **vzdušných výsadků** při uplatnění manévru ze vzduchu závisí na složení, množství vysazené bojové techniky, výzbroji a zásobách materiálu všeho druhu. Úzce souvisí s počtem a přepravní kapacitou vyčleněných dopravních vrtulníků a letounů. Údaje o použití, možnostech vysazení výsadkových úderných útvarů a motostřeleckých jednotek i zásady jejich využití v boji jsou uceleně uvedeny v Pom. ev. č. 537-OS-GŠ ČSLA, a proto se nebudu o nich zmiňovat.

Závěry z praktických zaměstnání operační přípravy svědčí o tom, že hromadné použití výsadkových úderných útvarů, jednotek a vzdušných výsadků různého určení přidává soudobým operacím dynamický, vzdušně pozemní charakter. Vzhledem k použitým prostředkům ozbrojeného zápasu, ale i z hlediska jejich perspektivního vývoje, soudím, že jde o zá-

konitý vývoj, nové pravidlo vedení operací. Příčin je současně několik:

- nasycenost válčistě (bojiště) bojovou a jinou technikou, která bude znemožňovat rychlý manévru,

- výhody manévru ze vzduchu,
- větší možnosti přepravy vojsk leteckou technikou,

- nové, prosazující se způsoby vedení operací, zejména na počátku války (přenesením manévru do vzduchu jsme schopni rychle překonávat umělé závaly, zamořené prostory, členitost terénu a překvapit nepřítel vedením úderu tam, kde to neočekává),

- rychlost manévru ze vzduchu a možnost provádět jej v součinnosti s operačními manévrovacími skupinami, přepadovými odřady,

- vedení úderu na nepřítel ze směru, kde je k tomu nevhodný terén.

Stručný výčet výhod manévru ze vzduchu potvrzuje, že jde o perspektivní manévru, kterým lze ještě výrazněji ovlivnit vedení všech období obranné i útočné operace. **Úspěch manévru ze vzduchu** bude závislý na: dosažení utajení jeho přípravy a překvapivém uskutečnění, spolehlivém jaderném a palebném ničení nepřítel ve prospěch vysazení i boje výsadků a rovněž na těsné součinnosti s mostotřeleckým i tankovým vojskem, zvláště operačními manévrovacími skupinami. Poznátky ze cvičení potvrzují, že příprava, řízení výsadkových úderných útvarů, jednotek a vzdušných výsadků bude důležitou součástí činnosti velitelů a štábů při přípravě operací.

Rozbory uplatnění vzdušných výsadků v operaci dokazují, že na základě dosaženého stavu, kdy použití výsadků k úderům ze vzduchu se stává v operaci pravidlem, bude možné zahrnout **Plán použití vzdušných výsadků** komplexně do **Plánu operace a v budoucnu plánovat vzdušně pozemní operace**. To umožní dosáhnout přehledu o úkolech a činnosti výsadků v operaci od samého počátku, snížit počet zpracovávání plánovacích dokumentů. Svědčí o tom také nevyhnutelný proces vývoje vojenského umění, jenž je podmíněn současným stavem dokonale bojové techniky a výzbroje, způsobem jejich uplatnění v průběhu vedení operace. Jde o výsledky dlouholetého vývoje vojenství, kde na dnešní jeho dosaženém stupni se právě projevuje **nutnost používání manévru vojsky po zemi v součinnosti s manévrem ze vzduchu**. Prokazatelně to lze doložit výzkumem, v jehož rámci po dobu šesti let byl systematicky sledován a vyhodnocován manévru ze vzduchu v průběhu taktických

a operačních cvičení u Západního vojenského okruhu. Tím ovšem ještě nelze dokazovat, že na základě výběru těchto empirických poznatků a údajů ze cvičení je zapotřebí plánovat vzdušně pozemní operace. Analýzou cvičení jsem pouze dospěl k poznatkům, že na frontovém (armádním) stupni velení je použití operačních, operačně taktických výsadků již dnes nutností a na taktickém stupni velení — zasazení taktických výsadků nezbytnou podmínkou splnění úkolu operace.

Stejně to platí u nepřítel. Vzdušné úderné aeromobilní součásti znamenají údernou, mohutnou a zvláště rychlou bojovou sílu. V souladu se strategicko-operačním principem „úderu proti silám v hloubce“ jsou vojska NATO schopna současně oslabit uskupení vojsk prvního a druhého operačního sledu a v duchu zásad koncepce Air Land Battle vést vzdušně pozemní operace.

Další příčinou je **nová kvalita ozbrojeného zápasu**, která vzniká na základě vědeckotechnického pokroku. Zásadním způsobem ovlivňuje rozvoj prostředků ozbrojeného zápasu v mnoha směrech, a to jak v podmínkách vedení operací za použití jaderných zbraní, tak bez jejich použití. **Nová kvalita zbraní** spočívá ve zvyšování úderné a palebné síly, možnosti úderu ze vzduchu. Fakta zcela přesvědčivě prokazují, že zvyšující se bojový potenciál umožňuje stále výrazněji provádět manévru vojsky po zemi i ze vzduchu. K jeho zabezpečení je zdokonaľován systém velení a spojení, jsou rozšiřovány možnosti vedení účinného průzkumu a radioelektronického boje. Vědeckotechnický rozvoj výrazně ovlivňuje a mění i zákonitosti soudobé války. **Zákonitost vedení vzdušně pozemních operací** podmiňuje objektivně nutný proces, jenž charakterizuje pravidelnost, opakovatelnost, posloupnost jevů; může v něm působit celá řada objektivních zákonů. Zákonitostí je přitom průběh procesů podle jejich imanentních zákonů, tzn. umožňují charakterizovat změny daného stavu a systému. Tím, že se v důsledku vědeckotechnického pokroku mění **obsah vedení bojové činnosti, mění se i formy manévru**, které jsou svou podstatou s obsahem spojeny.

Změny jsou také příčinou nových způsobů ničení nepřítel, které neodvratně, a někdy i proti vůli a působení subjektu, mají za následek přeměny způsobů vedení operací. Z toho lze vyvodit, že vedení vzdušně pozemních operací jako nový způsob ničení nepřítel bude nutné prosadit, aniž by jej mohl subjektivní činitel ovlivnit. Jde o objektivní zákon závislosti

vedení operace na zbraních, bojové technice a lidech, jenž byl vyjeven zakladateli marxismu. V souladu s jeho existencí je přímo spjata hledání nových přístupů k přípravě a vedení soudobých operací, boje. Vyžaduje přizpůsobit jejich obsah a formu reálným změnám. Jejich odrazem bylo např. vydání pomůcky pro přípravu operací Pom-520-OS v roce 1984 a v roce 1987 její nové přepracování pro plánování operací. K vyjádření domněnky o plánování vzdušně pozemních operací mne vedly taktéž závěry z rozboru cvičení Palcát-86 a z něj vyplývající následně řešení vědeckého úkolu VA AZ (pod označením H5-VV-VÚ/VA AZ-1F-03), kterým bylo stanoveno zjednodušit operační dokumentaci vševojskové armády a frontu. Jde především o výsledky, které souvisejí s centralizací a odstraňováním duplicity písemných, zvláště grafických materiálů. Řešitelský kolektiv dospěl nakonec k takovému progresivnímu řešení, jehož výsledkem bylo soustředění gra-

fických dokumentů, např. Plánu protivýsadvkové obrany, Plánu boje o udržení taktické hloubky obrany a Plánu obranné operace. Pro útok spojili Plán bojové činnosti do bližšího úkolu a Plán útočné operace. Praxe cvičení Sojuz-87 plně potvrdila vědecké závěry řešeného úkolu (co do počtu, nikoli obsahu dokumentů) o zjednodušení práce při plánování operací.

Praxe a teoretické poznatky prokazují, že **přenášení manévru do vzduchu je logickým vyústěním objektivních podmínek vedení soudobých operací.** Nevýhodou uplatnění manévru ze vzduchu je zatím malá kapacita vzdušných přepravních prostředků k zasazení bojové techniky a osob vzduchem. Existující organizace a struktura, zejména vojskového letectva, neza bezpečuje využití sil a prostředků pro rozšířenou potřebu vedení manévru ze vzduchu a po zemi. Myslím, že současný stav nezajišťuje tendence vývoje vzdušně pozemních operací.

K novému druhu manévru taktického i operačního rozsahu lze přiřadit obchvat, obejít, či úder na nepřítele ze vzduchu. Bylo by vhodné jej pojmenovat a zařadit do názvoslovné normy ČSLA. Stanovit obsah a rozsah platností uvedených pojmů v platných řádech a předpisech ČSLA, zejména předpisu Organizace a vedení operací — Oper-1-1. Jeví se účelné navrženou problematiku sjednotit v rámci všech ostatních členských států Varšavské smlouvy.

Ke zničení nepřítele připravovat a provádět účelné, jednoduché a rychlé manévry do jeho boku a týlu, usilovat o jeho obklíčení a zničení po částech, se současným rozvíjením úspěchu do operační hloubky.

(Rozkaz ministra národní obrany ČSSR pro přípravu vojsk ČSLA ve výcvikovém roce 1987—1988)

NÁSILNÝ PŘECHOD DIVIZE PO ROZVINUTÍ HLAVNÍCH SIL U VODNÍ PŘEKÁŽKY

(Pokračování z VM č. 8/1988)

Organizace násilného přechodu vodní překážky po rozvinutí hlavních sil v bezprostřední blízkosti vodní překážky nebo ve výchozím prostoru vzdáleném 20 až 40 km od okraje vody bude opět — tak jako při násilném přechodu z chodu — nedílnou součástí organizace útoku divize, jen s tím **rozdílem**, že násilný přechod nebude probíhat v jeho průběhu (při plnění bližšího či dalšího úkolu), **ale vždy jím bude průlom zahajován**. To znamená, že násilný přechod má své trvalé a neměnné místo — je vždy obsahem plnění bližšího úkolu divize i pluku prvního sledu.

Tím složitost tohoto již tak náročného úkolu, jako je průlom připravené obrany do hloubky brigád prvního sledu nepřítel, dále stoupne. Jeho organizace proto patří k jedné z nejzávažnější a nejnáročnější činnosti velitele divize, jeho štábu a podřízených velitelů. Přitom násilný přechod a zteč budou řešeny podle zásad organizace boje pro útok **buď z přímého dotyku, nebo po přesunu z hloubky**, doplněných (podle tohoto způsobu přechodu k násilnému překonání vodní překážky) o **specifika a zvláštnosti**, které každý násilný přechod přináší.

Obsahem organizace boje při útoku z přímého dotyku se současným násilným přechodem vodní překážky bude několik závažných, vzájemně propojených úkolů, a to organizace:

- přeskupení divize a v některých případech dokonce organizace vystřídání a přeskupení,

- násilného přechodu vodní překážky po všestranné nebo zkrácené přípravě,
- boje ke splnění zbývajících částí bojového úkolu (tj. útoku).

Přitom nelze zapomenout, že dalším důležitým opatřením přípravy násilného přechodu a útoku je budování nebo alespoň úprava výchozího prostoru.

Na první pohled je zřejmé, že rozsah úkolů, před kterými divize stojí je velký. Navíc je nutné vzájemně sladění a koordinace všech úkolů. Lze proto předpokládat, že tento způsob násilného přechodu bude především zahajován **po všestranné přípravě**, která není sice předpisem časově ohraničena, což však neznamená, že její doba může být libovolná. Je zapotřebí vyjít z toho, že jednak bude složité dlouhodobě utajit naše přípravy k útoku a jednak i nepřítel využije stejné doby k dalšímu zodolnění své obrany na řece i v hloubce, případně ke zmaření našeho útočného zámyslu.

Myslím, že **k úspoře času** především přispěje:

- použití metody souběžné organizace boje,
- hledání co nejjednodušších řešení, nejméně náročných na čas, organizaci, materiální a technické zabezpečení,
- rozdělení štábu divize do několika pracovních skupin za řízení náčelníka štábu a zástupců velitele divize, které současně zabezpečují organizaci všech rozhodujících

úkolů, přičemž velitel vstupuje do takto prováděné přípravy útoku [vycházející z jeho rozhodnutí] jako koordinátor a řešitel nových zásadních problémů.

— přeskupení zplánované a uskutečněné za jednu noc (těsně před zahájením útoku), čímž je možné omezit budování výchozího prostoru na minimum,

— jednoduchost tohoto přeskupení, především jen rozhodujícími prvky bojové sestavy pro plnění úkolů při násilném přechodu, zatímco zbývající síly a prostředky divize mohou přeskupení zahájit až v průběhu palebné přípravy násilného přechodu a zteče, nebo tam kde je to možné, začít plnit svůj úkol z původního prostoru.

Těžiště organizace boje je nutné na všech stupních velení zaměřit na práci v terénu. Pro velitele divize a pluků je důležité, že budou moci od zahájení organizace útoku osobně a hluboce prostudovat terénní podmínky, ve kterých se uskuteční jak násilný přechod vodní překážky, tak i jeho rozvíjení na protilehlém břehu. Velitelé pluků získají poznatky nejen vlastním studiem příslušného terénu, ale také tím, že se zúčastní u velitele divize rekognoskace, organizace součinnosti, vydání bojového rozkazu a případných dalších opatření, která probíhají přímo v terénu. Přitom budou veliteli divize předkládat své zámysly boje (rozhodnutí), které jim nejen schválí, ale i kriticky posoudí, důkladně podrobit rozboru, poradí či upraví.

Organizace násilného přechodu je prováděna na základě hlubších informací o obraně nepřítele a vodní překážce, kterou nepřítel využívá. Proto také zámysl násilného přechodu a úloha jednotlivých prvků bojové sestavy divize k jeho splnění může být promyšlenější a tím i optimálnější než při organizaci násilného přechodu vodní překážky z chodu.

Znamená to také, že **plánování boje** bude přesnější a konkrétnější, než je tomu např. při útoku po přesunu z hloubky nebo dokonce při násilném přechodu z chodu. Týká se to především Grafikonu násilného přechodu, který může být velmi podrobně rozpracován pro všechna plánovaná přepraviště. Plánování by však mělo být v této variantě přísně centralizováno a probíhat pod přímou kontrolou velitele divize a jeho štábu, což zabezpečí potřebné jednotné pochopení v rozpracování i přesné splnění přijatého rozhodnutí.

Čím podrobněji bude mít velitel divize ujasněnu bojovou sestavu pro násilný přechod vodní překážky, úseky tohoto přechodu, pořadí útvarů, způsob překonání vodní překážky a další skutečnosti, které mohou nějakým způsobem ovlivnit přeskupení, tím přesnější a rychleji může být uskutečněno.

Cílem přeskupení bude vytvořit potřebnou převahu sil a prostředků, a to jak v celém útočném pásmu, tak zejména v úsecích násilného přechodu, a současně zajistit, aby jednotlivé prvky bojové sestavy a zabezpečení, místa velení, jakož i přepravní prostředky, prostředky záchranné a vyprošťovací služby, pořádkové služby a další zaujaly včas určená místa ve stanoveném výchozím prostoru.

Zdůrazňují, že zámysl přeskupení musí přitom být velmi jednoduchý, přípravy na něj a provedení utajeny. Režim dosavadní činnosti v obraně nesmí být narušen. (Podrobněji o organizaci přeskupení pojednává VM č. 6/1988.)

Podle rozsahu přeskupení zpracovává štáb divize Plán přeskupení buď na samostatné mapě nebo jsou potřebné údaje uváděny na pracovních mapách příslušných funkcíonářů.

K velmi náročným úkolům patří případné vystřídání divízi, a to pro svůj velký rozsah: — nejprve je nutné divízi přesunout z hloubky našeho území (kde mohla mít např. zaujaté obranné pásmo, takže přesunu předchází ještě vyvedení z obrany a její soustředění ve výchozím prostoru k vystřídání),

— odsud ji dále přesunout, a to do výchozího prostoru v bezprostřední blízkosti vodní překážky,

— vystřídání určená vojska v obraně a stanovený prostor zaujmout. (O problematice vystřídání — viz VM č. 5/1988.)

Určitá zvláštnost bude i **ve skladbě palebného ničení nepřítele**, které bude obvykle zahrnovat pouze tři období — palebnou přípravu násilného přechodu a zteče, palebnou podporu násilného přechodu a zteče, palebný doprovod útočících vojsk v hloubce.

Požadovaného stupně palebného ničení nepřítele je žádoucí dosáhnout zpravidla již v prvních dvou obdobích. Znamená to, že palebná příprava násilného přechodu a zteče musí být mohutnější, časově delší, aby se tak nahradilo palebné působení na nepřítele, které je obvykle uskutečňováno v průběhu přesunu vojsk z výchozího prostoru na čáru rozvinování do praporních proudů.

Při všestranné přípravě násilného přechodu z **přímého dotyku** lze předpokládat využití obou metod organizace boje — souběžné i postupné, popř. jejich kombinaci, především podle časových možností. Např. divize v obraně bude mít na organizaci boje

prakticky vždy dostatek času, protože k přípravě útoku s násilným přechodem může využít i doby, kdy vede ještě úspěšně obranné boje. K použití **metody postupné organizace boje** bude velitel veden i zájmem o co nejdelší utajení útočných záměrů. Proto podřízené stupně (pluk, prapor, rota) mohou být seznámeny s úkolem až ve vhodný okamžik, takže organizaci boje velitel potom **dokončí metodou souběžné organizace**.

Naopak v divizi, která střídala vojska v obraně, proběhne organizace boje obvykle **souběžně od jejího počátku**, aby tak byl efektivně využit čas na přípravu útoku s násilným přechodem, protože jej tato divize nebude mít v žádném případě nazbyt.

K násilnému přechodu vodní překážky zahajovanému z **přímého dotyku** může dojít i po **zkrácené přípravě**, a to především po neúspěšném násilném přechodu z chodu. Přitom však tato divize neztratila bojeschopnost, ale je schopna po realizaci potřebných opatření, případně dalším doplnění a posílení, přejít opět do útoku a jeho první období — násilný přechod vodní překážky — úspěšně splnit.

Rozsah potřebných opatření, která je nutné pro obnovu útoku splnit, určí i reálnou potřebu doby na organizaci boje, jež je rozhodující částí přípravy obnoveného útoku, vykonávané ve zkrácených lhůtách.

Rozsah přípravy násilného přechodu a tím i obsah organizace boje především ovlivní:

- **Stupeň úspěchu** násilného přechodu z chodu, např. zda se podařilo všem plukům prvního sledu vyjít až k řece, zda některý z nich se zmocnil přepraviště a získal předmostí na protilehlém břehu, na kterém úseku vodní překážky bylo dosaženo tohoto úspěchu, jaká byla efektivnost palebného ničení nepřítele, jak které pluky (prapory) ztratily přitom bojeschopnost apod.

Každý, byť jen dílčí úspěch při násilném přechodu z chodu jeho opakování usnadňuje a přípravu k jeho opětovnému, kvalitativně upravenému zahájení časově zkracuje.

- **Příčiny nezdaru** násilného přechodu z chodu, např. nedostatečně uskutečněný průzkum řeky způsobil nevhodnou volbu úseků násilného přechodu, nedostatek zpráv o nepřátelské obraně znamenal neúčinné palebné ničení nepřítele, nerovnoměrný příchod jednotek k vodní překážce umožnil nepříteli postupně odrazit útok našich vojsk, pozdní vyvedení prostředků PVO mělo za následek, že vzdušný nepřítel získal převahu ve vzduchu v prostoru řeky apod.

Velitel divize je povinen při ujasnění úkolů a zhodnocení situace také analyzovat neúspěch přechodu z chodu, přesně určit jeho příčiny a v dalším průběhu organizace boje se zaměřit na jejich odstranění a současně věnovat hlavní pozornost těm útvarům (prvkům sestavy), které se podílely na nezdaru násilného přechodu z chodu.

Nelze vyloučit, že tento přístup může být v některých případech rozhodujícím pro zvrat situace u vodní překážky a pro vytvoření výhodných podmínek k úspěšnému obnovení násilného přechodu v podstatně kratší době, než je orientačně stanoveno Bojovým řádem pozemního vojska ČSLA.

- **Úloha a místo divize** v rámci armádní útočné operace, a to především zda útočí na směr hlavního úderu či na vedlejší směr, jaký úkol bude divize plnit po překonání řeky a průlomu nepřátelské obrany (např. bude určena jako operační manévrovací skupina armády, k zabezpečení jednoho z boků úderného uskupení armády přechodem do dočasné obrany) apod.

Úloha a místo divize v rámci armádní útočné operace bude určovat i **stupeň podpory a zájmu** velitele armády o rychlou a úspěšnou obnovu útoku, který může mít odraz v rozsahu konkrétní pomoci divizi.

- **Současné uskupení** vojsk divize, zejména množství volných bojeschopných a vhodných sil i prostředků ihned použitelných do prvního sledu k násilnému přechodu a útoku, umístění rozhodujících prvků bojové sestavy, nutnost přeskupení k jejich dalšímu využití na novém směru útoku apod.

Analýza tohoto problému potvrdí potřebný rozsah přeskupení nebo navede velitele divize k úpravě přijatého zámyslu boje ve prospěch jeho dalšího zjednodušení.

- **Stav zásob** munice a dalšího materiálu, bez kterého nelze zahájit násilný přechod ani pokračovat v útoku. Je to jeden z rozhodujících problémů, kterému musí velitel divize, jeho zástupci a štáb věnovat maximální pozornost. Zejména stav zásob munice posuzovaný v závislosti na požadovaném efektu palebného ničení nepřítele jednoznačně ovlivní nejen metodu palebného ničení, rozdělení cílů mezi jednotlivé prostředky, ale i dobu na přípravu násilného přechodu a útoku, protože rozhodujícím pro zahájení

útočné činnosti budou časové možnosti doplnění munice do palebných postavení, k tankům a dělům pro přímou střelbu a dalším palebným prostředkům.

● **Počet (zbytek) a technický stav přepravních prostředků**, možnosti jejich doplnění z vlastní zálohy či zálohy nadřízeného, možnosti opravení. Tato analýza ukáže na potřebný manévř přepravními prostředky, potřebu jejich vyžádání od nadřízeného velitele, nové rozdělení apod.

Je nutné, aby v každém případě velitel divize a jeho podřízení vyvinuli maximální úsilí, aby zkrátili dobu na přípravu útoku zahajovaného násilným přechodem, čímž se nepříteli omezí doba na další upevnění bráněného prostoru a na obnovu bojeschopnosti těch objektů, které byly zničeny (umlčeny) palbou při násilném přechodu z chodu. To veliteli divize navíc umožní, aby nově organizovaná palebná příprava a palebná podpora násilného přechodu a zteče byla časově kratší a potřeba munice nižší.

Které metody organizace boje v tomto případě použít, není snad ani potřebné zvlášť zdůvodňovat. Bude jí pouze **souběžná metoda**, která přináší největší časové úspory.

Nezastupitelnou úlohu při zkrácené přípravě násilného přechodu, kterým je zahajován útok z přímého dotyku (ale i útok po přesunu z hloubky), má osobnost velitele divize a pluků, stupeň jejich odborných znalostí, praktických zkušeností, ochotu politicky se angažovat. Musí být natolik připravení, aby dokázali pracovat samostatně, metodou hlavního článku, rychle a správně.

Samozřejmě, o kvalitě zkrácené přípravy bude rozhodovat dále připravenost štábů a vycvičenost vojsk realizovat předpokládaná opatření přesně, rychle, utajeně a efektivně.

Základním způsobem přípravy při násilném přechodu a útoku **po přesunu z hloubky** (z výchozího prostoru vzdáleného 20 až 40 km od vodní překážky) **bude zkrácená příprava**. Vyplyvá to z požadavku, aby pobyt našich vojsk ve výchozím prostoru byl co nejkratší. Zkušenosti dokazují, že optimální dobou vyčleněnou jen na přípravu útoku jsou 4 až 6 hodin. Protože v tomto případě je příprava útoku rozšířena i o přípravu násilného přechodu vodní překážky, bude tento časový interval zcela zákonitě překračován a může dosahovat 6 až 8 hodin (viz Bojový řád pozemního vojska ČSLA čl. 150). Je žádoucí, aby v každém případě platilo, že nejméně dvě třetiny této doby jsou k dispozici podřízeným stupňům velení. Tato skutečnost také určuje i odpovídající metodu organizace boje, tj. metodu souběžné organizace.

Okruh otázek, které bude velitel divize v průběhu organizace násilného přechodu řešit, je téměř shodný jako při násilném přechodu z chodu. Přesto však jejich rozsah i obsah bude odlišný a podle konkrétní situace také i různě důležitý. Vyplyvá to především z těchto **skutečností**:

● Při násilném přechodu po přesunu z hloubky nepůjde o předejití nepříteli v obsazení obrany na řece nebo o boj s nepřitelem, který spěšně zaujal obranu, ale většinou **o násilný přechod spojený s průlomem** připravené, ženině vybudované obrany, s dobře organizovaným palebným systémem.

Z toho vyplývá, že je nutné věnovat zvýšenou pozornost především organizaci jaderného nebo palebného ničení nepříteli, protože jeho efektivnost (tj. požadované snížení bojového potenciálu protistojících vojsk nepříteli) bude rozhodujícím způsobem podmiňovat úspěch či neúspěch nejen průlomu nepřátelské obrany, ale i násilného přechodu vodní překážky.

Neméně důležité místo má také **zvolení úseků násilného přechodu**, aby byl zabezpečen na široké frontě, rychle a překvapivě. Velitel divize je však povinen stanovit ještě jeden **úsek**, a to **úsek průlomu** a soustředit tam úsilí hlavních sil divize. Přitom bude muset řešit (v některých případech) vážnou otázku. Kterému z těchto dvou úkolů dát přednost, když směry výhodné pro násilný přechod mohou být nevýhodné pro pokračování v průlomu? Navíc průlom vyžaduje soustředění již při prolamování prvního postavení, zatímco násilný přechod souvisí s rozptýlením vojsk do šířky, na několik směrů. A tak s'ojí velitel divize před druhou otázkou. Jakým manévrem dosáhnout potřebné převahy sil a prostředků v úseku průlomu divize?

Na druhé straně však není nutné organizovat vysazení taktického vzdušného výsadku (úderné výsadkové jednotky) ani vyslání předsunutých odřadů. Výjimkou může být překonání velkých vodních překážek, které je možné uskutečnit v součinnosti s vysazenými výsadky.

● **Přístupy k řece jsou vybojovány** a bráněny našimi vojsky, takže první část násilné-

ho přechodu není potřebné řídit. Tato skutečnost ovlivní organizaci boje v tom, že její větší část, zejména na stupních divize-pluk-prapor, může proběhnout **přímo v terénu**, takže velitelé těchto stupňů mají možnost nejen se seznámit s terénem na přístupech k řece a upřesnit v něm své rozhodnutí k rozvíjení vojsk, jejich nasazení na přepravní prostředky ve vhodných místech a další činnost, která souvisí s násilným přechodem, ale i s prostorem na protilehlém břehu a rozmístěnými obrannými objekty nepřitele.

Přepravní prostředky lze předsunout co nejbližší k řece, stejně tak lze připravit i další opatření předem, jako např. organizovat pořádkovou službu, upravit příjezdové komunikace k vodní překážce, komunikace pro manévry podél řeky aj., což rovněž přispěje k současnému úderu útvarů a jednotek prvního sledu.

Možnost přemístění dopředu **předsunuté velitelské stanoviště** nebo zřídit zde i pomocné velitelské stanoviště, vytváří výhodné podmínky pro řízení přesunu na čáru rozvíjení do praporek proudů a rozvíjení jednotek do bojové sestavy pro násilný přechod, což je dalším důležitým předpokladem pro současnou zahájení přechodu.

Odpadá i stanovení úkolů **předvojům** ke zničení nepřitele, který brání přilehlé břehy vodní překážky.

Projevuje se i možnost zaměřit větší úsilí průzkumu na získání dalších zpráv o nepříteli v hloubce jeho obrany.

● Uskupení bojové sestavy pro násilný přechod a útok po přesunu z hloubky předchází **rozmístění** divize ve výchozím prostoru, **přesun a rozvíjení** z pochodové sestavy zpravidla za aktivního působení konvenčních (popř. i jaderných) prostředků ničení nepřitele, a to v daleko širším rozsahu než tomu bylo před násilným přechodem z chodu. V tomto případě totiž naše snaha o udržení trvalého dotyku s nepřitelem a spolu s tím většinou již narušený systém jeho prostředků ničení byly příčinou nižší intenzity nepřátelského palebného působení proti vojskům divize, která rozvíje úspěšně útok. Tato výhoda pronásledování bude při násilném přechodu po přesunu z hloubky chybět.

Je potřebné, aby velitel divize a jeho štáb řešil ještě ve výchozím prostoru a dále během přesunu ochranu vojsk proti účinkům především jeho průzkumných palebných systémů. Budou to zejména opatření k maskování proti radiolokačnímu průzkumu, vytváření klamných cílů, rozptýlení jednotek, používání dýmů a aerosolů.

Mimo toho je nutné uplatnit i pro divizi dosažitelná technická opatření, jako např. snížení odrazové plochy vozidel použitím absorpčních, disperzních nebo interferenčních vrstev a nátěrů, použití klamných infrazářičů po vypuštění submunice, zmenšení vyzařované energie motorů a další.

Vedle toho je nevyhnutelné přijmout (předvídat) opatření k boji proti **vzdušným výsadkům**, diverzně průzkumným skupinám, aeromobilní činnosti nepřitele, k překonání (obejití) prostorů zaminovaných na dálku, zamořených či jiným způsobem zatarasovaných, k ničení vzdušného nepřitele, k bezpečnému průchodu zranitelnými místy a další opatření, která zajistí včasné vyjítí k řece a možnost **současného zahájení násilného přechodu** vodní překážky a **zřejmě nepřátelské obrany** pluky prvního sledu.

● Vojska, která jsou v **přímém dotyku** s nepřitelem, mohou ve prospěch útočící divize připravit a uskutečnit mnohé z důležitých opatření, která zabezpečují úspěch násilného přechodu. Např. podílet se na palebném ničení nepřitele, průzkumu, ženijním zabezpečení přesunu, rozvíjení, ale zejména násilném přechodu, úpravě břehů, pořádkové službě atd.

Pro velitele divize to bude znamenat, aby zhodnotil možnosti vojsk v dotyku a připravil reálné požadavky na ně, tj. ujasnil si způsob využití znalostí funkcionářů těchto vojsk, zvláště pro práci v terénu (při rekognoskaci), jakož i rozsah informací, které od nich bude požadovat (v případě jejich neúspěšného pokusu o násilný přechod plně využít jejich zkušeností, názorů a doporučení).

Ke všem opatřením, která tato vojska budou vykonávat nebo se na nich budou podílet, jakož i k jejich překročení, je potřebné před násilným přechodem organizovat úzkou **součinnost**.

Při organizování **velení** divizi v souvislosti s násilným přechodem po rozvinutí hlavních sil u vodní překážky je nezbytné, aby výraznou pozornost věnoval velitel, ale především náčelník štábu divize organizaci **pořádkové služby**, za kterou nese osobní odpovědnost. Její úloha je podstatně vyšší než při násilném přechodu z chodu. Vždyť v mnohém bude záležet zvláště na pořádkových orgánech, zda se divizi podaří současný přechod a současná ztře. Vyžádá si i vyčlenění většího počtu sil a prostředků než při ná-

silném přechodu z chodu, kde pořádková služba je zasazována postupně tak jak vojska přicházejí k vodě, takže některé její prvky lze využít i pro více úkolů.

Pořádkovou službu štáb organizuje **v prostorech** utěsnění tanků, v prostoru bojového rozmístění raketového útvaru, v palebných postaveních dělostřelectva, na místech velení, ve výchozím (vyčkávacím) prostoru druhého sledu (VŠZ), během přesunu a rozvinování divize, při násilném přechodu i útoku po přesunu z hloubky. K nejnáročnějším organizačním úkolům však bude patřit zabezpečení pořádkové služby na přístupech **k vodní překážce** a na všech **přepřavištích**. Její organizace musí být v souladu s rozhodnutím velitele divize a nařízením nadřízeného štábu.

Jejím cílem je zabezpečit podle plánu zpracovaného štábem a schváleného velitelem **organizovaný, včasný a skrytý přesun k vodní překážce, kontrolu maskování vojsk a udržení přísného pořádku na pracovištích**.

Z toho lze vyvodit i **hlavní úkoly** pořádkové služby při násilném přechodu:

- regulovat pohyb vojsk k přepřavištím i jejich manévry na jiná přepřaviště, přímo na nich a protilehlém břehu,
- kontrolovat, zda vojska dodržují stanovený pořádek a opatření k maskování,
- včas informovat štáb a uvědomit vojska o stavu přepřavišť a o radiální, chemické a bakteriologické (biologické) situaci na nich,
- vytvořit podmínky pro přednostní přepravu sil a prostředků, které plní zvlášť odpovědné a neodkladné úkoly.

K výkonu pořádkové služby jsou určováni správci úseků násilného přechodu a přepřavišť, organizována kontrolní propouštěcí místa, zřizována pořádková stanoviště a stanoviště pro regulaci pohybu. Nedílnou součástí pořádkové služby **na mostových přepřavištích** je mostní stráž, mostní hotovost, říční stráž a stanoviště pozorovatele vodní překážky.

V noci jsou pro označení směru postupu na přepřaviště ve větší míře používány světlicí ukazatele. Pro doprovod proudů za snížené viditelnosti (především v noci, mlze, vánici), jakož i na úsecích, kde je možné ztratit směr postupu (např. během manévru na jiné přepřaviště) je vhodné vyčlenit i průvodce.

Pořádková služba je **rozvinována do zahájení** násilného přechodu na vlastním břehu. V jeho průběhu i na protilehlém břehu. Z toho důvodu vyčleněné síly a prostředky rozmísťujeme ve výchozích prostorech praporů prvního sledu (při násilném přechodu z přímého dotyku) nebo je předsmisťujeme pod ochranou jednotek v dotyku co nejbližší k vodní překážce (při útoku po přesunu z hloubky), kterou překonávají ihned za čelními jednotkami (první přepřavním sledem). Orgány pořádkové služby jsou svinovány až po splnění stanovených úkolů.

Při **maskování přepravy dýmem** je nutné věnovat zvláštní pozornost jak bezpečnostním opatřením při postupu vojsk dýmem, tak zesílení pořádkové služby. Proto je vhodné směry postupu vojsk a techniky na přepřaviště vytyčovat světelnými značkami, určovat kontrastní orientační body, organizovat nezbytnou signalizaci a spojení.

Na cestách vedoucích k přepřavištím **vykonávají pořádkovou službu** pořádkové jednotky divize (pluku) a na přepřavištích, zpravidla od kontrolního propouštěcího místa (KPM), na výchozím břehu po KPM na protilehlém břehu, jednotky určené pro zřízení a udržování přepřavišť. Na plavidlových (PTS 10), přívozových, mostových, a ledních přepřavištích je tato služba organizována z jednotek ženijního vojska a na ostatních přepřavištích z přepravujících se jednotek. Z těchto vojsk jsou určováni i správci přepřavišť.

Štáb svazku je povinen při organizaci pořádkové služby během přepravy zabezpečit průzkum cest k sousedním přepřavištím a předvídat možnost rozvinutí pořádkové služby na těchto cestách (budou-li hlavní přepřaviště zničena). K tomu je zapotřebí vyčlenit zálohu sil a prostředků pořádkové služby.

Za včasný příchod k přepřavištím odpovídají velitelé přepravujících se útvarů a jednotek, kteří jsou povinni iniciativně a včas navázat součinnost s KPM a správcem přepřaviště.

Na všech přepřavištích se rovněž organizuje záchranná, případně i vyprošťovací služba.

Úkolem **záchranné služby** je zachraňovat tonoucí vojáky, proto se do ní vyčleňují výteční plavci (potápěči), plavidla s motorovým pohonem a záchranné prostředky. Rozmísťuje se přímo v prostoru přepřaviště, a to podle bojové situace a povahy vodní překážky buď po obou stranách nebo na jedné straně vodního toku.

Úkolem **vyprošťovací služby**, organizované především na brodových a podvodních přepřavištích, je vyproštění uvázné nebo poškozené techniky a vozidel ve vodě. Za její organizaci a vybavení v úseku násilného přechodu divize odpovídá zástupce velitele

divize pro výzbroj. Rozmísťuje se na obou březích vodní překážky. Tam, kde je organizována, podřizuje se jejímu veliteli i záchranná služba.

Vědomě jsem neřešil organizaci násilného přechodu po přesunu z **hloubky** v rámci **všestranné přípravy**. Vycházím totiž z toho, že soudobé prostředky průzkumu a ničení, které může nepřítel použít proti divizi ve výchozím prostoru, dlouhodobý pobyt v něm **zcela vylučují**.

(Pokračování ve VM č. 1/1989.)

Upozornění čtenářům

V časopise Vojenská mysl předpokládáme v roce 1989 v rubrice VOJENSKÉ UMĚNÍ uveřejňovat články zvláště k tematice **odrážení agrese, přípravy a vedení obranných operací (bojů), přechodu k aktivní činnosti vojsk** a použití jednotlivých druhů vojsk a služeb v těchto operacích (bojích).

V této spojitosti žádáme dopisovatele a čtenáře, aby **vyjádřili své názory** na současné aktuální problémy v člancích převážně diskusního charakteru a současně **zasílali redakci požadavky na vysvětlení nejasných otázek**, které souvisejí s touto a další tematikou. Redakce ve spolupráci s redakční radou zajistí vhodné autory a odpoví na tyto dotazy na stránkách našeho časopisu.

Redakce časopisu Vojenská mysl

BOJ DIVIZE A PLUKU V OBKLÍČENÍ

Rozvinutí soudobých operací a boje na široké frontě a do velké hloubky, jejich dynamický průběh spojený s rychlými a náhlými změnami situace vedou k tomu, že za určitých okolností se mohou různě silná uskupení našich vojsk dostat do obklíčení. K obklíčení motostřeleckých a tankových divizí (pluků) může docházet zejména v průběhu vedení obranné operace, kdy útočící vojska nepřítele proniknou do jejich boků a týlu a ovládnou odchodové cesty. Divize, případně jen některé její útvary a jednotky, se však mohou dostat do obklíčení i za jiných okolností, např. při hlubokém vniknutí do sestavy nepřítele nebo při odchodu.

Zkušenosti z Velké vlastenecké války potvrzují, že boj v obklíčení je bojem velmi těžkým a složitým. Obklíčená vojska jej zpravidla vedla za situace, kdy byla značně oslabena a vyčerpána předchozími boji a neměla centralizované velení ani spojení s nadřazenými stupni. Nepříznivě působil i nedostatek munice a ostatního materiálu potřebného pro boj.

I když v obklíčení výrazně vzrůstá hrozba zničení nebo zajetí obklíčených vojsk, nelze jej ztotožňovat s porážkou.

V soudobém boji může velmi často docházet k situacím, že na bocích nebo i za bojovou sestavou divize (pluku) zůstanou, případně tam proniknou, různě silná uskupení nepřátelských tankových a mechanizovaných vojsk. Takovou situaci však nelze nazývat obklíčením. Různé náznaky obklíčení lze považovat za průvodní jevy soudobého boje a budou vznikat jak v průběhu vedení obrany, tak i za odchodu nebo útoku. **Za skutečné obklíčení můžeme považovat jen takovou situaci divize (pluku) či jiného celku, při níž**

tankové a mechanizované útvary (jednotky) nepřítele, někdy i v součinnosti se vzdušnými výsadky, proniknou do jejich boků i týlu a ovládnou (přehradí) všechny odchodové cesty a vytvoří kolem ní souvislou obklíčovací frontu. Na vytvoření této fronty potřebuje nepřítele určitý čas, nejméně několik hodin. K obklíčení divize tedy **nedojde naráz a překvapivě.** Při pozorném sledování vývoje situace může velitel divize (pluku) včas zjistit záměry nepřítele a vykonat opatření, kterými může zabránit obklíčení nebo je alespoň oddálit.

Rozsah opatření velitele divize (pluku) při hrozícím obklíčení závisí především na síle a složení nepřítele, který proniká do boků a týlu bojové sestavy divize (pluku). Jeho pokusy o obklíčení divize či pluku, jsou-li včas zjištěny, mohou být zmařeny aktivní činností tankových a motostřeleckých jednotek umístěných na bocích bojové sestavy, palbami dělostřelectva a činností záloh. **K zabránění obklíčení bude proto nutné neustále sledovat činnost těch sil nepřítele, které působí na bocích bojové sestavy a aktivně proti nim zasahovat.** K tomu je především zapotřebí zesílit vzdušný a pozemní průzkum, spolehlivě zabezpečit boky, mezery a týl. Další opatření k odvrácení obklíčení budou spočívat v:

- uskutečnění leteckých úderů, úderů bojových vrtulníků a raketového útvaru, paleb dělostřelectva a dalších prostředků na obcházejícího nepřítele,

- manévru některými silami a prostředky na ohrožené směry a podle potřeby i v nezbytném přeskupení bojové sestavy (k zesílení jednotek působících proti obcházejícímu nepříteli je nutné vy-

užívat i sil a prostředků, které jsou nejblíže a nejsou vázány bojem],

— provedení rozhodných protiztečí proti obcházejícímu nepříteli,

— organizaci nepřetržitého spojení a součinnosti s nadřízeným velitelem a se sousedy.

Jakmile bude z vývoje situace zřejmé, že divize (pluk) obklíčení nezabrání a nadřízený velitel nesouhlasí s jejím odchodem, musí úporně držet zaujatý prostor (pásmo, úsek) a postupně přejít k jeho kruhové obraně. Veřitel divize (pluku) v průběhu boje neprodleš zahajuje **přípravu divize (pluku) k boji v obklíčení**. Tato příprava bude vykonávána ve složitě situaci a může zahrnovat:

— organizaci boje v obklíčení (tj. přijetí rozhodnutí pro boj v obklíčení, stanovení bojových úkolů útvarům a jednotkám, organizaci součinnosti, jaderného a palebného ničení nepřítel, všestranného zabezpečení boje a velení, plánování boje v obklíčení],

— přípravu divize (pluku) k boji v obklíčení (bude zejména spočívat v doplnění divize raketami, municí, pohonnými hmotami a dalším materiálem nezbytným pro boj],

— zaujetí kruhové obrany, uspořádání bojové sestavy a palebného systému (k tomu je nutné včas obsadit a upevnit výhodné čáry i prostory na bocích a v hloubce bojové sestavy, údery letectva, bojových vrtulníků a palbami dělostřelectva ničit nepřítel, který se snaží sevřít obklíčovací frontu nebo rozdělit vojska divize, zabezpečit mezery mezi útvary a jednotkami palbou a zátarasy, vyčlenit zálohy, umístit je rozptýleně na několika místech a na tankových směrech zesílit protitankovou obranu; raketový útvar, dělostřelectvo, prostředky PVO, týlové jednotky a místa velení je potřebné přeskupit do takových prostorů, v nichž budou chráněny tankovými a motostřeleckými jednotkami; palebná postavení přitom volit tak, aby dělostřelecké jednotky mohly manévrovat a odrážet zteče nepřítel z jakéhokoli směru],

— ženijní budování kruhové obrany,

— organizaci a provádění politické práce,

— kontrolu pohotovosti obrany útvarů a jednotek k plnění bojových úkolů v obklíčení a podle situace i další opatření.

Rozhodnutí pro boj v obklíčení přijímá velitel divize (pluku) zpravidla podle mapy a pak je, v závislosti na situaci, upřesní v terénu. Bude zahrnovat obdobné otázky jako rozhodnutí pro obranu, je však

nutné, aby jeho obsah odpovídal specifikům boje v obklíčení (v řadě případů může jít o dílčí změny a upřesnění předchozího rozhodnutí].

Nepřítel při obklíčování divize (pluku) bude vždy usilovat o to, aby její útvary a jednotky zbavil volnosti manévru a postupně ji rozdělil na menší části a zničil. Při zaujímání **kruhové obrany** nesmí proto velitel divize (pluku) dovolit nahuštění obklíčených vojsk na malý prostor, zejména nesmí připustit jejich rozdělení na izolované části. Velikost prostoru, v němž se budou obklíčená vojska divize (pluku) bránit, by měla umožňovat dostatečné rozptýlení sil a prostředků z hlediska OPZH a přitom na obvodu kruhové obrany by mělo být dosaženo palebné síly postačující k odrážení ztečí nepřítel.

Divize, aby si zachovala určitou volnost manévru vojsky a taktickou součinnost mezi prvky bojové sestavy a přitom splnila pčžadavky na rozptýlení snížení jejich zranitelnosti nepřátelskými jadernými údery, je nutné při obklíčení (pokud je obklíčena jen samotná divize) udržet a bránit prostor kruhového nebo elipsoidního tvaru o rozměrech alespoň 15 až 25 krát 15 až 25 km. Délka obvodu kruhové obrany divize může tedy dosahovat 60 až 80 i více km.

Pokud by byl obklíčen samotný pluk, měl by bránit prostor zhruba 8 až 10 krát 5 až 10 km (aby si zachoval dostatečné rozptýlení jednotek, měl by bránit větší část svého obranného úseku). Vzniká tu však určitý rozpor. Délka obvodu kruhové obrany by v tomto případě mohla být kolem 36 až 40 km, a dosáhnout za této situace dostatečné hustoty paleb by bylo možné jen na některých úsecích. Kruhová obrana těchto rozměrů připadá tedy v úvahu v terénu, v němž je dostatek překážek, které ztěžují činnost nepřítel. Z hlediska dosažení potřebné hustoty paleb k odrážení ztečí nepřítel by odpovídala délka fronty kruhové obrany asi 10 až 15 km, ale to by znamenalo značné nahuštění sil pluku na malém prostoru. Přijatelné by to bylo jen v těch podmínkách, v nichž budou jednotky pluku dobře kryty, např. ve městě. Určitým kompromisem se jeví prostor o rozměrech asi 5 až 7 krát 5 až 7 km. Pokud se pluk bude bránit v sestavě divize, je zřejmé, že šířka jeho obranného úseku bude ve většině případů větší než 15 km, zatímco hloubka obranného úseku pluku může dosahovat jen 4 až 6 km [všechny údaje jsou jen orientační, jednoznačné normy nejsou a ani nemohou být Bojovým řádem stanoveny].

Bojová sestava divize (pluku) k boji v obklíčení je vytvářena postupně a je především závislá na vývoji situace. Protože kruhová obrana vede ke značnému prodloužení délky fronty, bude bojová sestava zpravidla učenena do jednoho sledu. Síly a prostředky divize a pluků nesmí být rozmístovány rovnoměrně. Je třeba vidět, že ani nepřítel není schopen vytvořit na všech úsecích obklíčovací fronty výraznou převahu sil. Na některých úsecích bude poměr sil vyrovnan, nebo zde mohou působit i slabší síly nepřítele, jejichž úkolem bude jen blokování obklíčených vojsk.

K plnění úkolů, které jsou obvykle stanoveny druhému sledu (tj. k ničení nepřítele, který pronikl do obrany protiztečemi nebo palbou ze zaujatých čar, udržení prostorů v hloubce, případně i boj s nepřátelskými vzdušnými výsady) jsou vytvářeny silné zálohy, které je zapotřebí rozmístit tak, aby mohly zasahovat na neohroženější směry.

Tankový pluk motostřelecké divize nebo alespoň část jeho sil bude zpravidla vytvářet vševojskovou zálohu divize. Tankové prapory motostřeleckých pluků mohou tvořit vševojskové zálohy pluků, přičemž některé tankové roty (nebo jen čtyři) je možné přidělit motostřeleckým praporům k zesílení obrany.

Raketový útvar připravuje prostor bojové rozmístění tak, aby byl dostatečně chráněn motostřeleckými a tankovými jednotkami. Palebná postavení **dělostřeleckých jednotek** volíme na tankových směrech a pečlivě je maskujeme. Dělostřelecké jednotky musí být připraveny k odrážení ztečí z různých směrů.

Hlavní úsilí **PVO divize** (pluku) je soustředěno na obranu bojových sestav útvarů (jednotek), které plní úkoly na rozhodujících směrech, a také na obranu přístupacích ploch pro vrtulníky.

Týlové jednotky jsou rozmístovány skrytě a rozptýleně v prostorech chráněných postaveními motostřeleckých a tankových jednotek. Jsou pečlivě maskovány a připraveny ke kruhové obraně (obdobně jako opěrné body motostřeleckých nebo tankových jednotek).

Letectvo, kromě plnění běžných úkolů, v součinnosti s prostředky PVO brání blokování obklíčených vojsk ze vzduchu, zásobuje je municí, materiálem, odsunuje raněné i nemocné a zabezpečuje spojení obklíčených vojsk s nadřazeným velitelem, který je mimo obklíčení.

Z průběhu 2. světové války je známo, že do obklíčení se spolu s organickými a posilovacími útvary (jednotkami) divize dostá-

valy i útvary (jednotky) sousedních svazků, případně i jednotky druhů vojsk, které podléhaly nadřazenému veliteli. Tato situace se může v různých podobách opakovat i v soudobém boji. Stane-li se to, je velitel divize (pluku) povinen **podříditi si je a sjednotit jejich úsilí k boji s nepřítelem.**

Boj divize (pluku) v obklíčení může být podporován i jadernými údery a palbami dělostřelectva vojsk, která jsou mimo obklíčení.

Obklíčené útvary a jednotky divize budou často nuceny vést boj s těmi **zásobami** munice, PHM a materiálu, které u nich zůstaly v době dokončení jejich obklíčení nepřítelem. To bude vyžadovat, aby velitel všech stupňů v co nejkratší době připravil přehled zásob, které jsou k dispozici v prostoru obklíčení a aby stanovil přísné normy spotřeby. Pokud nadřazený velitel organizuje doplňování munice, PHM a materiálu vzdušnou cestou, zajistí štáb divize vykládku letounů a vrtulníků, popř. zabezpečí sběr nákladů shazovaných padáků. Odlétající vrtulníky a letouny je možné využívat k odsunu raněných a nemocných.

Nejobtížnější situace nastává tehdy, kdy nepřítel současně s obklíčením divize (pluku) aktivně usiluje o její rozdělení na části. Proto je velmi důležité určení (zjištění) možného zámyslu nepřítele k ničení obklíčených vojsk a uskutečnění včasných a účinných protipatření, která směřují k udržení celistvosti bojové sestavy.

Boj v obklíčení je veden podle zásad platných pro vedení obranného boje. Zteče nepřítele jsou odráženy palbou všech prostředků, jednotky bránící se v prvním sledu houževnatě drží svá postavení (opěrné body). Při vklínění nepřítele do sestavy divize (pluku) přijímá příslušný velitel opatření k zastavení jeho postupu do hloubky a do stran, soustřeďuje na ně palbu všech druhů zbraní a je-li příznivá situace, protiztečí záloh dokončuje jeho zničení. Vklíní-li se nepřítel na dvou nebo více směrech současně, ničí v prvním pořadí jeho hlavní uskupení a síly na méně významných směrech ničí až v dalším pořadí. Je nutné počítat s tím, že po odražení nepřátelské zteče na jednom směru přenesou nepřítel své úsilí na jiný směr. Proto je žádoucí, aby velitel a štáb divize (pluku) nepřetržitě sledoval činnost nepřítele na frontě obklíčení a podle potřeby uskutečňoval skryté přeskupení sil a prostředků k zesílení obrany na ohroženém směru.

Boj v obklíčení je bojem velmi úporným, který všestranně prověřuje bojové a morální kvality obklíčených vojsk. Může být veden různě dlouhou dobu a obklíčená vojska tím, že na sebe poutají někdy i značné síly nepřítele, mohou významně přispívat (ulehčovat) k plnění bojových úkolů svazků a útvarů, které jsou mimo obklíčení. Úspěch boje v obklíčení závisí především na vysokém morálním a psychickém stavu, odolnosti a houževnatosti obklíčených vojsk, na překvapivé a aktivní činnosti, dovedném manévrování silami a prostředky a na vytrvalosti, iniciativě a rozhodnosti velitelů jednotek, útvarů a svazků. V některých případech může velitel armády (divize) vyžadovat, aby obklíčená divize (pluk) držela bráněný prostor za každou cenu. V závislosti na dalším vývoji situace na frontě je možné, aby velitel armády vykonal rozhodný úder k vyproštění divize z obklíčení a nebo s jeho souhlasem uskutečnila divize (pluk) vyjití z obklíčení.

V důsledku útoku početnějších sil nepřítele, jejich proniknutí do boků a týlu našich vojsk a ovládnutí všech odchodových cest se může divize (pluk) dostat do obklíčení.

(Bojový řád pozemního vojska ČSLA, část 1, hlava 7)

VÝZNAM INFORMAČNÍHO TOKU O JTZ A RTZ PRO PLÁNOVÁNÍ A ŘÍZENÍ OPERACE

Významnou složkou speciálního technického zabezpečení, které je důležitou součástí všestranného zabezpečení bojové činnosti, je jaderné technické zabezpečení (JTZ) a raketové technické zabezpečení (RTZ). Proto v článku chci objasnit strukturu a způsob předávání informací o stavu JTZ a RTZ, ukázat na některé současné problémy, jejich možné řešení a tím přispět ke zlepšení této problematiky.

Přitom považuji za nutné zdůraznit, že JTZ a RTZ je potřebné chápat jako problematiku vševojskovou a ne jako úzce vojskovou nebo materiální. A to proto, že tyto dvě složky podstatně ovlivňují rozhodnutí vševojskového velitele při plánování a řízení operace za použití jaderných zbraní, nebo bez nich, zejména ve stanovení úkolů operace, pásem bojové činnosti, operační a bojové sestavy, požadovaného stupně ničení, rozdělení nepřátelských objektů atd.

V Plánu operace proto musí být stanoveny:

- úkoly a cíle JTZ a RTZ,
- kdo a v jakých termínech a prostorech uskutečňuje zásobování,
- plánované přísuny raketových nosičů, bojových hlavic, raket a způsob jejich převzetí,
- lhůty zahájení a ukončení přípravy opatření JTZ a RTZ,
- organizace a skladování raket a bojových hlavic, jejich ochrany a obrany,
- způsoby organizace předepsaných prací k přípravě raket,
- opatření k zamezení neschváleného výdeje, odpálení a způsob kontroly tohoto opatření,

— způsoby odstraňování následků havárie hlavic, nosičů a raket a opatření při nebezpečí, že se jich zmocní nepřítel.

Přípravu návrhu k použití jaderných prostředků uskutečňuje skupina plánování a řízení jaderného a palebného ničení. Ta ke své činnosti potřebuje především znát situaci a stav útvarů a jednotek, které se podílejí na plnění úkolů JTZ a RTZ, zejména stav v zabezpečení raketami, raketovými nosiči, bojovými hlavicemi a speciální municí, dále odpalovacími zařízeními a důležitou technickou pozemního zařízení.

V dosavadní praxi jsou potřebné údaje získávány především z bojových a odborných nařízení nadřízeného stupně, z operačních (bojových) hlášení podřízených a ze součinnostního jednání. Vlastní informační tok o stavu JTZ a RTZ nebyl ještě vytvořen. Upřesňování údajů probíhá zpravidla při součinnostních jednáních, tím dochází k prodlužování nároků na čas, ale i na organizaci, a tak údaje ztrácejí objektivnost.

Vydáním Bojového řádu pozemního vojska ČSLA byla vymezena diferencovaná odpovědnost za plánování, organizaci a řízení úkolů jednotlivých složek speciálního technického zabezpečení. Zvýrazněna byla především odpovědnost velitelů (náčelníků) druhů vojsk k zabezpečení opatření JTZ a RTZ.

Specifika plánování, organizace a řízení JTZ a RTZ v raketovém vojsku a dělostřelectvu ČSLA si vynutila v návazných předpisech pro bojové použití stanovit i specifické požadavky na vedení odpovídající dokumentace a vytvoření informačního toku. Tím dochází ke zvýšení přehledu a aktuálnosti jednotlivých údajů a ke snížení potřeby součinnosti mezi jednotlivými náčelníky služeb. Význam tohoto opatření k racionalizaci práce je patrný zvláště na štábech armády a frontu. Tyto štáby organizují a zabezpečují plnění všech hlavních opatření JTZ a RTZ a soustřeďují se u nich informace od podřízených o speciálním technickém zabezpečení. Vylučuje se tím i nutnost organizovat součinnostní jednání k získávání potřebných údajů od jednotlivých náčelníků druhů služeb, kteří mají svá pracoviště na týlovém velitelském stanovišti (TVS).

Pro informační tok se zpracovávají tyto dokumenty:

— Zabezpečení raketového vojska raketami, raketovými nosiči a bojovými hlavicemi.

— Zabezpečení technikou pozemního zařízení raketového vojska.

— Zabezpečení raketami, raketovými nosiči, bojovými hlavicemi a technikou pozemního zařízení.

— Deník evidence počtů a pohyb jaderné munice.

Informační tok zabezpečuje po linii raketového vojska a dělostřelectva znalost o stavu a zabezpečení jadernou municí, raketovými nosiči, raketami s konvenčními i speciálními bojovými hlavicemi, výzbrojí a vybranou technikou pozemního zařízení a umožňuje předávání potřebných údajů od stupně oddílu přes jednotlivé stupně až po front, kde se opatření JTZ a RTZ centralizují.

Na stupni útvaru nejsou většinou problémy se získáváním konkrétních údajů o JTZ a RTZ. Pouze dílčí problémy přetrvávají v nesjednocení jednotlivých požadavků na způsob a rozsah vedení pomocných dokumentů, přehledů a hlášení ze strany jednotlivých služeb. Vedení zastaralých a neaktualizovaných dokumentů spočívá i v tom, že někteří funkcionáři požadují více dokumentů; přitom by jim po sjednocení požadavků postačoval jeden.

U vševojskové divize je prosazení informačního toku prozatím relativně nejsložitější, i když podíl štábu divize na plánování jaderného ničení je uskutečňován většinou jen zprostředkovaně. Až na malé výjimky, jako např. působení divize na samostatném směru, je podíl divize na jaderném ničení a jeho účast v hromadném jaderném úderu, organizována zpravidla stupněm armády nebo frontu. Zkušenosti z operačních a taktických cvičení přitom plně potvrdily nutnost užšího zapojení tohoto stupně do informačního toku. Výrazně se tím zefektivní proces plánování, zpracování nařízení jak pro podřízený raketový útvar, tak i pro posilové prostředky.

K vytvoření struktury informačního toku po linii raketového vojska a dělostřelectva byly zavedeny kódované dokumenty pro hlášení a evidenci stavu JTZ a RTZ (byly zavedeny po jejich ověření a sjednocení ve štábech a vojskách v roce 1987), v nařízeních a periodických lhůtách. Tyto pomůcky jsou zpracované s ohledem na dosud používané formuláře a na specifické údaje, které jsou nutné pro plánování, organizaci a řízení JTZ a RTZ.

Informační tok má dvě části:

— údaje o zabezpečení raketami, raketovými nosiči, bojovými hlavicemi a speciální municí,

— údaje o zabezpečení technikou pozemního zařízení.

Tyto části jsou formálně vedeny na jednom nebo dvou tiskopisech podle daného stupně velení, které jsou připraveny tak, že obsahově i svým uspořádáním na sebe navazují. Hlášení jsou podávána jak po utajených pojítkách, tak i písemně ve stanovených lhůtách nebo bezprostředně (např. hlášení o spotřebě, zničení, uskutečněných přísunech atd.).

Zkušenosti z etapy ověřování informačního toku prokázaly oprávněnost jeho zavedení.

Informační tok napomáhá nejen včasnému a reálnému zplánování úkolů JTZ a RTZ, ale na minimum vylučuje především odhady a pozdější upřesňování, zároveň také snižuje nároky na organizaci součinnosti a tím jsou vytvářeny podmínky pro nepřetržitě a pevně řízení uskutečňovaných opatření a jejich kontrolu. Také dříve obsahové a formální sjednocení dokumentace značně ztěžovalo využívání zpracovaných metodik činnosti štábů a neumožňovalo využití zastupitelnosti funkcionářů mezi sebou.

Problematika JTZ a RTZ má své nezastupitelné místo při plánování a řízení obranné i útočné operace a je jednou z podmínek úspěšného splnění jejich

úkolu. Podcenění otázek JTZ a RTZ v době, kdy je stálé nebezpečí použití jaderných a raketových zbraní, by mohlo mít značné následky. Zanedbatelná není ani skutečnost, že narůstá možnost použití vysoce přesných raket s konvenčními bojovými hlavicemi. Správná funkce informačního toku je důležitým předpokladem účelného organizování, řízení a realizace JTZ a RTZ. Nelze je ale považovat jen za oblast vojenskou, nýbrž je nutné je chápat jako nedílnou součást vševojskového systému a podle toho vytvářet podmínky pro jejich realizaci.

Uvedený informační tok po linii raketového vojska a dělostřelectva využívá klasických prostředků. V současné etapě je nutné jej považovat za rozhodující. V případě zavedení prostředků automatizace velení se předpokládá jeho postupné převedení do programů automatizovaného předávání informací.

MODELOVÁNÍ DYNAMIKY BOJOVÉ ČINNOSTI LETECTVA PŘI ODRÁŽENÍ AGRESE

Odrážení agrese bude bezesporu patřit k nejsložitějším obdobím vedení ozbrojeného zápasu. Rozhoduje o získání iniciativy a vytvoření strategických a operačních předpokladů pro další úspěšné vedení války.

Významné místo při zahájení agrese a jejím odrážení budou mít všechny prostředky vzdušného napadení, zejména pak vojenské letectvo. Je tomu tak proto, že disponuje velkou údernou silou, možnost působit v libovolném prostoru a do značných vzdáleností (omezených pouze doletem použitých typů bojových letadel).

Období vzdušné agrese a její odrážení bude uskutečňováno hromadným zasazením prostředků vzdušného napadení formou hromadných úderů a vzdušnými srážkami. Současně s tím je nutné sledovat splnění takových operačních úkolů, jako jsou vybojování a udržení nadvlády ve vzduchu, podpora pozemních vojsk v přihraničních prostorech, zmaření průběhu mobilizace, ničení operačních záloh a důležitých objektů na území válčících stran.

Jako výrazná zvláštnost zasazení vojenského letectva v období odrážení agrese vystupuje do popředí dynamika jeho bo-

jové činnosti, která vyplývá především z vysokého bojového úsilí. Bez nadsázky lze říci, že půjde o maximální možné bojové úsilí, a to jak ze strany útočníka, tak ze strany obránce. Proto vznikl jeden z aktuálních vojenskovedeckých problémů, který je nutné neprodleně rozpracovat. Je to **analýza vývoje a dynamiky bojové činnosti letectva v závislosti na obsahu a době plnění bojových úkolů v prvním dni (24 hodin) odrážení agrese nepřítel.**

Výzkumné práce, které byly v této souvislosti prováděny s cílem blíže určit úroveň a celkový vývoj ztrát letectva v počátečním období války, současně poukázaly na nutnost bližšího vymezení podmínek, v nichž vojenské letectvo začíná vést bojovou činnost, a na důležitost efektivního využívání bojového úsilí všech druhů vojenského letectva v průběhu odrážení agrese.

Objektivní požadavek rozpracování těchto problémů vyplývá z vývoje situace, kdy není dokončeno mobilizační a operační rozvinutí vojsk a nepřítel má ještě určitou výhodu k získání iniciativy a vybojování nadvlády ve vzduchu.

Kvantifikace veličin určujících dynamiku bojové činnosti vojenského letectva

Zjištění parametrů a veličin, které charakterizují dynamiku bojové činnosti vojenského letectva při odrážení agrese je provedeno s využitím předpokládaných úrovní bojového úsilí frontového letectva, se zahrnutím podmínek jeho činnosti a plánovaných úkolů na počátku války.

Cílem navržené kvantifikace je zpracování podkladů, které jsou použitelné pro dal-

ší zvýšení věrohodnosti a zdůvodnění rozhodovacího procesu velitelů, štábů a míst velení.

Jako prostředek řešení jsou aplikovány analytické metody určení bojových možností sil a prostředků vojenského letectva v určitém předem neznámém intervalu ΔT při plnění úkolů frontového letectva v průběhu prvního dne války. O intervalu ΔT se

předpokládá, že po jeho uplynutí dojde ke změnám bojových možností frontového letectva, a to jak ve směru zvýšení těchto možností, tak i jejich možného snížení v důsledku prudkého nárůstu ztrát.

Pro názornost a jednoduchost vyjádření jsem v článku uvedl pouze tu část analýzy bojových možností, která se zabývá plněním úkolů stíhacího bombardovacího (SBoL) a bitevního letectva (BiL) na podporu boje vojsk frontu při odrážení nepřátelského útoku (stručně označení těchto bojových úkolů — PODPORA). Na plnění úkolů PODPORA se zpravidla vyčleňuje okolo 40 % bojového úsilí SBoL a BiL.

Pro vlastní analytické, svým charakterem modelové výpočty byly zvoleny následující veličiny a podmínky:

- průměrný počet vzletů na určitý typ letounu za den PV,
- doba plnění bojového úkolu určitého typu letounu DP,
- počet letounů určitého typu, které jsou schopny vzletnout k plnění bojových úkolů PODPORA Lp,
- počet letounů určitého typu, které jsou schopny vzletnout k plnění bojových úkolů PODPORA za ΔT L ΔT ,
- statistické rozložení vzletů letectva frontu v průběhu plnění bojových úkolů PODPORA rovnoměrné rozložení.

Pro zjištění délky časového intervalu ΔT [po jehož uplynutí se změní bojové možnosti SBoL a BiL v důsledku ztrát při plnění bojových úkolů PODPORA] platí základní vztah:

$$L\Delta T \cdot \frac{(PV) \cdot \Delta T}{24} \leq L_p; (1)$$

Podmínkou splnění tohoto vztahu je, aby: $(DP) < \Delta T$.

To znamená, že počet letounů, které vzletají k plnění úkolů PODPORA, nemůže být větší než počet bojeschopných letounů a doba plnění úkolů PODPORA (doba setrvání letounů ve vzduchu) musí být menší než ΔT , aby vojenské letectvo bylo schopno splnit všechny plánované úkoly.

Po matematických úpravách vztahu (1) obdržíme:

$$\Delta T \leq \frac{24}{(PV)}; (2)$$

Průběh plnění bojových úkolů PODPORA v průběhu prvních 24 hodin však bude nerovnoměrný, a to v závislosti na ročním období (dochází k omezení činnosti letectva — v letním období přibližně od 20 hodin do 04 hodin a v zimním období od 18 do 06 hodin). Na základě těchto

omezení byl proto vztah (2) dále upraven. Jako účinné se přitom ukázalo využití předpokládané největší hodnoty bojového úsilí — $(PV)_{\max}$ a vypočtené nejdelší možné doby plnění bojových úkolů PODPORA současnými typy letounů — $(DP)_{\max}$, která se pro letouny SBoL a BiL pohybuje v rozmezí:

$$(DP)_{\max} = 51 + 66 = 1 \text{ h.}$$

Provedenými modelovými výpočty bylo nakonec zjištěno:

— za příznivých meteorologických podmínek:

$$(PV)_{\max} = \frac{5 \text{ vzletů/den} \cdot \text{letoun}}{a\Delta T_1 = 3 \text{ časové díly [h]}} \quad (1. \text{ varianta}),$$

— za nepříznivých meteorologických podmínek:

$$(PV)_{\max} = \frac{3 \text{ vzlety/den} \cdot \text{letoun}}{a\Delta T_2 = 4 \text{ časové díly [h]}} \quad (2. \text{ varianta}).$$

V souladu s tímto omezením bojové činnosti letectva v průběhu ročních období a v závislosti na povětrnostních podmínkách byly v následných analytických výpočtech použity upřesňující veličiny pro výpočet změny dynamiky bojových možností letectva za 24 hod. jsou to:

— průměrný omezený počet vzletů pro určitý typ letounu SBoL, BiL za den ..

..... $(PV)_{\text{omez'}}$

— průměrný intenzivní počet vzletů pro určitý typ letounu SBoL, BiL za den ..

..... $(PV)_{\text{int'}}$

Platí totiž, že přes trvalou modernizaci výzbroje letounů a elektronizaci jejich palubního vybavení je činnost SBoL a BiL za ztížených povětrnostních podmínek (ZPP) a v noci značně omezená.

Aby bylo možné nalézt reálný průměrný počet vzletů za jakýchkoli podmínek v průběhu prvního dne bojové činnosti letectva D_1 , bylo nutné vypočítat tzv. koeficienty úměrnosti bojového úsilí pro omezený počet vzletů — $K_{\text{omez'}}$ a pro intenzivní počet vzletů $K_{\text{int'}}$. Tyto koeficienty vyjadřují negativní a pozitivní vlivy obecných podmínek (např. přírodních) a specifických podmínek (např. zadymování prostorů, využití klamných cílů) při vedení bojové činnosti vojenského letectva v počátečním období války.

Na základě dalších modelových výpočtů úrovní koeficientů $K_{\text{omez'}}$ a $K_{\text{int'}}$ bylo zjištěno, že:

1. varianta: $(PV)_{\text{int'}} = 1,4(PV)$ při 5 vzletech/den. letoun.

2. varianta: $(PV)_{\text{int'}} = 1,8(PV)$ při 3 vzletech/den. letoun.

Pro zvýšení objektivnosti a věrohodnos-

ti výpočtů rozložení bojového úsilí SBoL a BiL v průběhu prvního dne bojové činnosti byly dále navrženy a aplikovány tzv. **operační taktické funkce** $\varphi_1(T)$ a $\varphi_2(T)$. Vyjadřují rozložení maximální a minimální možné intenzity vzletů všech druhů letectva frontu v průběhu D_1 v závislosti na obsahu plnění plánovaných bojových úkolů při odražení agrese. Představují tudíž vliv činnosti protistojícího nepřítele na plánovanou reálnou intenzitu SBoL a BiL (s předpokládanými ztrátami letounů).

S využitím těchto funkčních závislostí byl dále navržen a modelovými výpočty ověřen vztah pro velmi intenzivní a naopak velmi omezenou bojovou činnost letectva:

$$(PV)_{(T)} = \varphi_1(T) \cdot (PV)_{omez} + \varphi_2(T) \cdot (PV)_{int}, \quad (3)$$

kde: $PV_{(T)}$ je průměrný počet vzletů letounů SBoL a BiL v časových krocích $T \in \{0, 1, \dots, 23\}$ v průběhu prvního dne agrese vzdušného nepřítele.

Po uskutečnění modelování rovnice (3) v dynamice časových kroků T ($T = 1$ h) prvního dne bojové činnosti SBoL a BiL při plnění úkolů PODPORA byly získány hodnoty průměrného počtu vzletů — viz **tabulku**.

Grafické vyjádření tabulky je na **obr.** Vychází z něho, že při plánovaném úsilí 5 vzletů na den a letoun SBoL a BiL je

možné i při nepříznivých povětrnostních podmínkách uvažovat o nejvyšším reálném bojovém úsilí $(PV)_{real}$ až 1,5krát vyšším, a to po čtyřech hodinách po vydání rozkazu k plnění úkolů PODPORA. Je tudíž možné pro odražení agrese uvažovat i s **bojovým úsilím až 7 vzletů/den a letoun**.

Při plánovaném úsilí 3 vzlety za den a letoun SBoL a BiL za stejných podmínek je relativní nárůst úsilí vyšší, dosahuje dvojnásobné úrovně, tedy 6 vzletů/den a letoun. Lze o něm uvažovat, ale až po uplynutí šesti hodin od vydání příslušných rozkazů.

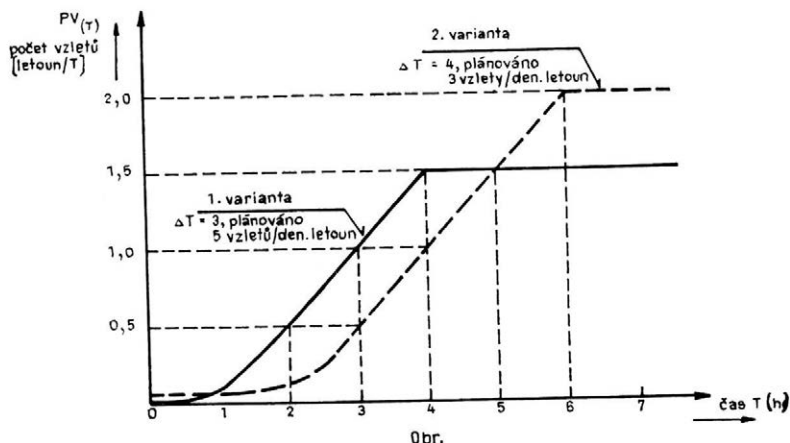
Rozdílnost v úrovni nejvyššího reálného bojového úsilí pro 1. a 2. variantu vyplývá z objektivní nutnosti **provedení úkolů materiálně technického, provozního, týlového, radiotechnického a radionavigačního zabezpečení** sil a prostředků SBoL a BiL v časovém období prvního dne bojové činnosti.

Je pochopitelné, že nejvyšší reálné bojové úsilí je možné zmenšovat v závislosti na intenzitě stíhání v průběhu D_1 , nebo v důsledku náhlého zhoršení povětrnostních podmínek. K těmto úrovním možného bojového úsilí je však třeba ještě připojit tuto upřesňující poznámku. A to, že při současných operačně taktických normách a možnostech jejich všestranného zabezpečení představuje 7 vzletů na den

Tabulka

1. varianta 5 vzletů/den . letoun ZPP, NOC		2. varianta 3 vzletů/den . letoun ZPP, NOC	
Časový krok T (h)	Průměrný počet vzletů v časovém kroku T $(PV)_{(T)}$	Časový krok T (h)	Průměrný počet vzletů v časovém kroku T $(PV)_{(T)}$
0	$(PV)_{(0)} = 0$	0	$(PV)_{(0)} = 0$
1	$(PV)_{(1)} = 0$	1	$(PV)_{(1)} = 0$
2	$(PV)_{(2)} = 0,5 (PV)$	2	$(PV)_{(2)} = 0$
3	$(PV)_{(3)} = 1,0 (PV)$	3	$(PV)_{(3)} = 0,5 (PV)$
4	$(PV)_{(4)} = 1,5 (PV)$	4	$(PV)_{(4)} = 1,0 (PV)$
5	$(PV)_{(5)} = 1,5 (PV)$	5	$(PV)_{(5)} = 1,5 (PV)$
6	$(PV)_{(6)} = 1,5 (PV)$	6	$(PV)_{(6)} = 2,0 (PV)$
7	$(PV)_{(7)} = 1,5 (PV)$	7	$(PV)_{(7)} = 2,0 (PV)$

Poznámka: V časových krocích větších než $T = 8$ h jsou již počty průměrných vzletů konstantní a v tabulce se proto neobjevují.

Obr.

a letoun přibližně až jednu třetinu úsilí letectva na celou operaci.

Zákonitě proto začínají působit dva limitující faktory. Prvý je materiálně technického charakteru a je představován především celkovým množstvím palných průměrů letecké munice, úrovní inženýrsko-technického zabezpečení letounů a množstvím náplní PHM, které mají letecké štáby pro prvé dny bojové činnosti k dispozici. Druhý limitující faktor spočívá v lidském činiteli — pilotovi, který je svými fyzickými a psychickými vlastnostmi schopen absolvovat maximálně 3 až 4 vzlety za den.

Působení obou limitujících faktorů je však možné plánovitě omezovat, a to především vytvořením vyšších materiálních zásob v mírovém období pro prvé dny války a zejména pak zvětšením koeficientu „pilot na letoun“ z poměru 1:1 na 1,8 až 2,0:1. Tohoto stavu lze dosáhnout kádrovým zabezpečením létajícího personálu rovněž již v míru.

Uvažujeme-li reálně, že nepřítel může využít noční doby i nepříznivých povětrnostních podmínek pro zahájení agrese, je pak koeficient $K_{omez} = 0$. Pro tento případ byly udělané modelové výpočty, které umožňují zjistit, kolik letounů SBoL a BiL vzletne k plnění bojových úkolů PODPORA v časovém intervalu $\langle T, T+3 \rangle$, resp. $\langle T, T+4 \rangle$.

Z toho vyplývá, že v případě nepříznivých povětrnostních podmínek a v nočních hodinách bude schopna plnit bojové úkoly PODPORA přibližně pětina letounů (17 %) SBoL a BiL po šesti hodinách. V intervalu mezi šestou a devátou hodinou

však prudce vzrostou bojové možnosti SBoL a BiL a např. již v sedmé hodině může vzletnout až 50 % bojeschopných letounů.

Pro úplnou analýzu bojových možností SBoL a BiL v prvním dni při odrazení agrese je třeba uskutečnit ještě výpočet, který určí zkrácení skutečné doby boje letectva v tomto dni vzhledem k možností zahájení jeho činnosti v průběhu dalších dnů obranné operace.

S ohledem na předpokládaný začátek operačně taktické činnosti vojsk frontu lze uvažovat, že frontové letectvo zahájí plnění svých úkolů mezi 3. až 5. hodinou ranní v 1. variantě a od 6. hodiny ve 2. variantě. Pak pro první den platí tzv. zmenšený úhrnný počet vzletů — $\{PV\}_{zmen}$ proti plánovanému $\{PV\}$. Výpočty bylo zjištěno, že při normálních povětrnostních podmínkách:

$$\{PV\}_{zmen} = \frac{5}{6} \{PV\}.$$

To znamená, že zmenšený úhrnný počet vzletů v D_1 dosahuje pěti šestin úhrnného počtu vzletů letounů SBoL a BiL v dalších dnech obranné operace.

Při ztížených povětrnostních podmínkách platí:

$$\{PV\}_{zmen} = \frac{3}{4} \{PV\}.$$

Jde tedy o zkrácení úhrnného počtu vzletů v D_1 na tři čtvrtiny úhrnného počtu vzletů letounů SBoL a BiL v dalších dnech obranné operace.

Dosažené výsledky svědčí o možnostech i objektivní potřebě využití modelování bojové činnosti vojsk s cílem trvale upřes-

ňovat názory na vševojskovou využitelnost vysoce dynamické činnosti frontového letectva.

Prostřednictvím modelových výpočtů, zaměřených na sledování intenzity bojového úsilí SBoL a BiL v průběhu odrážení agrese bylo zjištěno:

1. V závislosti na povětrnostních podmínkách a denním (nočním) intervalu dne je vzhledem k náročnosti a objemu plnění bojových úkolů PODPORA možné předpokládat nárůst bojového úsilí SBoL a BiL z minimálních hodnot v prvních dvou hodinách až na 7 (respektive 6) vzletů na den a letoun.

2. Pro další zvyšování bojových možností SBoL a BiL je nutné dále zkvalitňovat výcvik pilotů za ztížených povětrnostních podmínek a v noci. Dále rozvíjet systematické zdokonalování palubních automatických systémů pro řízení a vedení palby letouny SBoL a BiL. Usilovat rovněž o plánovitý nárůst koeficientu „pilot na letoun“ tak, aby dosáhl alespoň poměru

2:1. Toho docílit zvýšením počtu pilotů.

3. Pro úspěšné odrážení agrese nepřítelů za nepříznivých povětrnostních podmínek je zapotřebí v období rozvíjení zabezpečovacích prostředků SBoL a BiL zajistit plnění části jeho bojových úkolů ostatními druhy frontového letectva a včleněním bojového úsilí stíhacího letectva vojska PVOS. Rovněž je možné využít soustředěné palebné činnosti útvarů a svazků RVD na cíle, které má ničit SBoL a BiL.

Pro získání času v období postupného narůstání bojových možností letounů SBoL a BiL (jde přibližně o 4 až 6 hodin) je dále nezbytné uskutečňovat účelnou demonstrační a klamnou letovou činnost všech druhů letectva, dodržovat zásady operačního maskování vojsk frontu a zajistit potřebnou úroveň dezinformační činnosti ve spojovacích sítích míst velení a navedení letectva. Vhodně přitom využívat prostředků leteckých i vševojskových útvarů REB.

Uvědomujeme čtenáře, že vzhledem k zavedení nové tiskárenské techniky bude změněn od prvního čísla příštího roku formát našeho časopisu.

Redakce časopisu Vojenská mysl

HODNOCENÍ CÍLŮ PRVNÍHO POŘADÍ PŘI PLÁNOVÁNÍ BOJOVÉ ČINNOSTI VOJSKA PVOS

Podle západních vojenských teoretiků by jedním ze základních rysů možného ozbrojeného konfliktu, především za použití konvenčních zbraní, byla úporná palebná srážení vedená formou hromadných úderů taktického letectva, řízených střel a dělostřelectva, za hromadného použití prostředků REB. Cílem této činnosti má být získání palebné převahy jako rozhodujícího takticko-operačního prvku ke splnění hlavních úkolů operací.

Na základě tohoto předpokladu velení ozbrojených sil Severoatlantického paktu při teoretickém rozpracování zásad vedení operací a bojů klade značný důraz na efektivní využití nejmodernějších palebných systémů.

K realizaci tohoto úkolu byla velením paktu přijata řada opatření, která směřují ke zvýšení:

- palebné síly pozemních vojsk a vojenského letectva,
- možnosti průzkumu vzdušných i pozemních cílů, zejména schopností v reálném čase zabezpečit pro palebné prostředky požadovanou průzkumovou informaci,
- účinnosti prostředků REB pozemních vojsk i letectva s důrazem na aktivní radioelektronická protipatření.

Plnění těchto úkolů se v praxi odráží vývojem a zaváděním nových zbraňových

systémů (jak průzkumných, tak i palebných) s vysokou přesností navedení a víceúčelových pozemních i leteckých systémů REB.

Zavádění nových prostředků ničení ovlivňuje i zásady velení a řízení vojsk a plánování operací. Např. takticko-operační principy „kombinovaného vzdušného a pozemního boje (Air Land Battle) a „úderů ze vzdálených přístupů“ (Stand Off) mají vyjádřit novou kvalitu bojových možností pozemních vojsk i vojenského letectva států NATO.

Vzhledem k tomuto vývoji bojových možností ozbrojených sil paktu, zejména americké armády, který se výrazně vyznačuje růstem především kvalitativních faktorů, je možné učinit tyto závěry:

- hromadné použití prostředků ničení formou palebných a vzdušných úderů a jejich schopnost manévru by vytvářely velké množství cílů, jejichž ničení v průběhu odražení hromadných úderů přesahuje možnosti našich vojsk,
- na druhé straně efektivní využití palebné síly pozemních vojsk i vojenského letectva států NATO by bylo ve značné míře závislé na systému řízení, velení a bojového zabezpečení, především průzkumu.

Je tedy zřejmé, že rostoucí palebnou a

údernou sílu vojsk států NATO je možné podstatně snížit výběrovými údery a ničícím rozhodujícími cíli, jejichž činnost by v zásadní míře ovlivnila použití palebných prostředků. Rovněž je nutné uvažovat o ničení palebných prostředků s rozhodující ničivou silou, a to především jaderných. Tyto požadavky v obecné rovině definují cíle prvního pořadí jako systémy a prostředky nepřítel, které v rozhodující míře ovlivňují palebnou a údernou sílu vojsk. Mezi tyto systémy a prostředky řadíme:

- systémy velení, řízení a spojení,
- výsoco přesné zbraňové systémy se značnou ničivou silou,
- prostředky jaderného napadení,
- automatizované průzkumné a palebné systémy,
- systémy vedení radioelektronického boje.

Mnohé prameny uvádějí, že v pásmu proti ČSSR by bylo asi 400 důležitých objektů, z nichž lze předpokládat 80 až 100 objektů, které představují cíle prvního pořadí.

Zkušenosti z plánování operací na stupni frontu v součinnosti s vojskem PVOS potvrzují, že ne všechny objekty, které řadíme k důležitým objektům a cílům prvního pořadí, mají stejnou prioritu z hlediska bojové činnosti vojsk frontu a vojska PVOS.

Cíle prvního pořadí, které je vhodné ničit prostředky frontu

Jde o objekty systému řízení, velení a navedení taktického letectva, řízených středů s plochou dráhou letu, průzkumných a palebných systémů, které jsou zabudovány v pozemních mobilních, nebo stacionárních zařízeních. Dále to budou pozemní prostředky REB a systém jejich řízení. Uvedené cíle uvádí **tabulka 1**. Řadíme mezi ně:

— **Systém řízení taktického letectva (TL), 485L**, jeho část, především podsystém řízení a uvědomování, který je realizován středisky a stanovišti řízení a uvědomování (CRC, CRP) a zejména spojeneckým střediskem řízení TL (ATOC). V pásmu proti ČSSR jde o 6 až 7 objektů, které jsou rozmístěny do hloubky 100 až 150 kilometrů od linie dotyku.

Z hlediska vojska PVOS patří mezi cíle prvního pořadí v systému řízení TL především **Středisko řízení TL na středoevropském válečném (TACC) a Bojové operační středisko TL (ACOC)**. Tyto objekty jsou součástí velitelských stanovišť velitele TL na středoevropském válečném a velitele STLV a v rozhodující míře by svou činností ovliv-

Vzhledem k tomu, že jde o složitý problém, na který jsou různé názory, budu řešit otázkou cílů prvního pořadí z hlediska vedení bojové činnosti vojska PVOS v rámci protivzdušných a vzdušných operací, a tím analyzovat hlavní objekty vzdušného nepřítel, které ovlivňují uskutečnění jeho vzdušných útočných operací.

Aplikujeme-li obecnou definici na podmínky bojové činnosti vojska PVOS, pak základním limitujícím faktorem pro cíle prvního pořadí bude snížení bojových možností taktického letectva s důrazem na jeho hromadnou činnost.

Z hlediska vojska PVOS lze cíle prvního pořadí rozdělit na:

1. Cíle, které svým charakterem činnosti a rozmístěním je výhodné ničit prostředky velitele frontu (včetně frontového letectva).

2. Cíle, které svým charakterem činnosti je vhodné ničit prostředky velitele vojska PVOS.

Je ovšem nutné zdůraznit, že ničení většiny cílů první i druhé skupiny nebude výlučně záležitostí pouze frontu nebo vojska PVOS. Vždy musí existovat úzká součinnost a rozdělení úsilí s cílem co nejefektivnějšího použití vlastních prostředků ke splnění úkolu i k podpoře a splnění úkolů součinnosti.

nily plánování a řízení vzdušných operací TL na válečném, jeho součinnost s pozemními vojsky, včetně integrace průzkumných a palebných systémů. Jsou však umístěny v hloubce 300 až 400 km od linie dotyku, mimo dosah prostředků frontu. Průzkum objektů řízení a navedení TL musí zabezpečit zpravodajské orgány frontu a frontového letectva rádiovými, radiotechnickými a vzdušným fotografickým průzkumem.

— **Pozemní střediska řízení průzkumných a palebných systémů**. V dosahu frontových prostředků by se nacházelo **středisko řízení systému CSWS (GTACS)** v hloubce asi 100 km a 4 až 6 objektů **radionavigačního zabezpečení systému PLSS**, rovněž v hloubce asi 100 až 150 km. Zjištění a sledování těchto objektů lze uskutečnit rovněž prostředky frontu a frontového letectva, rádiovým, radiotechnickým, vzdušným fotografickým a vojskovým hloubkovým průzkumem.

— **Radionavigační systém TACAN (Vor-TAC)**. V dosahu prostředků frontu by se po uskutečnění manévru nacházelo

Tabulka 1

Název	Objekty	Počet	Rozmístění od linie dotyku (km).	Možnosti průzkumu	Níčení
Systém řízení TL (část)	středisko řízení TL – ATOC středisko řízení a uvědomování – CRC stanoviště řízení a uvědomování – CRP	1 2–3 do 3	do 150 do 150 do 100	rádiový, radiotechnický, vzdušný, topografický a vojskový průzkum	RVD, frontové letectvo, REB, 20 až 22 letounů, 8 až 12 raket
Pozemní střediska pz a palebných systémů	středisko řízení CSWS – GTACS radionavigační prostředky PLSS	1 4–6	do 150 do 150	rádiový, vzdušný fotografický a vojskový průzkum	RVD, frontové letectvo, REB, 2 až 3 ŘS, 16 až 18 letounů
RNS TACAN	majáky TACAN (VORTAC)	do 6	do 50	vzdušný fotografický a vojsko- vý průzkum	RVD, frontové letectvo, do 3 baterií, do 6 letounů
Letiště letounů NJZ a REB	letiště letounů NJZ – 34.sbolp, 4.sbolp letiště letounů REB – 3/32. sbolk	3–4 1–2	200–300	rádiový, vzdušný fotografický, hloubkový vojskový průzkum	RVD, frontové letectvo, do 6 ŘS, do 60 letounů
Jednotky ŘS PE-1A	letky ŘS Pershing-1A, 1. křs letky ŘS PDL, 38. křs	4 2–3	80–160 do 150	vzdušný fotografický, hloubkový vojskový průzkum	RVD, frontové letectvo do 12 ŘS, 16 až 24 letounů
Jednotky REB TL a pozemních vojsk	r.REB, 207.br VZ REB, 200.spoj REB, r.220.spoj REB, 4.6.spoj REB, sektory E, F 72.spoj REB, 6913.lt REB, 37/351.lt REB	9–10 objektů rotního typu	5–30	rádiový a radiotechnický, vzdušný fotografický a vojskový průzkum	RVD, frontové letectvo, vojskové letectvo, do 6 dělo- střeleckých baterií nebo 12 bojových vrtulníků, do 9 ŘS a 15 letounů

V uvedeném počtu prostředků k níčení cílů prvního pořadí nejsou zahrnuty prostředky potřebné k prolomení PVO

do 6 stanovišť majáků, s výjimkou majáků na letištích (tyto uvažovat jako součást objektu letiště). Hloubka jejich umístění by byla do 50 km od linie dotyku. Zjištění a sledování je možné uskutečnit vzdušným fotografickým a vojskovým průzkumem.

— **Letiště letounů—nosičů jaderných zbraní (NJZ) TL a letounů REB.** V dosahu prostředků frontu by bylo do 5 objektů v hloubce 200 až 300 km od linie dotyku. Jejich zjištění je možné jak vzdušným fotografickým, tak i vojskovým průzkumem.

— **Operační sestava RS PDL BGM-109G a RS Pershing 1A.** Jejich rozmístění po letkách (bateriích) představuje v pásmu proti ČSSR 6 až 7 objektů v hloubce 160 až 200 km od linie dotyku. Zjistit tyto prostředky lze rádiovým, vzdušným fotografickým a hloubkovým vojskovým průzkumem.

— **Operační sestava prostředků REB TL a pozemních vojsk.** Radíme k nim především jednotky rádiového a radiotechnického rušení pozemních i vzdušných cílů. V pásmu proti ČSSR by pravděpodobně působilo 8 až 10 objektů rotního typu, které jsou rozmístěny v hloubce 5 až 30 km od linie dotyku. Zjištění a sledování těchto objektů lze uskutečnit rádiovým, ra-

diotechnickým, vojskovým i vzdušným fotografickým průzkumem.

— **Systém LARS,** první linie radiolokátorů MPDR-30/1 7 objektů v hloubce 10 až 20 km. Zjišťování a sledování je plněno radiotechnickým, vojskovým a vzdušným fotografickým průzkumem.

První skupina cílů prvního pořadí v pásmu proti ČSSR zahrnuje asi 43 až 49 objektů, které by v rozhodující míře ovlivnily efektivnost působení nepřátelských prostředků vzdušného napadení na cíle a objekty na území ČSSR.

Uvedených objektů je velké množství a vyžádalo by si značné úsilí z hlediska prostředků frontu jak průzkumných, tak zejména prostředků jejich ničení. K úderům na tyto objekty by bylo třeba vyčlenit do 4 dělostřeleckých oddílů (10 až 12 baterií), 4 až 6 bojových vrtulníků, 135 až 145 stíhacích bombardovacích letounů a 37 až 42 RS — viz **tabulku 1.** Je nutné zdůraznit, že v těchto kalkulacích není uvažováno o prostředcích, které jsou zapotřebí k prolomení systému PVO, jež při působení frontového letectva do hloubky 150 až 300 km bylo nutné řešit. I přesto, že úderů na tyto cíle vyžadují značné úsilí, lze říci, že by bylo efektivní a projevilo se tak i podstatným snížením bojových možností prostředků vzdušného napadení.

Cíle prvního pořadí, které je vhodné ničit prostředky vojska PVOS

Mezi tyto cíle řadíme především vzdušné prostředky, které ovlivňují systém řízení a navedení taktického letectva, jeho možnosti vedení radioelektronického boje a prostředky vzdušného napadení s vysokou přesností ničení. Dále k nim patří i létající objekty, které by z hlediska možnosti ničení v rozhodující míře ovlivnily bojové možnosti vojsk frontu.

Při ničení těchto cílů se ukazuje jako rozhodující i časový faktor, a pak i pořadí jejich ničení. Je velmi pravděpodobné, že činnost proti těmto vzdušným cílům bude neefektivnější již v průběhu odražení hromadných úderů vzdušného nepřítele, nebo jako součást vlastní vzdušné operace. Je tedy zřejmé, že i při tom je rozhodující součinnost vojska PVOS s prostředky frontu i jednotného systému PVO států Varšavské smlouvy. Cíle jsou uvedeny v **tabulce 2.** Půjde o tyto cíle:

— **Létající průzkumné a řídicí prvky průzkumných a palebných systémů — AWACS/NAEW, PLSS a CSWS.** V pásmu proti ČSSR je možné reálně předpokládat činnost 1 letounu E-3A, 2 až 3 letounů TR-1A systému PLSS a 1 letounu TR-1 sy-

stému CSWS. Tyto prostředky pravděpodobně budou působit ve vzdálenosti 70 až 200 km od linie dotyku, ve velkých a strategických výškách. V pásmu jejich činnosti budou vyčleněny k jejich přímé stíhací ochraně 1 až 2 roje stíhacích letounů F-15 a jejich tratě letu by byly v prostoru účinné působnosti PVO prvního a druhého pásma. Dosah prostředků radiolokačního průzkumu zabezpečuje zjištění a sledování těchto letounů. Je však třeba počítat s aktivním rušením radiolokátorů, které může snížit jejich dosah o 40 až 50 %. Rovněž plánovaná opatření velení amerického vojenského letectva ke snížení efektivní odrazné plochy (projekt STEALTH), zejména u letounu TR-1 pod 1 m², podstatně snižuje dosahy zejména radiolokátorů „cm“ pásma. Ke snížení těchto nepříznivých faktorů je vhodné ke zjišťování těchto letounů vyčlenovat především radiolokátory „m“ pásma a využívat také možnosti pasivní lokace, tedy prostředky radiotechnického průzkumu dalekého dosahu.

K ničení cílů, které budou působit v hloubce až 200 km, je možné využít stí-

Tabulka 2

Název	Objekty	Prostor činnosti	Parametry letu	Zjišťování	Identifikace	Ničení
Letouny průzkumných a palebných systémů	1 E-3A 2 až 3 TR-1 (PLSS) 1 TR-1 (CSWS)	v hloubce 150 až 200 km v hloubce 150 až 200 km v hloubce do 70 km	$H = 9\,150\text{ m}$, $V_c = 700$ až 900 km.h^{-1} $H = 18\,000$ až $27\,000\text{ m}$, $V_c = 600\text{ km.h}^{-1}$ $H = 18\,000$ až $24\,000\text{ m}$, $V_c = 600\text{ km.h}^{-1}$	radiolokační průzkum P-14, K-66 radiotechnický průzkum POST3M, KRTP-81,86	radiotechnický průzkum POST3M KRTP-81,86	letka MiG-23, do 2 letek MiG-23, PLRK dalekého dosahu – 2 ŘS
Letouny REB	4 EF-111A 1 až 2 RC-130 1 až 2 HFB 320 1 až 2 NORD G	v hloubce do 100 km v hloubce 40 až 50 km v hloubce 40 až 50 km v hloubce 40 až 50 km	$H = 4\,000$ až $5\,000\text{ m}$, $V_c = 900$ až $1\,000\text{ km.h}^{-1}$ $H = 3\,000$ až $4\,000\text{ m}$, $V_c = \text{do } 500\text{ km.h}^{-1}$ $H = 3\,000$ až $4\,000\text{ m}$, $V_c = 500$ až 600 km.h^{-1} $H = 3\,000$ až $4\,000\text{ m}$, $V_c = \text{do } 500\text{ km.h}^{-1}$	radiolokační průzkum P-14, K-66 radiotechnický průzkum POST3M KRTP-81,86	radiotechnický průzkum POST3M KRTP-81,86	roj MiG-23 a PLRK dalekého dosahu, 2 ŘS PLRK DD 2 až 4 ŘS, PLRK DD 2 až 4 ŘS, PLRK DD 2 až 4 ŘS
Letouny NJZ	60 až 120 letounů 20 až 40 cílů F-111, F-16, F-4, Tornado, Mirage IIIIE	na přeletu ke státní hranici a nad územím ČSSR	$H = 100$ až 300 m , $V_c = 800$ až 900 km.h^{-1}	vizuální, radiolokační (P-15, STU-68) a radiotechnický průzkum rtp malého dosahu	vizuální průzkum radiotechnický průzkum rtp malého dosahu, KRTP, POST3M	silami i prostředky PVO ČSSR
ŘS PDL	100 až 200 ŘS 25 až 30 cílů	na přeletu, nad územím ČSR	$H = 50$ až 100 m , $V_c \text{ prům.} = 850\text{ km.h}^{-1}$	vizuální, radiolokační (P-15, STU-68) a radiotechnický průzkum rtp malého dosahu	vizuální průzkum, radiotechnický průzkum rtp malého dosahu	silami i prostředky vojska PVO ČSSR a jednotného systému PVO států VS

hací letectvo. Počet letounů k uskutečnění úderu na objekt letounu E-3A, TR-1, včetně ničení jeho stíhací ochrany lze uvažovat asi v hodnotě letky. Je však třeba zdůraznit, že jejich činnost by byla vedena v hloubce až 200 km území nepřítele ve středních a stratosférických výškách a její úspěšnost by byla podmíněna proložením prvního i druhého pásma PVO nepřítele. Tento úkol si vyžádá činnost 3 až 5 stíhacích bombardovacích leteckých pluků, a to formou hromadného, nebo soustředěného úderu.

— **Letouny REB**, které působí většinou formou kolektivní radioelektronické ochrany. Jde o typy EF-111A Raven, Tornado ECR, Hansa HFB 320 ECM, RC-130B, EX-130H a NORD 2501 Gabriel. V pásmu proti ČSSR je možné působení v hromadném úderu celkem 7 až 10 letounů těchto typů. Z toho letouny EF-111A z tratě letu v hloubce až 100 km od linie dotyku a další letouny REB v hloubce 40 až 50 km.

Ničení těchto prostředků v rozhodující míře ovlivní i možnosti radioelektronické činnosti nepřítele proti systému PVO frontu i vojska PVOS. Jde tedy o cíle, které v pořadí důležitosti se téměř vyrovnávají letounům průzkumných a palebných systémů. Je velmi pravděpodobné, že jejich zničení nebo umlčení je **nutnou** podmínkou ke splnění úkolu vojsk PVO — odražení hromadného nebo soustředěného úderu.

— **Letouny TL nosiče JZ**. V pásmu proti ČSSR by v průběhu hromadného jaderného úderu pravděpodobně mohli působit 60 až 120 letounů TL nosičů JZ (NJZ). Z toho jedna část vedením úderů na objekty na území ČSSR, další část průletem do hloubky území států Varšavské smlouvy. Tyto letouny typů F-4, F-111A, F-16, Tornado a Mirage IIIIE by mohly vytvořit 20 až 40 i více cílů. Jejich působení — parametry letu, by se pravděpodobně neodlišovaly od úderných skupin stíhacích bombardovacích letounů s konvenční výzbrojí stejných typů. Proto by bylo velmi obtížné jejich zjišťování a indentifikace z hlediska kombinovaného profilu letu.

Systém PVO v případě jaderné války musí za potenciální nosiče považovat všechny typy taktických letounů předurčené jako nosiče jaderných zbraní. V tomto případě rovněž narůstá význam identifikace, tedy využití prostředků radiotechnického i rádiového průzkumu vzdušných cílů.

— **Rízené střely s plochou dráhou letu (RS PDL)**. Charakterem své činnosti, možností vedení jaderných úderů, přenosnosti a dosahem je řadíme k velmi nebezpečným vzdušným cílům. Neefektivnějším způsobem

boje s těmito prostředky je ničení jejich nosičů ještě před odpálením řízených střel. Dosah RS PDL, který je od 600 km u taktických verzí a do 2500 km u strategických verzí, umožňuje však jejich odpálení ze vzdálených přístupů 200 i více km od linie dotyku. Ničení nosičů RS PDL již v období zahájení hromadného úderu vzdušné operace a tedy při nenarušené PVO nepřítele, by bylo pro systém PVOS velmi problematické. Z tohoto důvodu by bylo nejpravděpodobnějším způsobem ničení RS PDL jednotlivě, po jejich odpálení (vypuštění) a přiletu do prostoru bojové činnosti vojsk PVO. Vycházíme-li z jejich pravděpodobného zámyslu použití — hromadného odpálení (vypuštění) před první vlnou taktického letectva, je reálným počtem na náletovém směru proti ČSSR působení do 100 RS PDL v konvenční variantě konfliktu a do 200 RS PDL v jaderné válce v 1. HJÚ. Modelování jejich předpokládaného působení ukazuje, že by mohly vytvořit asi 25 cílů v konvenční variantě a 25 až 30 cílů v jaderné variantě války. Úspěšnost boje s RS PDL bude podmíněna především jejich zjištěním.

Působení RS PDL v závislosti na terénu ve výškách od 50 do 100 m a jejich malé efektivní odrazná plocha — 0,1 až 1 m², z nich vytvářejí cíle radiolokačně velmi obtížné zjištěnit. Z dostupných materiálů jsou známa omezení jejich navedení i působení ve výškách letu v závislosti na terénu a cílech úderu. Je tedy nutné, aby průzkumné orgány vojska PVOS i vojska PVO frontu analyzovaly nejpravděpodobnější směry jejich působení a navrhovaly na nich soustředit úsilí radiolokačního, radiotechnického i vizuálního průzkumu v součinnosti všech prostředků. Cesta vytváření zón zjišťování a ničení RS PDL se jeví jako neefektivnější při soustředění úsilí k jejich ničení. Směry působení RS PDL by s největší pravděpodobností byly i směry pro působení nízko letících cílů taktického letectva, a tím i možné směry prolamování PVO. Uvedené předpoklady potvrzují efektivnost soustředění průzkumu vzdušných cílů i aktivních prostředků ničení do předpokládaných zón.

Druhá skupina cílů prvního pořadí zahrnuje celkem 56 až 85 vzdušných cílů působících v průběhu hromadného úderu po dobu 3 až 6 hodin, v hloubce území nepřítele, na přiletu ke státní hranici i nad územím ČSSR. Ničení těchto cílů by bylo časově omezené a současně s jejich zjištěním bude podstatná i jejich identifikace. Charakter a zejména prostor činnosti cílů prvního pořadí zvyšuje úlohu součinnosti vojska PVOS s frontem jak v otázkách

rádiového a radiotechnického průzkumu, tak při efektivním využití sil a prostředků k ničení RS PDL, ale především při plnění úkolů protivzdušné operace, kdy úspěšnost jejich splnění bude závislá na prolomení PVO nepřítele. Ničení nejdůležitějších cílů prvního pořadí — letounů prů-

zkumných a palebných systémů a REB vyžaduje do 40 stíhacích letounů MiG-23 a do 16 protiletadlových raket PLRK dalekého dosahu. Ničení RS s plochou dráhou letu a letounů NJZ vyžaduje úsilí všech sil a prostředků systému PVO.

K základním požadavkům obranné doktríny států Varšavské smlouvy patří v úspěšně vedené obranné operaci udržet vysokou bojeschopnost vojsk při současném způsobení maximálních ztrát údernému uskupení nepřítele. Systém PVOS i PVO frontu plní tyto úkoly především odražením hromadných úderů vzdušného nepřítele s cílem nedopustit údery letectva a řízených střel na důležité cíle a objekty na teritoriu a na vojska. Tyto úkoly musí být plněny po dobu celé útočné vzdušné operace nepřítele, což vyžaduje efektivní využití všech sil a prostředků a správné rozdělení úsilí. Jednou z cest je i ničení cílů prvního pořadí, které zvýrazňuje aspekty:

- nepřetržitého průzkumu vzdušných cílů do hloubky 200 i více km od linie dotyku,
- plnění úkolů zjištění, identifikace i navedení palebných prostředků na cíle v reálném čase, tedy použití průzkumných a palebných systémů,
- nutnost identifikace vzdušných cílů v hloubce území nepřítele i nad vlastním územím,
- součinnost vojska PVOS se silami a prostředky frontu.

Úspěšnost ničení cílů prvního pořadí by mohlo v rozhodující míře ovlivnit zahájení i průběh prvních operací v ozbrojeném konfliktu.

SPOJOVACÍ SOUSTAVA DIVIZE V PODMÍNKÁCH PASUV TS

Začlenění prostředků PASUV na taktický stupeň velení představuje kvalitativní posun kupředu celé problematiky velení vojskům. Tyto prostředky ovlivní současný systém velení tohoto stupně, jeho prvky, tj. orgány velení, místa velení i spojovací soustavu a jejich vzájemné vazby. Projeví se to v metodách práce i ve vzájemných služebních vztazích orgánů velení, a to nejen na stupni vševojskové di-

vize. Představují také první zavedení prostředků automatizace a přenosu dat pro velení vojskům taktického stupně v ČSLA. Požadavky na využívání těchto prostředků se nutně projeví i vůči dosavadní spojovací soustavě uvedeného stupně velení. To proto, že na splnění hlavních úkolů a požadavků kladených na funkci PASUV se velmi významně podílí činnost právě spojovacích prostředků.

Spojovací soustava divize v podmínkách PASUV TS

Zavedení komplexu prostředků PASUV TS zvýrazňuje úlohu a místo spojení v procesu velení vojskům. Úkoly stanovené pro spojení dostávají širší obsah. Vycházejí z požadavků velení vojskům v nových podmínkách. Přitom jde především o zabezpečení nepřetržitosti velení velitelem a štábem divize podřízeným vojskům, a to i v automatizovaném režimu činnosti. **Spojení musí proto zabezpečovat především automatizovaný sběr, shromažďování i předávání potřebných informací, automatizovanou výměnu textových a grafických informací, předávání signálů a povelů bojového velení jak mezi hlavními funkcionáři systému velení v rámci divize, tak i k podřízeným štábům vševojskových útvarů.** Obdobně je tomu i ve vztahu k požadavkům, které jsou na spojení. Zejména otázky spolehlivosti a utajení spojení, znamenající zabezpečit nepřetržitost a skryté velení vojskům v jakýchkoli podmínkách a situaci, nabývají na novém, kvalitativně širším obsahu.

Úkoly a požadavky na spojení nacházejí v nových podmínkách svůj odraz ve **struktuře a funkcích** spojovací soustavy divize, jež je budována tak, aby zabezpečila činnost komplexu prostředků PASUV TS.

Spojovací řád ČSLA (Spoj-1-1) charakterizuje spojovací soustavu divize jako **souhrn spojovacích uzlů a stanic svazku a podřízených útvarů, propojených navzájem spoji podle stanovených zásad a v souhlase s organizací velení vojskům a stanovenými úkoly.** Lze říci, že i v podmínkách činnosti komplexu prostředků PASUV TS zůstává tato charakteristika zachována. Mění se však struktura jednotlivých prvků dosavadní spojovací soustavy. Jejich složení, funkce i vzájemné vazby jsou ovlivňovány novými požadavky i podmínkami pro činnost.

Ukázat vliv zavedení komplexu prostředků PASUV na spojovací soustavu divize vyžaduje konkretizovat hlavní změny způsobené tímto zavedením, zhodnotit jejich příčiny i možné důsledky.

Pro spojovací soustavu divize jsou stanoveny tyto požadavky:

- zabezpečit výměnu všech druhů informací mezi místy velení a uvnitř nich na požadované vzdálenosti, v souladu s organizační strukturou PASUV i se zřetelem ke společnému využívání VŠV a SV PASUV a neautomatizovaných prostředků velení,
- budovat spojovací soustavu na základě komplexního využívání prostředků spojení a přenosu dat PASUV s prostředky spojovacího uzlu především VS a PVS divize,

- organizační a technická struktura spojovací soustavy musí zabezpečovat nepřetržitost a operativnost velení a výměnu informací při práci míst velení za pohybu, na krátkých zastávkách i na místě,

- musí zabezpečit utajení informací předávaných spojovacími kanály s potřebným stupněm odolnosti podle charakteru utajení informace; v sítích přenosu dat je nutné uskutečnit taková opatření, která nedovolí vysílání klamných informací nepříteli,

- parametry telefonních a telegrafních kanálů všech druhů spojení využívaných pro přenos dat musí vyhovovat požadavkům technických podmínek pro odpovídající typy zařízení přenosu dat,

- doba předávání povělel a signálů nesmí převyšovat 30 sekund při spolehlivosti 0,9 a objemu zpráv do 16 znaků,

- doba předávání zpráv v sítích přenosu dat nesmí převyšovat u zpráv I. kategorie pilnosti s objemem do 250 znaků 1 minutu se spolehlivostí nejméně 0,9, u zpráv II. kategorie pilnosti s objemem do 800 znaků nesmí přesáhnout 3 minuty a spolehlivost nejméně 0,8,

- přenos informací jak při automatizovaném, tak i neautomatizovaném velení vojskům nesmí vyvolávat podstatné změny ve struktuře spojovací soustavy,

- organizační a technické uspořádání spojovacích uzlů míst velení spolu se spojovacími prostředky VŠV (SV) PASUV TS a jejich využívání musí být provedeno se zřetelem k zabezpečení elektromagnetické sloučitelnosti rádiových a radiotechnických prostředků rozmístěných na daném stupni velení.

Vnitřní struktura spojovací soustavy divize bude rozšířena začleněním prostředků automatizace, přenosu dat a nových spojovacích prostředků, především rádiových stanic. Nejvýznamnější změny se týkají **spojovacích uzlů polních míst velení** a spojů (druhů spojení). Spojovací uzly VS a PVS divize, VS vševojskových pluků a dělosteleckého pluku se rozšiřují o příslušné typy VŠV a SV v závislosti na or-

ganizační struktuře jednotlivých podsystémů PASUV. Je to způsobeno bezprostředním začleněním nových prostředků na místa velení i jejich technickým vybavením. Je nutné připomenout, že ve vnitřním složení spojovacích uzlů zůstávají i **dřívější typy spojovacích prostředků**.

Změny, ke kterým dochází ve složení spojovacích uzlů míst velení, se projevují v organizaci i způsobu využití rádiových, radioreléových i linkových spojů ve spojovací soustavě divize. Mají také podstatný vliv na jejich provozní a technické zabezpečení. Opatření, která je nutné uskutečnit v rámci provozního a technického zabezpečení spojovací soustavy nyní, jsou podstatně rozsáhlejší a náročnější, než tomu bylo dříve.

Rozšíření **funkce** spojovací soustavy je úzce spojeno se změnami jejích jednotlivých strukturálních prvků (podsystémů). Nejvýrazněji ovlivní funkci spojovací soustavy požadavek na zabezpečení činnosti sítě přenosu dat. Představuje to relativně novou formu přenosu informací. Největší podíl na tom má systém rádiového spojení.

Rádiové spojení zůstává i v podmínkách zavedení prostředků PASUV nadále hlavním druhem spojení v divizi. Zabezpečuje správnou funkci technických prostředků automatizovaného systému velení vojskům ve všech druzích boje. Je možné je charakterizovat jako souhrn rádiových prostředků s obsluhami a pomocnými zařízeními buď samostatných, nebo těch, které jsou technicky uskupené ve VŠV (SV) různého typu a předurčení a vzájemně spojené účelovým organizačním začleněním do rádiových sítí a směrů.

Je zapotřebí, aby struktura systému rádiového spojení vycházela z úkolů, které jsou stanoveny pro spojení orgány velení. Je nutné, aby jeho výstavbu usměrňovaly orgány řízení spojení jak divize, tak i nadřízeného štábu.

Systém rádiového spojení je určen k výměně informací v automatizovaném i neautomatizovaném režimu činnosti mezi místy velení (veliteli, štáby), uvnitř nich a s dalšími objekty divize, nadřízeného, podřízených i spolupůsobících vojsk. Systém je zabezpečován potřebnými prostředky nadřízeného i podřízených velitelů (štábů). To se uskutečňuje v součinnosti s dalšími prvky a zařízeními spojovacích uzlů míst velení jednotlivých stupňů.

Technické prvky systému rádiového spojení **vytvořeného v podmínkách PASUV TS** lze rozdělit do tří relativně samostatných skupin.

První skupinu tvoří rádiové prostředky

a některá účelová zařízení VŠV a SV PASUV. Druhou skupinu pak představují rádiové prostředky, které jsou zabudované do dalších typů velitelsko-štábních vozidel i do účelových prostředků druhů vojsk. Ty byly používány ještě před zavedením komplexu prostředků PASUV. Třetí skupinu tvoří soupravy samostatných rádiových stanic a přijímačů, a to i rádiové stanice středního výkonu.

Rádiové prostředky a účelová zařízení první skupiny jsou technicky uskupeny do příslušných VŠV typu MP a SV. Tvoří součást komplexu spojovacích prostředků a zařízení přenosu dat daného VŠV (SV). Příslušné VŠV (SV) má zpravidla jednu krátkovlnnou a 3 až 4 velmi krátkovlnné rádiové stanice (přijímače). Některé typy mají ještě radioreléové stanice, určené pro individuální dálkové ovládání (modulaci) rádiových stanic středního výkonu.

Kvalitativně novými typy jsou KV rádiová stanice R-134, VKV stanice R-173, R-158, R-862 a radioreléová stanice R-415. Nová kvalita stanic spočívá zejména ve větším kmitočtovém rozsahu, počtu předladitelných kmitočtů a zvýšeném počtu nastavitelných pracovních kmitočtů. Vyplyvá to z porovnání takticko-technických dat především rádiových stanic R-134 a R-130, R-173 a R-123.

Mezi účelová zařízení lze začlenit zařízení přenosu dat (tříkanálové, jednonálcové), modernizovaný utajovač telefonních hovorů (R-219M) a zařízení selektivní výzvy (R-012M). Tato zařízení využívají vytvořený rádiový spoj (kanál).

Rádiové prostředky VŠV a SV PASUV tvoří nejdůležitější část systému rádiového spojení divize. Představují relativně samostatný systém spojení komplexu PASUV, který umožňuje zabezpečit ze všech jeho prostředků potřebné přenosové cesty, zejména kanály vhodné pro zařízení přenosu dat. Možnosti použití rádiových prostředků PASUV jsou však limitovány počty a typy VŠV (SV) začleněných k divizi i jejich předurčením stanoveným funkcionářům. Konkrétní využití vytvářených rádiových spojů pro automatizované velení i utajený přenos informací různého druhu je ovlivňováno především zařízením přenosu dat, modernizovaným utajovačem telefonních hovorů a jejich technickými parametry.

Technické parametry rádiových stanic této skupiny umožňují splnit v plném rozsahu požadavky kladené komplexem PASUV na spojovací soustavu divize. Týká se to zejména takových požadavků, jako je výměna informací při práci míst velení za pohybu, při krátkých zastávkách i na mís-

tě; vytváření rádiového kanálu vhodného pro utajovací zařízení i zařízení přenosu dat; přenos informací jak v automatizovaném, tak i neautomatizovaném režimu velení vojskům. Umožňují rovněž diferencovanou spolupráci s dřívějšími typy rádiových stanic dosud používanými u divize pro velení v neautomatizovaném režimu.

Druhou a třetí skupinu rádiových prostředků a zařízení tvoří typy a soupravy, které byly u divize používány již před začleněním komplexu prostředků PASUV.

Důležitou okolností při hodnocení systému rádiového spojení v podmínkách PASUV je posouzení možností vzájemné spolupráce dřívějších a nových typů rádiových prostředků. Kritéria jejich spolupráce lze stanovit zejména na základě míry vzájemné shodnosti kmitočtového rozsahu a způsobu modulace nebo možnosti pro využití tohoto kmitočtového rozsahu a použití stejného druhu provozu. Je zřejmé, že různé rádiové prostředky budou spolupracovat tím efektivněji, čím méně bude omezujících faktorů. Je rovněž zřejmé, že rádiové stanice těchto skupin mohou spolupracovat, byť omezeně, pouze při shodnosti (i dílčí) obou uvedených parametrů, tj. kmitočtového pásma a druhu provozu. Považují za nutné uvést, že možnosti bezprostředního používání rádiových stanic VŠV a SV PASUV jsou také omezovány, zejména při současném provozu z jednoho VŠV (SV). Je to způsobeno především požadavky, které jsou stanoveny pro jejich kmitočtový odstup, dále zúžením pásma pracovních kmitočtů při provozu do jedné antény (např. tyčové antény společně pro stanice R-173 a R-134) i počtem kmitočtů, jejichž použití je u jednotlivých stanic z technických důvodů zakázáno.

Vztahy jednotlivých prvků systému rádiového spojení vzájemně i vůči rádiovým prostředkům nadřazeného a podřazených štábů jsou vyjádřeny v jejich konkrétním začlenění do příslušných rádiových sítí a směrů, používaných v podmínkách PASUV u divize. Rozhodujícím požadavkem při tvorbě těchto sítí a směrů je zabezpečení spolehlivé funkce prostředků PASUV, a to nejen v automatizovaném režimu. Vytvořený systém rádiového spojení musí být v souladu se způsobem začlenění prostředků PASUV funkcionářům divize a podřazených štábů. Musí však též respektovat možnosti a potřeby spolupráce nových i dřívějších rádiových prostředků, limitované jejich technickými parametry. Dále je nutné, aby zabezpečoval veliteli a štábu podstatně dřívější možnosti využívání rádiového spojení pro velení vojskům.

Nová situace, která vznikla v začlenění

VŠV s rádiovými prostředky příslušným funkcionářům, představuje kvalitativní změnu směrem ke zlepšení, zejména k využití možností jednotlivých rádiových stanic. Je to způsobeno jak jejich technickými parametry, tak i zařízením využívajícími vytvářený rádiový spoj. Na zkvalitnění se podílí kromě prostředků VŠV a SV PASUV také nové rozdělení (někde doplnění) dosavadních typů rádiových prostředků, k němuž dochází u některých funkcionářů. Týká se to zejména operační skupiny na VS divize (dříve bez spojovacího prostředku, nyní přidělen OT-R4MT), náčelníka ženijní služby (dříve R-3A společně s NCHS, nyní samostatný OT-R3MT), zástupce velitele pro týl (dříve R-3A, nyní R-3AT), zástupce velitele pro výzbroj (dříve OT-R2, nyní R-4AT).

V souvislosti s těmito změnami v začlenění rádiových prostředků je nutné ještě zdůraznit, že kvalitativní zlepšení vlastností jednotlivé rádiové stanice nemusí vždy znamenat také zvýšení kvality příslušného rádiového spoje. To proto, že na tvorbě tohoto spoje mají zpravidla rozhodující podíl dřívější typy rádiových stanic. Ty mohou svými technickými možnostmi daný spoj často „znehodnotit“. Skutečný stav, zejména ve vztahu ke zkvalitnění velení, vyplývá teprve z vyhodnocení složení a možností využití jednotlivých rádiových sítí.

Konkrétní organizace rádiových spojů v divizi je ovlivňována potřebou zabezpečit velení prvků bojové sestavy majícím prostředky automatizace i prvků bez těchto prostředků. Významným požadavkem je především vytvoření potřebných kanálů pro přenos dat. V organizační struktuře systému rádiového spojení se bezprostředně odráží členění komplexu prostředků PASUV na jednotlivé podsystémy (vševojskový, RVD, PVO a letectva). V současném organizačním uspořádání rádiových sítí a směrů divize v podmínkách PASUV došlo v porovnání s dřívější situací k řadě změn. V závislosti na uskupení jednotlivých podsystémů PASUV je v rádiovém spojení zabezpečen především přenos dat. Spojení je organizováno v podstatě ve třech úrovních:

- velitel divize — velitelé vševojskových pluků; NS divize — náčelníci štábu (zpravodajští náčelníci) vševojskových pluků,

- mezi stanovenými funkcionáři uvnitř VS divize, včetně zástupce velitele divize na PVS a EVK štábu,

- autonomně v podsystému RVD (NRVD, NS RVD divize — velitel, NS dělostřeleč-

kého pluku, náčelníci dělostřelečtí všovojskových pluků).

Tito funkcionáři, kteří jsou začleněni do uvedených rádiových spojů, mohou v nich využívat také utajovačů telefonních hovorů. Ve většině rádiových sítí jsou však jak účastníci s prostředky automatizace, tak i účastníci bez nich. Předávání informací v takto kombinovaných sítích vyžaduje zvláštní provozní opatření.

Radioreléového a linkového spojení je využíváno v prostorech soustředění, výchozích prostorech, v obraně a při nutnosti zabezpečit funkci systém velení v době zákazu rádiového vysílání.

Radioreléové spojení tvoří jeden ze základních druhů spojení ve spojovací soustavě divize. Umožňuje veliteli a štábu velitel vojskům ve složitých bojových situacích. Je však značně závislé na terénu a charakteru boje a především jeho dynamice. Nelze s ním proto počítat trvale do celé hloubky boje a že zabezpečí současně všechny požadované účastníky. Není proto rovnocenné (co do rozsahu účastníků) rádiovému spojení, přitom jako dálkové spojení je využíváno komplexně spolu s ostatními druhy spojení. Na stupni divize je organizováno po směrech, přímo mezi jednotlivými místy velení. Prostředky radioreléového spojení lze využít jak k vytváření vícekanálových spojů s nadřazeným velitelem [náčelníkem], tak i mezi místy velení divize a s podřízenými útvary.

Začlenění komplexu prostředků PASUV a s tím spojené požadavky vyvolaly nutnost zkvalitnění dosavadního systému radioreléového spojení v rámci divize. Tato skutečnost je řešena zvýšením počtu radioreléových stanic, zejména vícekanálových. Základ radioreléového spojení divize s podřízenými v současné době tvoří vícekanálové stanice RDM-6 a jednokanálové stanice RDM-61M. Stanicemi RDM-6 byly doplněny rovněž všechny vševojskové pluky. Zvýšil se tím počet radioreléových kanálů a tím i počet přenosových cest, zejména na směr mezi VS divize a VS vševojskových pluků. Nové možnosti použití vícekanálových radioreléových stanic vytvořily podmínky pro využití dřívějších typů jednokanálových stanic ke zlepšení spojení mezi ostatními prvky bojové sestavy divize. To představuje zároveň i zlepšení podmínek k zabezpečení radioreléového spojení z PVS divize. Vznikla tak situace, která umožňuje vyčlenit velitelům více jednokanálových prostředků do spojovací zálohy.

Vybavení VŠV (SV) PASUV radioreléovou stanicí R-4i5, která je předurčená pro individuální dálkové ovládání rádiových

stanic středního výkonu, nám pak dovoluje dočasně využít i tohoto prostředku pro zabezpečení dálkového radioreléového spojení. Reálně se předpokládá její začlenění na směr mezi VS divize a dělostřeleckým plukem. K tomu lze použít i stanice z VŠV NS RVD a NS dělostřeleckého pluku.

Obecné zásady organizace radioreléového spojení zůstanou i v podmínkách PASUV v podstatě beze změn. Dojde však ke změnám ve způsobech využívání kanálů tohoto druhu spojení. Štáb je bude moci využívat přímo z VŠV PASUV, bez zásahu obsluhy přepojovače spojovacího uzlu. Kanály jsou předurčeny rovněž pro zabezpečení přenosu dat. Proti dřívější situaci je radioreléové spojení dalším druhem spojení, které nám umožňuje uskutečnit utajený telefonní provoz vůči funkcionářům na VS vševojskových pluků. Zvláštností organizace radioreléového spojení k VS vševojskových pluků v porovnání s rádiovým spojením spočívá v tom, že u ní není možné pracovat v síti o více účastnících. Pro zabezpečení správné funkce zařízení přenosu dat je proto nutné ještě vytvářet samostatné radioreléové směry.

Komplex technických prostředků PASUV nemá ve své sestavě spojovací prostředky, které by byly určeny pro začlenění do systému dálkového radioreléového spojení. Výjimku tvoří stanice R-415.

Linkové spojení budované ve spojovací soustavě divize patří k základním druhům spojení. Význam tohoto spojení v podmínkách radioelektronického boje neustále vzrůstá. V podmínkách PASUV se jej předpokládá použít především pro spojení mezi VS a PVS divize, s podřízenými ve výchozím prostoru, na čáře přechodu ke zteči, v prostorech soustředění, v obraně,

ale i v průběhu boje, při vytvoření vhodné situace pro rozvíjení kabelových vedení. Při boji vedeném na vlastním území lze k zabezpečení linkového spojení využívat rovněž stálou vojenskou spojovací síť a telefonní okruhy FMS.

V podmínkách použití prostředků PASUV vzrostl význam linkového spojení budovaného jako vnitřní účastnický rozvod na místech velení, především na VS divize. Propojením jednotlivých VŠV (SV) PASUV je vytvářena linková síť pro přenos dat i pro vedení utajeného telefonního spojení. V porovnání s dřívější situací co do typů a množství prostředků linkového spojení, nedošlo u divize k podstatným změnám.

Při organizaci a používání linkového spojení je nutné mít trvale na paměti velkou zranitelnost kabelových vedení účinky zbraní nepřítelů i pohybem bojové techniky vlastních vojsk. Nadále také přetrvávají složitosti při výstavbě i svinování linkových vedení. Rozšířené používání linkových spojů má i podstatně vyšší nároky na čas. Vzniká potřeba sil i prostředků pro jejich výstavbu, údržbu a ochranu. To se výrazně projeví v situaci, kdy nařízené omezení používání radioreléového spojení a zákaz provozu rádiových prostředků vyvolají značnou závislost velení vojskům právě na linkovém spojení.

Změny, k nimž dochází ve struktuře i funkcích spojovací soustavy, ovlivňují také současný systém řízení spojení i spojovací soustavy divize v podmínkách PASUV.

Zavedení komplexu prostředků PASUV způsobilo rovněž změny v organizačním složení a úkolech spojovacího praporu, baterie dělostřeleckého průzkumu a velení NRVD i čtyř radiolokačního průzkumu a velení NPVO divize a spojovací rotý.

Začlenění komplexu prostředků PASUV TS do systému velení divize představuje kvalitativní i kvantitativní rozšíření současného systému velení zejména o technické prostředky automatizace, spojení a přenosu dat. V souvislosti se zavedením těchto prostředků vystupuje do popředí řada organizačních i technických opatření a jejich využití. Půjde především o plánování těchto prostředků. S tím také souvisí příprava příslušných orgánů velení, jež komplex bezprostředně využívají. Opatření řeší i oblasti přípravy prostředků systému k činnosti a vlastní práci s nimi. Vychází z dané organizační struktury tohoto komplexu. Své významné a nezastupitelné místo mají i funkcionáři spojovacího vojska divize.

V podmínkách použití komplexu prostředků PASUV je nutná i nová nebo upravená dřívější metodika práce štábu divize v poli. Vznikají požadavky i na vyšší součinnost, zejména uvnitř VS divize. Dále dochází k situaci, kdy většina funkcionářů štábu divize bude nucena uskutečňovat přímou obsluhu některých technických prostředků a zařízení v podstatně větším rozsahu než dříve. To jsou jen některé z komplexu problémů, které po zavedení prostředků PASUV TS budou muset být řešeny.

ZMĚNY ORGANIZAČNÍ STRUKTURY VTZ A JEJÍ VÝSLEDKY

Změna organizační struktury byla jedním z kroků na cestě racionalizace procesu řízení. Následovala po důsledné analýze systému a jejím úkolem bylo vytvořit lepší podmínky pro splnění nově vymezených cílů. Tato změna byla teprve počátkem změn v řízení. Aby přinesla požadovaný efekt, musí bezprostředně po ní následovat odpovídající změny v chování jednotlivých prvků řízení. Čím rozsáhlejší organizační přestavba byla uskutečněna, tím delší čas je většinou potřebný k dosažení očekávaného efektu. Ale také tím významnější krok vpřed je možné udělat.

Všechny tyto zásady je nutné brát v úvahu při hodnocení dosažených výsledků v nové organizační struktuře oblasti vyzbrojování a technického zabezpečení (VTZ) ČSLA. Pro objektivní zhodnocení všech kladů a nedostatků je ještě příliš brzy. Přesto však je již možné v tomto období z mnoha poznatků uskutečnit dílčí závěry, které charakterizují dosažený stav.

Pro úplnost je nutné ještě upozornit na jednu zcela samozřejmou okolnost, která by však při zúženém pohledu mohla vést k deformaci názorů na výsledky práce funkcionářů VTZ, protože oblast VTZ neexistuje izolovaně v rámci ČSLA a naší společnosti. Za hodnocené období se v mnoha směrech změnil i život v celé ČSLA. Byly přehodnoceny názory na zabezpečování bojové pohotovosti vojsk, mění se způsoby plánování bojové a politické přípravy, jsou uplatňovány nové metody a přístupy k výcviku a jeho všestrannému zabezpečení, ale dochází i ke změnám v sociálním zabezpečení vojáků základní služby i z povolání, a to zejména z hlediska jejich volného času a jeho využití. To má vliv i na práci s výzbrojí a tech-

nikou. Proto dosažený stav v kladném i záporném smyslu není možné hodnotit jen jako výsledek změny organizační struktury VTZ.

Před necelými třemi roky byla na všech organizačních stupních vytvořena nová funkce zástupce velitele pro výzbroj (ZVV), a tomu byla podřízena služba raketového a dělostřeleckého vyzbrojování a tanková a automobilní služba. Na operačních stupních vznikl štáb vyzbrojování a technického zabezpečení a do něj byla začleněna i nově vzniklá metrologická služba. Ve FMNO bylo do jednoho celku kromě uvedených služeb začleněno ještě řízení technického rozvoje a zabezpečení dodávek z výroby československého průmyslu.

Cílem změn bylo zlepšit především technické zabezpečení vojsk, přiblížit proces vývoje, výzkumu a výroby nové výzbroje a techniky potřebám ČSLA, zvýšit komplexnost přístupu k zabezpečení ošetřování a oprav výzbroje a techniky, a tak řešit dlouhodobě přetrvávající nedostatky v zabezpečení vojsk výzbrojí a technikou.

Všechny změny vyplynuly z několikaleťtých zkoušek nového způsobu řízení VTZ při taktických cvičeních a velitelsko-štábních cvičeních, z bohatých zkušeností spřátelených armád v této oblasti, ale i z možností a potřeb ČSLA.

Do všech nově vytvořených funkcí ZVV nastoupily nové kádry bez předběžné přípravy a znalostí problematiky obou podřízených služeb. Převážně z dřívějších zástupců řídicích funkcionářů tankové a automobilní služby se stali náčelníci služeb. Rámcově stanovené funkční povinnosti a odpovědnosti musely být konkretizovány podle místních podmínek. K dalším změn-

nám došlo novým rozdělením pracovní náplně jednotlivých funkcí uvnitř tankové a automobilní služby na všech organizačních stupních.

Je prokázáno, že každé nové vytvoření a obsazení řídicí funkce je provázáno přechodným obdobím se sníženou účinností řízení. To je dáno tím, že nový vedoucí pracovník se musí:

— seznámit s konkrétními podmínkami pracoviště,

— najít nejúčinnější formy řízení a přístupu k podřízeným,

— udělat si vlastní analýzu dosahovaných výsledků, dobrých i horších, a pak z toho vyvodit pro svou práci závěry, které by stanovily jak bližší, tak i další perspektivu a rozvoj služby.

Je docela pravděpodobné, že se někdy nevyhne i nesprávným (nekvalifikovaným) zásahům a rozhodnutím, které ovlivní více nebo méně řízený objekt. K této objektivní zkušlosti dochází i při organizačních změnách v oblasti VTZ, násobených ještě tím, že došlo ke změnám především v řídicích funkcích na všech organizačních stupních.

Nové orgány VTZ dostaly ve výcvikovém roce 1985–86 za úkol najít své místo v systému řízení ČSLA v míru i v poli, zabezpečit nezbytnou vzájemnou součinnost technických služeb při řízení provozu, ošetřování, oprav a materiálního zabezpečení výzbroje a techniky. Současně s tím měly i za úkol hledat cesty ke snížení počtu nepořízných a nebezpečných výzbroje a techniky, zlepšovat parkovou službu a zdokonalit odbornou technickou přípravu všech kategorií vojáků. Zvláštní pozornost bylo nutné věnovat dlouhodobě uložené výzbroji a technice.

V průběhu výcvikového roku byl velícím ČSLA vyčleněn potřebný čas pro ošetřování výzbroje a techniky po taktických cvičeních a dva dny v měsíci byly určeny pro práci v parcích a na technice. Využití tohoto vyčleněného času měli funkcionáři VTZ zabezpečit.

Tento široký okruh problémů byl pro mnohé ustanovené funkcionáře útvarů, ale i vyšších stupňů, nad jejich síly. Největší nedostatky se projevovaly tam, kde převládala operativní a nárazová činnost nad plánovitou, ZVV a náčelníci služeb nedokázali prosadit potřeby ošetřování a péče o výzbroj a techniku do každodenních úkolů jednotek a útvarů, funkcionáři VTZ nenašli společnou řeč a cestu s veliteli a ostatními příslušníky útvaru.

I tak se již v tomto období projevil první pozitivní výsledky. Bez vážných problémů s výzbrojí a technikou bylo vyko-

náno za ztížených povětrnostních podmínek taktické cvičení svazku s přesunem na velkou vzdálenost. Následně ošetřování v určeném čase bylo organizováno osobně ZVV svazu, velitelem svazku a jeho orgány. Výzbroj a techniku v tomto čase připravil svazek k uložení tak, že odborné komise vyšších stupňů hodnotily uložení veškeré techniky a zbraní jen výtečně a dobře u všech útvarů svazku. Toto zaměstnání prokázalo správnost nastoupené koncepce. Prakticky funkcionáři VTZ ověřili způsoby organizace práce v rámci útvaru a jejich materiální zabezpečení. Se stejnou úrovní kvality se však nepodařilo ošetřování výzbroje a techniky uskutečnit u všech útvarů po plukovních cvičeních. Proč? Protože v některých případech zůstala organizace prací a celkové zabezpečení jen na funkcionářích VTZ útvarů bez spoluúčasti politických orgánů, náčelníků druhů služeb, ale i velitelů.

Jen pomalu a obtížně se dařilo využívat parkových dnů ke zlepšování stavu výzbroje a techniky. Na konci výcvikového roku 1985–86 byla ještě velká část útvarů, u kterých vyhrazený čas na ošetřování a údržbu techniky a zbraní nebyl efektivně využíván. Často v době parkových dnů byly svazkem a někdy i útvarem plánovány jiné akce, které znemožňovaly tohoto času využívat k údržbě a ošetřování techniky, organizace prací byla přenášena pouze na ZVV a jeho funkcionáře bez účasti velitelů, štábů a odborných náčelníků. Pak se stávalo, že náplň práce při parkových dnech byla zaměřena na odstraňování závad, což je ale úkolem každodenního ošetřování a ne parkových dnů.

Pokroku bylo dosaženo v operačně technické přípravě. Nastalo zlepšení v připravenosti funkcionářů a štábů VTZ na práci v poli, a to zejména na vyšších stupních. Na společném zaměstnání byly především sjednoceny názory a základní principy k použití sil a prostředků technického zabezpečení. Vytvořené metodiky práce na jednotlivé stupně byly sjednoceny s metodikou práce vševojskových štábů. Postupně docházelo k prohlubování vzájemné součinnosti ZVV a podřízených služeb. ZVV operačních stupňů v tomto období zvládli v hlavních směrech využívání a řízení nově vytvořené opravárenské základny.

Ke zlepšování celkového stavu výzbroje a techniky u útvarů a svazků ČSLA částečně přispěla i kontrolní činnost. Již v prvním roce existence nové organizační struktury byl komplexnější přístup k prověřování skutečného stavu výzbroje a techniky, zejména kombinovaných soupřav, a

tento správný vývoj uplatňovaly zejména kontrolní orgány FMNO. Výsledky potvrdily, že takto uskutečňované kontroly dávají ucelenější a objektivnější přehled o technice. Nedostatkem bylo, že kontrol však bylo stále mnoho, jejich závěry obsahovaly četná opatření, která bylo nutné udělat k odstranění zjištěných závad, ale bez důsledného zjištění skutečných příčin a vzájemně mezi jednotlivými stupni nebyly tyto kontroly koordinovány. Tím byla jejich účinnost nízká a místo, aby velitele a ZVV aktivizovaly, působily spíše opačně.

Velmi pomalu i přes vynaložené úsilí docházelo ke zlepšování vztahu příslušníků útvarů k výzbroji a technice. Přitom velitelé útvarů nebo jejich štáby, kteří chápali význam dobrého stavu výzbroje a techniky pro plnění úkolů útvaru, byli pouze výjimkou. Veškerá činnost, která souvisela s technikou, byla zcela samozřejmě přenášena na ZVV a jeho orgány. Nebylo výjimkou, že po společném výcviku jednotky s technikou velitelé a příslušníci štábů, technici vystoupili u vjezdu do kasáren z vozidel a veškerá další činnost byla ponechána na řidičích a osádkách. Tímto způsobem práce nešlo ani výrazněji zkvalitnit parkovou službu a snižovat celkovou nebojeschopnost a nepojízdnost techniky a výzbroje.

Zjištěné poznatky orgánů VTZ všech stupňů v průběhu výcvikového roku 1985 až 86 byly proto podrobně analyzovány. Před zahájením nového výcvikového roku se zároveň přehodnotily také přístupy k řízení a používané metody. Zodpovědně připravené návrhy pro zaměření činnosti orgánů VTZ byly zapracovány do výcvikových dokumentů. Pozornost všech funkcionářů VTZ byla zaměřena především na tři rozhodující úkoly výcvikového roku: **zabezpečit požadované provádění parkových dnů, zlepšit úroveň organizace prací při ošetřování výzbroje a techniky po taktických cvičeních a zabezpečit tak ukládání zbraní a techniky jen ve výtečném a dobrém stavu a konečně zlepšit celkovou péči o uloženou výzbroj a techniku.** Na splnění těchto úkolů pak byla zaměřena metodická příprava jak na počátku, tak i v průběhu výcvikového roku na všech stupních.

Péči o výzbroj a techniku se nezabývaly jen technické orgány. Velení ČSLA v kolegiu FMNO tyto problémy několikrát projednávalo a hledalo řešení a možnosti zlepšení. Totéž probíhalo i na vojenských radách velitelů okruhů, armád a vojska PVOS, kde výzbroj a technika na jedné straně doslova „zdomácněla“. Tím, že se ZVV stal u okruhu a armády členem vo-

jenské rady, byly projednávány otázky prosazování komplexněji, a to z hlediska možností a potřeb výzbroje a techniky.

S významnou iniciativou přišla HPS ČSLA. Zařazením otázek péče a vztahu k vojenské výzbroji a technice na jednání 2. byra HPS ČSLA v únoru 1987 a přijetím konkrétních úkolů pro politické orgány, stranické a svazácké organizace na všech stupních řízení byla zahájena úzká spolupráce politických a technických funkcionářů k prosazení společného zájmu. Obdobná jednání následovala postupně na nižších stupních. Tato jednání měla otevřený přístup a snahu řešit nedostatky okolo techniky a zbraní. Největším přínosem 2. byra však bylo to, že přispělo k pochopení nezbytnosti společného přístupu všech příslušníků útvarů v jejich péči o výzbroj a techniku jako nedílné a jedné z rozhodujících součástí bojové pohotovosti a připravenosti útvarů k plnění úkolů výcvikového roku. Přitom všechna tato jednání nesehrála jednoznačně pozitivní úlohu. Na některých dosud přetrvával resortismus nebo snaha ponechat všechny problémy na ZVV a jeho funkcionářích. Proto většinou u útvarů tyto nedostatky v průběhu výcvikového roku zapříčinily nízké hodnocení plnění úkolů bojové a politické přípravy v této oblasti. Ale i zde přispěla společná jednání k řešení problémů tím, že se o nich otevřeně hovořilo a zabývaly se jimi nejen orgány ZVV, ale i stranické a svazácké organizace.

Soustředění úsilí na zlepšení vztahu k výzbroji a technice se plně odrazilo ve splnění úkolů výcvikového roku 1986—87 v oblasti VTZ. Uskutečňování dvou parkových dnů v měsíci se již vžilo. Ty jsou pravidelně zapracovány v plánech bojové a politické přípravy. Jejich organizování o sobotách se v závěru roku vyskytlo pouze ojediněle u některých útvarů druhů vojsk a služeb. Podávalo se do jejich úvodu zařadit technickou přípravu s tematikou potřebnou k řešení aktuálních požadavků útvaru.

Na parkové dny jsou připravovány konkrétní úkoly pro jednotky, obsluhu a dilenské specialisty podle potřeb výzbroje a techniky. Většina velitelů již parkové dny osobně řídí jako hlavní zaměstnání útvaru, a tím vyžaduje účast i ostatních vojáků z povolání. Přesto se stále v požadovaném rozsahu nedaří do přípravy a řízení parkových dnů více zapojit náčelníky druhů vojsk a služeb. V průběhu výcvikového roku se stal z parkových dnů jeden z dobrých způsobů ošetřování výzbroje a techniky, který přispěl k celko-

vému zlepšování stavu a snižování nepojízdnosti výzbroje a techniky.

Značná pozornost byla v průběhu roku 1987 věnována plánování, organizování a zabezpečení prací při ošetřování výzbroje a techniky po cvičeních. Tak se plány ošetřování staly součástí přípravy na cvičení a ošetřování bylo začleněno i do přípravy cvičení. Ošetřování uskutečňovala vždy většina příslušníků útvarů pod vedením organických velitelů. S využitím prvních zkušeností z roku 1986 při organizaci prací postupně docházelo ke zlepšení, a to zejména za přispění jednotlivých funkcionářů divizí a armád. Podstatně lépe byli využíváni na práce s výzbrojí a technikou vojáci v záloze, povolání na cvičení. Prakticky se dařilo před jejich odchodem ze cvičení výzbroj a techniku krátkodobě uložit. Výzbroj a technika před uložením byla hodnocena komisemi útvarů a svazků pouze výtečně a dobře.

Soustředěné ošetřování výzbroje a techniky po cvičeních s využitím všech sil útvarů, popř. s výpomocí vyšších stupňů, se jednoznačně osvědčilo. Tato metoda bylo zkušebně využito i při přípravě výzbroje a techniky na zimní provoz. Přitom však nebylo dosaženo tak výrazného výsledku. Způsobilo to naplánování více akcí na stejné období, dále značné odvelení příslušníků útvarů a techniky. Přesto však tato metoda prokázala i v uvedeném případě své přednosti.

V tomto období došlo ke snižování dlouhodobé nebojeschopnosti a nepojízdnosti výzbroje a techniky. Po vydání nové směrnice byl zdokonalen informační systém o dlouhodobé nepojízdné technice na všech stupních. To umožnilo nejen znát, kde je technika a jakou vyžaduje opravu, ale zejména jak opravy urychlit a nepojízdnost řešit. Současně všichni ZVV se nepojízdností osobně zabývali a hledali možnosti řešení jejich snižování. Tím se přešlo od pouhého registrování nepojízdnosti k jejímu řešení.

Ke snižování nepojízdnosti přispělo rovněž úzké spojení potřeby vojsk s výzkumem, vývojem a výrobou výzbroje a techniky. Pružnější byly řešeny reklamace nově převzaté techniky do armády servisními skupinami z výrobních závodů. Odborníci z těchto skupin nejen opravovali, ale i zavicovali specialisty útvarů k provádění ošetřování a běžných oprav. Osvědčilo se zaskolení specialistů přímo u opravárenských a výrobních závodů. K tomu přispěla i výkumná pracoviště, která řešila nejzávažnější závady na technice. Nejvíce se to projevilo při řešení prevence havárií tankových motorů. Nově vyvinuté, vyrobe-

né a zavedené kontrolní zařízení snížilo počet předčasně poškozených tankových motorů o desítky procent.

Tyto skutečnosti jsou bezprostředním výsledkem přímého působení všech činitelů ve prospěch zlepšení stavu výzbroje a techniky. Nové zaměření činnosti orgánů VTZ však není jen v této oblasti. Rozpracovaná a přijatá opatření koncepčního charakteru se projeví až po dlouhodobém působení. Jedním z nich je promyšlená kádrová práce s funkcionáři VTZ. Postupně se daří stabilizovat kádry v řídicích funkcích na všech stupních. Stanovená koncepce odborné přípravy ZVV a funkcionářů všech stupňů přinesla již první dobré výsledky přímo u vojsk.

Značné úsilí bylo zaměřeno na organizační výstavbu. Budování nových prostředků technického zabezpečení operačních stupňů od návrhu až po jejich všestranné zabezpečení je úkolem, který musí být v popředí zájmu po celou dobu existence nových orgánů VTZ. Zejména jejich vnitřní uspořádání z hlediska zabezpečení komplexních oprav tak, jak to vyžaduje současná výzbroj a technika a při jejich minimálních zkušenostech je to značné náročné. V souvislosti s výstavbou nových útvarů a svazků technického zabezpečení vystupuje do popředí několik problémů, kterým byla v minulosti věnována malá pozornost. Z nich je třeba uvést především přípravu kádru pro tyto prostředky, zejména dílenské specialisty v záloze, zabezpečení pojízdných dílenských prostředků, ale i agregátů, skupin a náhradních dílů nutných k uskutečnění oprav. Důležité je i rozpracování zásad použití nových prostředků a řešení odsunutí poškozené výzbroje a techniky. Všechny tyto otázky se již dostaly na pořadí jednání určených orgánů ČSLA a VTZ a jsou dále rozpracovávány. Potřebná pozornost byla věnována i perspektivnímu rozvoji prostředků technického zabezpečení všech stupňů.

K celkovému zlepšení stavu výzbroje a techniky přispěla i nově vytvořená metrologická služba. I když její činnost je dosud z větší části zaměřena především na koncepční rozvoj výkonových prvků, daří se postupně prosazovat výkonnou metrologii do praxe vojsk. U opravárenských útvarů svazků se postupně prosazuje vědomí důležitosti správného nastavení měřicích přístrojů a první pracoviště, která provádějí opravy a seřizování měřicích přístrojů, již pracují.

Tyto dosažené výsledky svědčí o cílevědomé práci většiny funkcionářů v oblasti VTZ. V minulých letech došlo k zaměření pozornosti na rozhodující úkoly,

které podstatně ovlivňují stav výzbroje a techniky, její použitelnost pro plánované úkoly a mají vliv na bojovou pohotovost útvarů a svazků ČSLA. **Žádné jednorázové akce nenahradí pevný systém organizovanosti, přesného a kvalitního plnění povinností při provozu, ošetřování, opravách, ale zejména při efektivním využívání výzbroje a techniky.** Je nutné zabezpečit pevný režim v každodenním ošetřování výzbroje a techniky s odstraňováním všech drobných závad. Tím preventivně působit a předcházet vzniku větších poškození, prostojů a šetrit kapacity specialistů na jejich větší zapojení do všech druhů ošetřování. Jedině touto cestou se podaří zabezpečit, aby výzbroj a technika byla vždy připravena k použití. Pouze tak dosáhneme plného zabezpečení každodenního výcviku a života vojsk potřebnou výzbrojí a technikou. Na to navazuje úsilí o zvýšení kvality všech druhů ošetřování a oprav. Kvalitně uskutečněná oprava nebo TO č. 1 nebo 2 s odstraněním všech zjištěných závad vytváří daleko lepší předpoklady pro to, aby byl dodržen plánovaný průběh

do dalšího pravidelného ošetřování. Přidá-li se k tomu pravidelná denní kontrola u techniky, která byla v provozu, její kvalifikovaná obsluha a využívání, je bezporuchový provoz téměř zaručen. To vše při respektování zásad maximální hospodárnosti a efektivnosti.

K dosažení tohoto cíle bude nutné vyvinout ještě mnoho úsilí. To není záležitostí jen funkcionářů vyzbrojování a technického zabezpečení, protože uživatelem je většina příslušníků útvaru. První kroky, jak vyplývá z uvedených skutečností, byly již udělaný právě s využitím nové organizační struktury VTZ. Nepodařilo se však dosáhnout pokroku ve všech oblastech, a to v problematice, která zůstala z hlediska řízení beze změn po uskutečněných organizačních změnách, to znamená v působnosti náčelníků druhů vojsk a služeb. Typickým příkladem je příprava kádrů po jednotlivých odbornostech, nebo celá oblast materiálního zabezpečení a skladového hospodářství. Z hlediska vazeb těchto oblastí na další, je možné i zde očekávat pozitivní změny.

Výsledky inspekčních prohlídek, závěrečných a tematických kontrol, počty poruch výzbroje a techniky při taktických cvičeních a další ukazatele nasvědčují tomu, že došlo k pozitivnímu posunu v celé oblasti vyzbrojování a technického zabezpečení ČSLA. Svůj podíl na těchto změnách měla i nová organizační struktura a

funkcionáři VTZ, kteří v těchto funkcích působí. Jejich možnosti jsou stále větší, a proto se od nich očekává stále vyšší angažovanost při rozvíjení součinnosti a spolupráce se všemi složkami ČSLA i národního hospodářství ke komplexnímu zabezpečení vojsk výzbrojí a technikou.

ZABEZPEČENÍ OBRANNÉ OPERACE PHM

Úkoly služby PHM při zabezpečování obranné operace v počátečním období války mají některé zvláštnosti.

Požadavky spolehlivého zabezpečení obranné operace v počátečním období války (POV) pak zpětně ovlivňují i některá opatření operační přípravy státního území z hlediska služby PHM. Chci proto uvést některé nové pohledy a možnosti realizace zabezpečení PHM, hlavní zásady, které je nutné na jednotlivých zásobovacích stupních plně respektovat.

Vojenská teorie přináší určité nové pohledy na operačně taktické normy organizace obrany a na operačně taktické úkoly vojsk při vedení obranného boje. To přímo ovlivňuje i spotřebu PHM na zaujetí operační sestavy, spotřebu při vedení obranného boje i požadavky na rozmístění zásob PHM na jednotlivých zásobovacích stupních.

Způsoby rozvíjení ozbrojených sil v soudobých podmínkách, které vyplývají z obranného charakteru vojenské doktríny, rovněž ovlivňují rozvinutí zásobovacího systému i způsoby zabezpečení vojsk v POV. Především je nutné respektovat dva základní způsoby uvádění ozbrojených sil do vyšších stupňů bojové pohotovosti.

Při vyhlášení bojového poplachu a vyvedení vojsk z posádek přímo do operační sestavy v nejkratším možném času budou současně vyvezeny jen pohyblivé zásoby PHM. Do doby rozvinutí operačního zásobovacího stupně je pak nutné řešit úhradu dvou až třídní spotřeby PHM odběrem především ze zásob PHM ponechaných v posádkách.

Při postupném skrytém narůstání bojové pohotovosti útvarů a svazků výběrovým způsobem bude mít spotřeba a zabezpečení PHM jiný charakter, především místně. Vojska budou delší dobu v posádce, vyvážení zásob bude postupné. Spotřeba ve

druhé etapě bojového stmelení může být doplňována posádkovými stacionárními prostředky. Uvádění vojsk do bojové pohotovosti a rozvíjení polního zásobovacího systému tímto způsobem může trvat 20 až 22 dnů. Přitom je vhodné zásoby PHM postupně nakládat a po částech skrytě vyvážet do zájmových prostorů, zejména na vyšších zásobovacích stupních, které neuskutečňují přímé doplňování motorové techniky.

Plánování potřeby PHM

V obranné operaci musí plánování potřeby PHM jednoznačně vycházet z vytyčených úkolů jednotlivých svazů a svazků vzhledem k předpokládané úpornosti a aktivitě vedení obranného boje a vedení protiztečí a protiúderů i z úkolů pro zabezpečení předpokládané následující činnosti.

Plánování zabezpečení speciálními pohonnými hmotami musí být plně v souladu s obsahovým a časovým použitím raketových vojsk a dělostřelectva v jednotlivých obdobích vedení obranné operace. Celkově se v obranné operaci předpokládá nižší průměrná denní spotřeba speciálních pohonných hmot než v útočné operaci. Důležitým faktorem v zásobovací činnosti je vytvoření nařízených zásob speciálních pohonných hmot na konci obranné operace na jednotlivých zásobovacích stupních. Dále zabezpečení raketových a raketových technických svazků a útvarů, které jsou předurčeny k použití v rámci protiúderu.

K zabezpečení frontového a vojskového letectva je nutné, aby plánování vycházelo z úsilí, jež vyjadřuje počet přidělených vzletů svazků a útvarů. Koeficient spotřeby náplně LPH na jeden vzlet bude zpravidla u frontového letectva ve výši 0,7 ná-

plně LPH a u vojskového letectva 0,5 náplně LPH.

Před zahájením obranné operace se diferencovaně plánuje také spotřeba PHM, kterou vojska potřebují na zaujetí sestavy k překrytí státní hranice. Velikost této spotřeby je závislá na náplni PH vojsk určených k tomuto úkolu a délce přesunu. V průměru zpravidla nepřesáhne 0,2 náplně PH.

Rovněž samostatně se plánuje spotřeba PH na přesuny vojsk do operační sestavy v obranné operaci. Bude rozdílná u jednotlivých svazků a útvarů podle délky přesunu v závislosti na místě dislokace, proto je třeba počítat se spotřebou na 100 km ve výši 0,25 náplně PH pro kolovou techniku a do 0,3 náplně PH pro pásovou techniku. Přednostně je nutné plánovat spotřebu u těch svazků a útvarů, které se nacházejí ve výcvikových prostorech (VVP) a tam budou skrytě uváděny do bojové pohotovosti bez návratu do svých posádek. Tam zpravidla nebude dostatek pohonných hmot, a proto je nutné plánovat jejich reálné zabezpečení, a to skrytým přísunem zásob.

Spotřeba PHM při zaujímání obrany může dosáhnout v rámci svazu 0,15 náplně BA a 0,2 náplně NM. Spotřeba jednotlivých svazků a útvarů, podle délky přesunu, může dosáhnout 0,25 i více náplně APH.

V průběhu vedení obranného boje je pravděpodobné, že denní spotřeba APH dosáhne 0,15 až 0,2 náplně, ojedinele i více. U letectva se předpokládá, že v průměru denně uskuteční 1,5 vzletu, což odpovídá spotřebě 0,7 až 1,0 náplně LPH. Vzhledem k tvorbě zdrojů zásob a plánování zásobovacích koloběhů je nutné vždy plánovat zabezpečení obranné operace na přesně ohraničenou dobu, i když celkovou dobu obrany nebudeme předem znát. Tak např. na 10 dnů obranné operace je předpokládána spotřeba až 1,5 náplně APH a 10 náplně LPH.

I když obrana je jedním ze základních druhů bojové činnosti, bude naší snahou odrazit agresi nepřítel v co nejkratší době a přenést bojovou činnost na jeho území rozhodnou protiútočnou operací (činností). K tomu je nutné zabezpečit denní spotřeby PHM v plné výši tak, aby byly stále obnovovány plně předepsané zásoby na jednotlivých stupních jako nezbytný materiální předpoklad pro přechod do protiútočné operace vždy, kdy to taktická a operační situace umožní.

Velikost spotřeby PHM v protiútočné operaci je ovlivněna především jejím rozmachem. I když hloubka úkolu a denní

tempo v protiútočné operaci nedosahují rozmachu útočné operace, je nutné brát v úvahu výrazně větší využití motorové techniky ke splnění taktických a operačních úkolů. Proto při plánování zabezpečení protiútočné operace můžeme kalkulovat s denní spotřebou až 0,2 až 0,25 náplně BA, 0,3 až 0,45 náplně NM a 1,2 až 1,4 náplně LPH. Za splnění těchto předpokladů je možné plánovat spotřebu v protiútočné operaci frontu ve výši 3 až 3,5 náplně BA, 3,5 až 5 náplně NM a 15 až 20 náplně LPH.

Úhrada spotřeby PHM

Rozmístění zdrojů PHM v obranné operaci v POV umožňuje zvýšit podíl odběrů zásob vojsky na úkor přísunů vyššími zásobovacími stupni.

Úhrada spotřeby speciálních pohonných hmot je uskutečňována zásadně přísunem nadřazených stupňů ze zásob, které jsou uloženy ve stacionárních skladech vojenského okruhu. Jedním z rozhodujících prvků je udržování zálohy zásob na úhradu technologických a bojových ztrát. Důležitým faktorem v zabezpečování raketových a raketových/technických svazků a útvarů je též připravenost stacionárních zařízení k rychlému a bezpečnému výdeji a dopravních jednotek jak vojsk v poli, tak i teritoria k přísunu a případnému manévru zásobami na teritoriu.

Při doplňování vojsk po přesunech je účelné efektivně využívat prostředky hromadného doplňování jak organických souprav, tak i sil a prostředků teritoria. Motorovou techniku v obranných rajónech je zapotřebí doplňovat zásadně v jejich postaveních pomocí plnicích pozemní techniky a v případě nutnosti i pomocí malých obalů.

Vojska ze stálých posádek vyvážejí úplně pohyblivé zásoby PHM a zvýšené zásoby motorové nafty na tancích. Z těchto zásob je uhrazována první spotřeba pohonných hmot. Obnovu těchto zásob včetně sudů u tanků je nutné uskutečňovat zásadně denně. V prvních dnech zpravidla odběry útvarů a svazky uskuteční ze zásob, které byly ponechány v posádkách.

Spotřeba PHM v dalších dnech vedení obranné operace bude uhrazována zpravidla odběry zásob PHM:

- ze stálých posádek, kde budou zásoby direktivně obnovovány,
- z železničních vykládacích stanic vytvořených péčí vyšších zásobovacích stupňů,
- z výhodně dislokovaných stálých vel-

koskladů vojenských okruhů nebo národního hospodářství,

— jak z vytvořených, tak i z rozvinutých skladů polního zásobovacího systému.

Dále přísun zásob PHM se uskuteční nadřazeným zásobovacím stupněm v těch prostorech, kde nejsou jiné zdroje zásob. Odběry PHM budou zabezpečeny ze zřízených výdejních míst na stálém produktovodu.

Tyto způsoby úhrady spotřeby v obranné operaci budou plně používány i pro LPH. Pro zabezpečení letectva na záložních letištích a dálničních úsecích k přísunu zásob LPH využijeme především velkokapacitní cisternové prostředky, včetně plnicích letadel. Pro doplňování letecké techniky je pak i výhodné efektivně využívat prostředky hromadného doplňování. K zabezpečení přesunů pozemních sledů můžeme vhodně využívat též prostředky hromadného doplňování PHM teritoria.

Při přepravě, manipulaci a doplňování PHM je nutné i v obranné respektovat ochranu životního prostředí před úniky ropných produktů do půdy. Vlastní PHM pak účinně chránit před znečištěním, zejména prachem a vodou.

Pro zásobování vojsk PHM je nutné plně využívat i útvary polní potrubní dopravy. Půjde především o zabezpečení dočasných obtoků na stálých produktovedech (v případě jejich poškození), zvýšení výkonu v dočasných překládkových prostorech, dopravu PH do rozvinutých polních skladů v zájmových prostorech a pro rozptýl zásob, zvýšení vyskladňovací kapacity z velkoskladů na železnici, popřípadě dočasnou evakuaci ohrožených zásob PHM. Vytváření zásob PHM zaměřit především na plánované směry vedení protiútočné operace.

Samostatnou otázkou v tomto období zůstává evakuace zásob v ohrožených prostorech. Vojenské zásoby PHM je nutné přemístit v rámci manévru vojsky. Zásoby ze stálých skladů PHM odsunout především silničními, popřípadě železničními prostředky. Zásoby PH z velkoskladů pak evakuovat stálým produktovedem, železničními a silničními prostředky nebo polním potrubím. Evakuace zásob speciálních PH se předpokládá především automobilními dopravními jednotkami teritoria.

Vlastní zařízení skladů PHM se nepředpokládá ničit vojsky před opuštěním prostorů. Po obnovení předního okraje obrany je počítáno s jejich obnovením a využitím pro zabezpečení vlastních vozidel. Rovněž úseky stálých produktovodů v ohroženém prostoru uvolníme od pohon-

ných hmot a nebudeme je ničit, protože počítáme s obnovou jejich provozu po zpětném získání daného území.

Opravy technických prostředků služby PHM na vojskovém stupni zabezpečí útvary a svazky svými organickými dílenskými prostředky. Střední opravy jsou zajišťovány ve FTZ a generální opravy ve vojenských opravárenských závodech a závodech výrobních podniků.

Úhrada spotřeby při vedení obranné operace musí být realizována účelnou a efektivní kombinací všech druhů dopravy a všech prostředků a způsobů doplňování motorové techniky. Při přípravě přechodu do protiútočné operace je nutné vytvářet zásoby PHM na zájmových směrech.

Rozmístění skladů PHM v obranné operaci

Praporní výdejny PHM vševojskových praporů jsou rozmísťovány za obranným rájónem praporu do 4 km od předního okraje. Sklady PHM pak v prostoru tylu pluku, tj. za obrannými postaveními pluku ve vzdálenosti do 15 km od předního okraje a divizi v prostoru pruz za obrannými postaveními divize ve vzdálenosti 25 až 30 km od předního okraje.

Sklady PHM operačního stupně jsou rozvíňovány podle potřeby armádních a frontových bmz a FTZ mimo skladů speciálních PH, které do jejich sestavy ani prostorů nevstupují. Armádní bmz je rozmístěn v mezeře za armádním pásmem obrany do vzdálenosti 100 až 120 km od předního okraje, frontové bmz na konci I. frontového obranného pásma nebo v mezeře za ním do vzdálenosti 180 až 220 km od předního okraje. Jeden sklad PHM nebo jeho oddělení může být rozvíňováno podle potřeby v části bmz v mezeře za armádním pásmem obrany do vzdálenosti 150 km od předního okraje. Sklady PHM ve FTZ se pak budou rozvíňovat v případě potřeby především tam, kde nebudou k dispozici stacionární velkosklady PHM nebo kde je účelné uskutečnit rozptýl zásob z těchto skladů.

Zásady pro výběr místa rozvíňutí skladu PHM je nutné respektovat v obranné operaci tím důrazněji, že je předpoklad rozvíňutí skladu v jednom prostoru na poměrně delší dobu. Jde zejména o tyto zásady:

- výhodné a účelné využití ochranných vlastností terénu,
- možnosti efektivního využívání vykládacích stanic na železnici,
- zabezpečení koloběhu v rámci skladů,
- zabezpečení ochrany vody a půdy před účinky ropných produktů,
- vytváření podmínek pro ochranu a

obranu skladů PHM a protipožární ochranu.

Zodolňování skladů PHM

Za předpokladu vedení obranné operace v trvání 10 dní a více jsou mimo jiné vytvářeny podmínky pro delší interval mezi manévry útvarů a zařízeními služby PHM. O to důsledněji a ve větším rozsahu musí být uskutečněna náležitá opatření na jejich ochranu a obranu.

Prvky pro skladování a dopravu speciálních PH jsou zodolňovány již v prvním pořadí a v plném rozsahu jsou pro ně budovány kryty a okopy.

Ve vojskovém týlu mohou být sklady PHM na jednom místě několik dní, sklady PHM operačního stupně mohou dokonce setrvat na místě za příznivých podmínek i po celou dobu vedení obranné operace. Z toho vychází i nutnost a možnost postupného plného zodolnění polních skladů PHM všech stupňů.

Pro zodolňovací práce je nutné plně využívat jak vlastní síly a mechanizační prostředky těchto útvarů, tak i výpomoci z národního hospodářství a místního obyvatelstva. Přitom je nutné vytvářet i vhodné podmínky pro činnost skladů a zařízení v noci, za deště, v zimních podmínkách, ale i v zaměřeném prostoru.

Čerpací stanice je nutné budovat v okopech s prvořadým zabezpečením strojníků. Úkryty obsluh je zapotřebí vybavit dálkovým ovládáním čerpacích agregátů, a tím vytvářet podmínky pro sociální zabezpečení obsluh.

Obaly s PHM je vhodné rozmísťovat v okopech a úkrytech, včetně pružných nádrží na PH. Pružné nádrže větších objemů po naplnění v okopech se musí zakrývat až 30 cm vrstvou zeminy, která je chrání proti mechanickému poškození, požárům, tlakové vlně i proti pozorování.

Potrubní rozvody je zapotřebí vést pod úroveň terénu a zakrývat je zeminou. Dispečerská a velitelská stanoviště je nutné umísťovat v úkrytech.

Vliv na operační přípravu státního území

Z nových názorů na organizaci a vedení obrany vyplývají také některé nové požadavky na budování, využívání a odolnost objektů pro skladování PHM a jednotlivých systémů pro dopravu pohonných hmot.

U systémů stálých produktovodů je nutné dosahovat výkonů nejméně 240 m³ za

hodinu a musí zabezpečovat možnost manévru zásobami pohonných hmot do zájmových prostorů. Přitom je nezbytné čerpací stanice zodolňovat a trasy produktovodů vést pod terénem a pod koryty vodních toků. Odolnost provozu produktovodů je nezbytné dále zabezpečit mobilními elektrocentrálami a čerpacími stanicemi. Je nutné mít dostatek sil, prostředků, techniky a materiálu pro budování obchvatů poškozených úseků státních produktovodů a obnovení jejich provozuschopnosti.

Na všech úsecích produktovodu je potřeba zabezpečit možnost oboustranného čerpání pohonných hmot, aby v případě nutnosti je bylo možné použít pro evakuaci zásob PH z ohrožených prostorů. Systém produktovodů umožňuje postupně dopravovat všechny základní druhy pohonných hmot (benzín, naftu, petrolej).

Pro operační maskování je účelné sklady PHM a zařízení stálých produktovodů umísťovat ve vhodně členitém terénu a postupně je zalesňovat.

K zabezpečení provozu produktovodů přes dlouhodobě zamořené prostory umožnit umístění obsluh čerpacích stanic v úkrytech, které zabezpečí jejich práci po dobu nejméně 30 dnů bez ohrožení zdraví.

U každého skladu PHM na systému stálých produktovodů je potřebné budovat jedno až tři místa hromadného výdeje pohonných hmot do silničních dopravních prostředků o 24 plnicích stanovištích s celkovou výdejní kapacitou naplnění cisternového praporu za 2 až 4 hodiny. Výdejní místa musí být od sebe vzdálena 2 až 3 km s nezávislou možností cirkulace dopravních útvarů, chráněná přirozenými zářezami nebo budovanými valy a okopy, aby po dobu plnění byly dopravní prostředky chráněny proti pozorování, požárům a tlakové vlně. Efektivní činnost ve výdejních místech je nutné řídit výkonnými moderními dispečinkami.

Tento spolehlivý systém stálých produktovodů je možné v zájmových prostorech doplňovat pohyblivými teritoriálními sklady PHM, které umožní v potřebných prostorech na odběrných šachtách produktovodů rozvíjet výdejní místa PHM pro vojska. Také tyto teritoriální sklady musí zabezpečovat hromadný výdej do cisternových praporů s uvedenou výdejní kapacitou.

Zařízení na systému stálých produktovodů nám vytváří možnost hromadného plnění železničních cisternových vozů s celkovým výkonem 3 až 4 tisíce tun na 24 hodin.

Operační příprava státního území musí dále zabezpečit tvorbu a udržování potřebných normativů zásob PHM a možnost manévru těmito zásobami podle potřeby zabezpečení obranné operace i přechod do

protiútočné operace. Přitom vychází i z požadavků na činnost v dlouhodobě zamořených prostorech a možnost nepřítele působit prakticky do celé hloubky teritoria.

Zabezpečení vojsk PHM v obranné operaci nesnížuje svůj význam. Při manévru silami a prostředky proti jiným druhům činnosti musí zabezpečit zvýšené úsilí dopravní techniky při vývozu materiálu i úhradě spotřeby bojové techniky při vedení palby. Ke splnění těchto úkolů je služba PHM vybavena potřebnými silami a prostředky.

Zdokonalování velení vojskům v soudobém boji

*Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálplukovníka
V. N. Končice, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja
mysl“ č. 9/1987.*

Úspěch v soudobém boji, tak jako nikdy dříve, závisí na umění velitelů, štábů a dalších orgánů velení udržovat svazky a útvary v bojové pohotovosti, neustále hledat způsoby zkracování doby na přípravu boje, pevně a důrazně prosazovat do života přijatá rozhodnutí, předcházet nepříteli v činnosti, dosahovat nad ním převahy na rozhodujících směrech. V posledních letech bylo uděláno mnoho práce ke zdokonalení velení. Došlo ke zdokonalení náboru, přípravy a rozmístění důstojníků. Jsou vyvíjeny a zaváděny nové technické prostředky a automatizované systémy. Jsou upřesňovány struktura a funkce orgánů velení a zaváděny nejdůležitější metody jejich práce. Ovšem zásadní změny charakteru bojové činnosti v důsledku zavedení automatizovaných prostředků průzkumu a ničení v armádách NATO, včetně průzkumných úderných a průzkumných palebných systémů, vyžadují principiálně jiný přístup k velení vojskům.

Nejdůležitějšími předpoklady přestavby velení jsou:

- stále rostoucí význam faktoru času,
- zvětšení objemu úkolů velení,
- zvýšení požadavků na konkrétnost a optimálnost přijímaných rozhodnutí, rozpracovávání plánů a jejich zdůvodněních propočtů,
- nezbytnost vědeckého předvídání vývoje událostí,
- zavedení složitých technických prostředků do štábů,
- potíže při zabezpečení odolnosti systému velení.

Faktor času nabývá na rozhodujícím významu ve spojitosti s vyzbrojením vojsk rychle působícími prostředky ničení, které se vyznačují velkým dosahem, vysokou přesností a ohromnou ničivou silou, kromě toho dalším zvýšením mobility svazků, útvarů a jednotek, jejich schopností v krátké době organizovat přípravu na bojovou činnost, rychle uskutečňovat manévry, překvapivě a rozhodně vést úder. Všechno to vyžaduje nejprísnější hospodárnost a dovedné využívání času. Je nezbytné bojovat o každou hodinu, každou minutu a přitom dodržovat známý princip — v každém případě více času ponechat podřízeným na bezprostřední přípravu boje. Snaha předjet nepříteli v činnosti, nakonec i v myšlení, musí pronikat veškerou činností velitelů a orgánů velení při přípravě a v průběhu boje. To je zvláště důležité při organizaci palebného ničení nepříteli a boje s pozemními prvky jeho vysoce přesných zbraní.

V soudobých podmínkách došlo k zásadnímu zvětšení objemu úkolů velení v důsledku vysoké dynamičnosti boje a spolu s tím rostoucí intenzitou práce orgánů velení, různorodosti a rychlého toku různých informací a rovněž složitosti jejich analýzy. Sběr údajů v zájmu svazků a útvarů je nyní uskutečňován z prostoru dvakrát většího než v letech Velké vlastenecké války. Spolu s tím se mění lhůty a periodičnost přicházení zobecněných údajů. Tak v letech minulé války velitel divize musel mít úplné informace o situaci zpravidla každou hodinu. V současných podmínkách tato norma nemůže být pokládána za optimální,

a to tím více, že většina údajů o nepříteli má bezprostřední vliv na přijetí rozhodnutí. Jestliže v minulosti např. údaje o jednotlivých dělech, odpalovacích zařízeních v měřítku divize neměly zvláštní význam při přijetí rozhodnutí, pak nyní, kdy jsou schopny používat municí velké mohutnosti, údaje o jejich rozmístění se staly krajně nezbytnými pro organizaci účinného palného ničení. Změnil se obsah informací o terénu. Kromě toho orgány velení jsou nyní donuceny řešit řadu nových úkolů, spojených s organizací radioelektronického boje, komplexní ochranou proti zbraním hromadného ničení a jiným prostředkům nepřítelů.

Tak vznikl svým způsobem rozpor mezi rostoucím objemem úkolů velení a podstatným zkrácením lhůt na jejich splnění. Může být úspěšně překonán hlavně dalším zvýšením kvality práce velitelů, štábů a jiných orgánů velení, kromě toho i zavedením a širokým používáním prostředků automatizace.

Značně se zvýšily požadavky na **zdůvodněné propočty přijímaných rozhodnutí a plánování boje.** I když tak jako i dříve v této zodpovědné práci nelze ignorovat zkušenosti a intuice velitele, hlavní při zabezpečení optimálnosti rozhodnutí jsou odpovídající propočty (poměr sil stran, bojové možnosti vlastních vojsk a nepřítelů, rozdělení sil a prostředků, množství a rozdělení materiálních prostředků atd.). Bez toho nelze udělat zdůvodněné kvantitativní a kvalitativní zhodnocení možností stran a předvídat vývoj událostí. Růst úlohy zdůvodněných propočtů je objasněn velkou různorodostí prostředků ozbrojeného zápasu s různými bojovými možnostmi, které vážným způsobem ovlivňují realitu plánování. Současně nabývají na významu i takové faktory, které dosud nelze kvantitativně vyjádřit, jako např. úroveň vojenské-
ho mistrovství, morální duch, bojové zkušenosti vojsk a jiné.

Nakonec je nutné brát v úvahu i zásadní změny, které probíhají v **technické základně velení.** Velitelsko-štábní vozidla zavedená u vojsk, vybavená soudobými prostředky spojení, pozorování, automatizace, navigace a zabezpečení života při jejich správném využívání, mohou zaručit rychlost a utajení předání informací na všech stupních. Spolu s tím hromadné zavedení radioelektronických prostředků ztěžuje řešení problému **zabezpečení utajení a ochrany systému velení proti rádiovému a radio-technickému průzkumu nepřítelů a stálosti jeho činnosti.**

Důležitou úlohu při přestavbě velení, při zvyšování jeho kvality současně s celým komplexem operačně taktických, organizač-

ně metodických, technických a psychologických opatření má **zdokonalování organizační struktury a funkcí orgánů velení.** Nejde přitom o zvětšení jejich početního stavu, ale o rozumnou konkretizaci úkolů velení, změnu rozdělení některých funkcí a stanovení optimálního složení odpovídajících orgánů, kromě toho i o zavedení a využívání technických prostředků ke zvýšení operativnosti práce funkcionářů. Při rozdělení povinností je nutné vycházet z principu přísné specializace. Je nutné ovšem brát v úvahu možnost vzájemné zaměnitelnosti a plánovat doplňkové úkoly, k jejichž plnění musí být připraveny určité orgány nebo funkcionáři.

V každém orgánu velení je účelné včas připravit nezbytné informační materiály, propočty, mapy, vzory a blankety dokumentů. **Všechno to bude napomáhat řešení problému optimálního vztahu tvůrčí a technické práce.** Dosud však bohužel nepůsobí ve prospěch tvůrčí činnosti velitelů a důstojníků štábů. Mnoho sil a času spotřebují na vyhotovování a rozmnožování mnohopočetných dokumentů, zvláště grafických.

Zdokonalování organizační struktury orgánů velení bude napomáhat růstu účhy vševojskového štábu při přípravě a zvláště v průběhu bojové činnosti. Ten musí být vskutku všudypřítomný, znát všechno a o všem vědět, pozorně reagovat na rychlé a náhlé změny situace, dovedně usměrňovat činnost druhých vojsk a speciálních vojsk ke splnění rozhodnutí velitele, k mobilizaci všech sil a možností k jeho uvedení do života. Toho je dosahováno systematickou prací důstojníků štábu u vojsk, organizací kontroly splnění vydaných nařízení, účasti při opatřeních k udržování bojové pohotovosti útvarů a jednotek.

Zvláštní místo v systému velení má **informační zabezpečení.** Nejúčinnějším způsobem jeho zásadního zkvalitnění je automatizace. S jejím využitím čas na sběr, studium, zpracování a vydání údajů o situaci se zkracuje. Spolu s tím i v podmínkách nedostatečného počtu prostředků automatizace jsou rezervy, které umožňují zvýšit účinnost informací. K nim patří zejména centralizace informačního zabezpečení ve vševojskových štábech. V mnohých z nich již dávno existuje jednotný způsob sběru, zobecnění, předání a výdeje informací, zpracování optimální grafikon předkládání lhůtních hlášení, stanovení pořadí používání technických prostředků spojení a automatizace, probíhá nepřetržitá kontrola včasnosti a úplnosti příjmu a odesílání různých hlášení.

Důležitým prostředkem zlepšení kvality informačního zabezpečení musí být výchova velitelů a štábů k vysoké výkonnosti.

Jde přitom o zvýšení jejich odpovědnosti za přesnost a pravdivost předkládaných návrhů a hlášení. Jen v tom případě může být vyloučena nezbytnost všemožných upřesnění, na což, jak po vrzují zkušenosti ze cvičení, je spotřebováno ještě nemálo času. Pozornost zasluhuje takový způsob, kdy velitelé a štáby přednášejí údaje o situaci bezprostředně z pracovních map. To umožňuje nejen zvýšit přesnost a operativnost získaných údajů, ale i dodržet určitou postupnost při objasnění situace, která se týká stavu vojsk, jejich složení, charakteru činnosti, zabezpečení, plánů atd. Kromě toho velitelé a důstojníci štábů mohou se navzájem lépe chápat v době rozhovorů na technických prostředcích spojení.

Jak je známo, **základem velení je rozhodnutí velitele.** Vzniká vždycky jako výsledek usilovné práce, dovednosti a projevu vůle velitele. Jeho myšlenkový proces, kromě bojové situace, vážně ovlivňují psychologické a fyziologické faktory. **Reálnými způsoby operativnosti při vypracování optimálního rozhodnutí s dodržováním jeho informačního a propočtového zdůvodnění mohou být:**

- neustálé rozvíjení aktivního tvůrčího myšlení, rozhodné zamítnutí štáblony,
- široké využívání matematických metod ve spojení s použitím prostředků automatizace.

Spolu s tím nelze přeceňovat možnosti automatizace, snažit se jen s jejím využitím řešit vzniklé problémy. Ať by byly jakkoli zdokonaleny technické prostředky velení, nikdy nemohou zaměnit tvůrčí možnosti velitele, jeho intuici, zkušenosti, vynalézavost, iniciativu. Automatizace má sloužit k rozšíření těchto možností, pomáhat veliteli a štábu v jejich tvůrčí činnosti.

Zkušenosti svědčí o tom, že se zvětšením objemu úkolů, podstatným zkrácením času na organizaci bojové činnosti při vypracování rozhodnutí, které velitel přijímá sám osobně, ještě více vzrostla úloha štábu, náčelníků druhů vojsk a služeb. Jen kolektivní a sladěné úsilí všech funkcionářů, kteří se podílejí na přípravě údajů a propočtů, může zkrátit lhůty a zabezpečit přijetí optimálního rozhodnutí, které odpovídá konkrétní situaci. Proto jedním ze způsobů zdokonalování tohoto procesu je racionální využívání možností důstojníků štábů a výpočetní techniky. Ovšem kolektivní práce v žádném případě nesnižuje úlohu velitele a není v rozporu s principem nedělní velitelské pravomoci. Ba co více, na jejím pozadí výrazněji se projevují organizační schopnosti velitele, který má úplnou odpovědnost za přijetí rozhodnutí a jeho realizaci.

Proces vypracování rozhodnutí nelze za-

měňovat za poradu s vyslýcháním rozsáhlých návrhů, s využíváním barevných a malovaných map. Navrhovat je nezbytné jenom to, co velitel potřebuje a tehdy, kdy to potřebuje. Je velmi důležité, aby ideu rozhodnutí dobře chápali podřízení.

Plánování boje je tvůrčí proces, v jehož průběhu je podrobně rozpracováno rozhodnutí velitele. Přitom jsou určovány postupnost, způsoby a lhůty splnění bojových úkolů, je rozdělováno úsilí vojsk podle úkolů a směrů činnosti, jsou rozpracovány otázky stranickopolitické práce, všech druhů zabezpečení a velení.

Ke zvýšení kvality plánování je velmi důležité zvládnout perspektivnější metody práce velitelů a štábů, maximálně uvažovat o reálných bojových možnostech vlastních sil a nepřítelů, předvídat průběh bojové činnosti. Zkušenosti ze cvičení svědčí o tom, že ne všechny rozpracovávané dokumenty při plánování jsou využívány k velení vojskům v dynamice boje, i když jejich příprava a vypracování vyžadují značné síly a mnoho času. Kvalifikovaní odborníci se často zabývají přípravou nepotřebných dokumentů pro boj (někdy využívaných náčelníky při přednášení návrhů). Někteří velitelé a náčelníci více pozornosti věnují ne přesnosti a jasnosti zobrazení situace, ale barevně zpracované mapě. Někdy se to vydává dokonce za jediný příznak vysoké štábní kultury. Takový přístup k věci nakonec snižuje operativnost a praktické usměrňování plánování. Je nezbytné snažit se o to, aby zpracované dokumenty byly využívány nejen při plánování, ale i v průběhu bojové činnosti.

Existují dva způsoby řešení tohoto problému:

1. Značné zmenšení objemu a množství bojových dokumentů, zjednodušení jejich obsahu a zpracování. Každý dokument musí být jednoduchý a vhodný, rozpracováván ne jako výkaz, ale pro využívání v průběhu bojové činnosti.

2. Vybavení štábů rozmnožovací a kopírovací technikou, prostředky mechanizace zakreslení situace na mapu a fotografické dokumentace.

V obou případech se podstatně zkracují ztráty času na neplodnou činnost důstojníků štábů, což podstatně zvyšuje podíl jejich tvůrčí práce.

V současné době jsou vypracovávány a jednou provždy v praxi zavedené klasické **metody práce velitelů a štábů při přijetí rozhodnutí, doručení úkolů a organizaci součinnosti.** Charakter vševojskové boje, zvláště v počátečním období války, vyžaduje ovšem tvůrčím způsobem přistupovat k jejich využívání. Jen konkrétně

vzniklá situace a především faktor času jsou základem použití té či oné metody.

Nachází-li se svazek nebo útvar ve výchozím prostoru v pohotovosti k bojové činnosti, metody práce velitele a štábu po obdržení bojového úkolu se mohou přibližovat klasickým. Obdrží-li bojový úkol v průběhu přesunu vojsk z prostorů stále dislokace k soustředění ve výchozím prostoru, poslušnost a obsah práce při organizaci bojové činnosti mohou být poněkud jiné.

Rozhodnutí a jiné dokumenty je účelné vypracovat na pracovních mapách velitelů a důstojníků orgánů velení s napsáním nezbytných údajů v pracovních sešitech vykonavatelů. Úkoly podřízeným je nutné vydávat při osobním styku a na technických spojevacích prostředcích s dodržením utajení. Nemusí být speciální čas na sladení činnosti vojsk. Proto pokyny velitele k organizaci součinnosti musí být vydávány podřízeným současně se stanovením bojových úkolů.

Další zdokonalování metod práce velitele a štábu bude podle předpokladů probíhat na základě širokého zapojení prostředků automatizace a použití metod vědecké organizace práce.

V řádech v zobecněné podobě jsou soustředěny a objasněny praktické zkušenosti vojsk. I když v nich nejsou speciální ustanovení o vědecké organizaci práce, její podstata prostupuje všemi hlavy, ve kterých jsou objasněny způsoby a poslušnost práce velitelů a štábů při přípravě a v průběhu boje.

Pracovat v souladu s principy vědecké organizace práce znamená:

- ve všem postupovat v souladu s požadavky řádů a předpisů,
- používat je tvůrčím způsobem a projevovat rozumnou iniciativu, činnost, samostatnost a aktivnost,
- dodržovat princip plánovitosti a cítělivosti v práci.

Neméně důležitý význam má soustředění úsilí orgánů velení na plnění hlavního úkolu, vysoká odpovědnost vykonavatelů, spolehnutí důvěry k nim s neustálou kontrolou a poskytnutím pomoci.

Zdokonalení vyžaduje **organizace součinnosti**, protože objem otázek, které musí být sladěny, neustále narůstá. Vyplyvá z zkušeností z Velké vlastenecké války a v soudobých operacích je podmíněno zvětšením hloubky bojových úkolů, počtem součinnostních vojsk a růstem jejich bojových úkolů, počtem součinnostních vojsk a růstem jejich bojových možností. **Jen komplexní využití sil a prostředků, které se zúčastní boje, zabezpečuje jejich účinné**

použití, zvyšuje celkové bojové možnosti vševojskových svazků a útvarů.

Základy součinnosti tkví v rozhodnutí velitele, které se potom podrobně rozpracovává. Bezprostřední práce při organizaci součinnosti se uskutečňuje v terénu do hloubky viditelnosti a na plastických stolech do hloubky celého úkolu. V závislosti na délce času, úrovni připravenosti velitelů a štábů a možnosti jejich shromáždění může být řešena metodou pokynů, návrhů podřízených, způsobem postupného probírání otázek k použití sil a prostředků s rozehrou hlavních taktických období. Jak ukazují zkušenosti z Velké vlastenecké války, v případě vysoce kvalifikované přípravy velitele a štábu bylo na ni spotřebováno nemnoho času.

K tomu, aby byla dále zdokonalována práce při organizaci součinnosti, je nezbytné:

- projevovat maximum aktivnosti, houževnatosti a tvůrčí práce při sladění činnosti sil a prostředků s přihlédnutím ke konkrétním podmínkám situace a bojovým možnostem,

- správně určovat cíle součinnosti při plnění každého postupně plněného úkolu vojsky,

- zlepšovat včasnou přípravu velitele na práci v terénu nebo na plastickém stole.

Ve spojitosti s tím je účelné, aby štáb rozpracoval přesný plán práce v terénu, ve kterém je nutné určit složení skupin, místa a dobu pobytu na nich, kromě toho i otázky, které podléhají sladení.

Zkušenosti ze cvičení svědčí o tom, že velitel při organizaci součinnosti často vyslyší v plném rozsahu podle každého úkolu návrhy náčelníka průzkumu, náčelníků druhů vojsk a služeb. Přitom zpravidla souhlasí nebo nesouhlasí s jejich závěry. Omezovat se pouze tímto postupem není vhodné. V každém případě otázka řízení po celý čas musí být v rukou velitele. Osobně řídí veškerou práci, upřesňuje odpovídajícím funkcionářům jednotlivé otázky a kontroluje stupeň pochopení jejich úkolů, způsobů a času splnění. Ostatní účastníci jen krátce odpovídají na otázky velitele v průběhu organizace součinnosti.

Umění velení v mnoha směrech je určováno uměním organizovat a upřesňovat kontrolu přípravy vojsk na nadcházející činnosti a v průběhu plnění stanovených úkolů. V poslední době jsou nezaslouženě zapomínány zkušenosti z minulé války, kdy po vypracování rozhodnutí velitelů část důstojníků štábů byla vysílána k útvarům i jednotkám s úkoly kontroly a poskytnutí pomoci. Důstojníci štábu, kteří vyjžděli k vojskům, prověřovali velitele všech stupňů ze znalosti bojových úkolů, jejich správ-

ného chápání, kontrolovali včasnost a způsob vyjití útvarů a jednotek do výchozího prostoru, organizaci všech druhů zabezpečení, zvláště průzkumu a maskování, zásoby munice, pohonných hmot a potraviny, vybudování velitelských stanovišť a pozorovatelů, reálnou připravenost vojsk na zahájení bojové činnosti atd.

V současných podmínkách úloha kontroly se nesnižuje, ale naopak, podstatně vzrostla. Každé neplnění nebo nepravdivý návrh mají těžké následky. Není-li kontrola, vede to k nesplnění úkolu. Proto je nutné vytvářet takovou situaci, aby každý velitel nebo důstojník štábu věděl, že splnění vydaných nařízení, stejně tak jako obsah jeho návrhů, mohou být prověřeny. A proto je nutné, aby nadřízení náčelníci ne slovy, ale skutkem a v práci uznávali kontrolu za nedílnou součást procesu velení vojskům a prakticky na všech cvičeních věnovali této otázce maximální pozornost.

Zdokonalování velení vojskům je nemyslitelné bez přestavby celého systému přípravy kádru. Hlavní je, aby velitelé a důstojníci orgánů velení všech stupňů si osvojili praktické návyky v práci ke splnění jejich funkčních povinností.

Je-li zapotřebí analyzovat, kolikrát v roce velitel praporu nebo pluku přijímá rozhodnutí pro „boj“ a reálně organizuje jeho plnění, pak je zřejmé, že ne tak často. A právě to je hlavní v profesionální přípravě každého velitele a důstojníka štábu. Je otázkou, zda každý velitel roty, praporu, pluku vždycky čte vojenskou literaturu a využívá všech doporučení, nových účinných metod ve své činnosti. Odpověď může být jen záporná.

Proto důležitým směrem zdokonalování praktických návyků velitelských kádru ve velení vojskům je systematické konání speciálních zaměstnání a nácviků s využitím ráďových prostředků, trenážerů, prostředků automatizace, dokumentů utajeného velení. Dosáhnout spolu s tím stanoveného cíle není možné bez hlubokých a pevných znalostí teorie vojenského umění, bojové techniky, výzbroje, organizace vojsk a jejich možností.

Při zvyšování teoretických znalostí a praktických návyků důstojnických kádru v oblasti velení vojskům hrají určitou úlohu nejen vysoká úroveň velitelské přípravy, ale i jejich samostatné studium. Ovšem do té doby, pokud samostatná práce nebude skutečně organizována, nebude stanovená tematika teorie velení a nevyčleněn čas na získání návyků používání prostředků automatizace, nepodaří se dosáhnout kladných výsledků.

Základ vojenského mistrovství velitelů

závisí na jejich umění pracovat v terénu při organizaci boje a velení jednotkám a útvarům v průběhu bojové činnosti. Tomu je nutné věnovat pozornost v systému jejich přípravy. Zaměstnání v terénu musí probíhat poučně s vysokou účinností, napomáhat narůstání získaných znalostí a návyků.

Největší možnosti při rozvíjení praktických návyků ve velení vojskům mají speciální zaměstnání a nácviky na učebnách a v terénu s použitím spojovacích prostředků, dokumentů pro velení vojskům a prostředků automatizace. Směřují ke zdokonalování návyků organizátorské práce funkcionářů při sběru, analýze a zobecnění údajů situace (včetně využití prostředků automatizace), přípravě a návrhu závěrů velitelů k přijetí rozhodnutí, doručení úkolů útvarům (jednotkám), plánování boje, organizaci součinnosti, všech druhů zabezpečení a velení.

Nelze připouštět, aby štábní nácviky probíhaly případ od případu. Jsou důležité jako systém, jehož základem je soudobá vědecká a technická úroveň, dále efektivní metody výcviku, přísná posloupnost při zdokonalování velení vojskům.

Začínat je zapotřebí plánováním obsahu a času uskutečnění opatření při organizaci velení vojskům na nejbližší období a vzdálen u perspektivu. Jestliže např. na cvičeních v září je nezbytné prověřit, jak velitelé a důstojníci štábu ovládají znalosti a praktické návyky, pak již v prosinci předchozího roku je účelné procvičit odpovídající funkční povinnosti důstojníků štábu, v lednu až únoru uskutečnit nácviky práce se spojovacími prostředky v podmínkách stálé dislokace (v březnu s výjezdem do pole), v dubnu a květnu velitelsko-štábní nácviky se spojovacími prostředky na učebnách a v terénu, v červnu velitelsko-štábní cvičení a v srpnu nácviky k odstranění dříve zjištěných nedostatků.

Důležitou úlohu při zdokonalování velení hraje současná **učební, výcviková a materiální základna**, vytvořená jak ve stálých, tak i polních podmínkách. Zkušenosti ukazují, že především je nutné pracovat v terénu, mnohokrát procvičit všechny prvky činnosti funkcionářů jednotlivě a komplexně na trenážerech, které imitují všechny podmínky, ve kterých se bude uskutečňovat velení vojskům v reálném boji. Takové trenážery zahrnují makety velitelsko-štábních vozidel, které jsou vybaveny prostředky pozorování, spojení a automatizace. S jejich využitím jsou řešeny mnohé otázky velení v situaci dvoustranné bojové činnosti, kdy obě strany reálně pracují a každá z nich se snaží dosáhnout vítězství.

Mezi vzájemně bojujícími stranami na jedné maketě terénu je modelována rozehra bojové činnosti v souladu s jejich rozhodnutím.

Na trenažérech je možné zdokonalovat návyky práce na spojovacích prostředcích (v sítích velitele, náčelníka štábu a dalších funkcionářů). Na takových zaměstnáních je dosahováno toho, že velitel rychle pochopí své podřízené a naopak. Kromě toho jsou získávány návyky, které umožňují rychle zakreslovat situaci na mapu, jasně o ní informovat, přesně a krátce vydávat v ráďových sítích a prostředky automatizace nařízení a pokyny, včetně součinností. Trenažér zabezpečuje procvičení prakticky všech procesů velení, pomáhá

podstatně zvýšit profesionální přípravu velitelů a důstojníků štábů.

Zaměstnání organizovaná k velení vojskům na dvoustranných několikastupňových (divize-pluk-prapor) nácvicích umožňují nejen procvičovat určité zásady, ale i rozvíjet tvůrčí schopnosti velitelů a důstojníků štábů. Napomáhají hledání nové, pro nepřítele neočekávané efektivní činnosti, kromě toho i úspěšnému plnění úkolů ve složité bojové činnosti.

Využívání současné učební, výcvikové a materiální základny, přesně procvičovaného systému, pravidelných nácviků, dovedná aplikace zkušeností ze cvičení a lokálních válek — to jsou nejdůležitější směry zdokonalování velení vojskům.

z kapitalistických armád

Podplukovník Ing. Petr Šton

Strategie amerického programu ochrany nových technologií před únikem informací

Technický rozvoj ve vojenském sehraává od samého počátku dějin válek při výstavbě ozbrojených sil závažnou roli. Jeho základním cílem je dosáhnout jednostranné převahy nad protivníkem, která při využití momentu překvapení může rozhodujícím způsobem ovlivnit průběh, případně celý výsledek ozbrojeného střetnutí. Na aplikaci výsledků vědeckotechnického pokroku ve vojenském dlouhodobě pracuje řada institucí a specializovaných pracovišť civilního i vojenského charakteru. Značné urychlení těchto procesů nastalo především se stala trvalou součástí politiky nejreakčnějších sil Severoatlantického paktu,

V západních státech je v poslední době vědeckotechnický rozvoj ve vojenském, úzce související se závody ve zbrojení, doprovázen demonstrativními opatřeními na ochranu proti úniku tzv. progresivních technologií.

Snaha o prohlubování rozdílu v technologické úrovni mezi státy Východu a Západu se stala trvalou součástí politiky nejreakčnějších sil Severoatlantického paktu,

především americké administrativy a představitelů zbrojního průmyslu. Dosažení uvedeného cíle slouží řada institucí, v nichž jsou sledovány a vyhodnocovány možné zdroje úniku strategicky významných informací, zejména v nosných oborech perspektivního rozvoje vojenského, tj. v elektronice a mikroelektronice aplikovaných ve specializované výrobě, v prostředcích spojení, ve výpočetní technice a v optoelektronice. Sledovány jsou i další otázky závažného charakteru, jako genetické inženýrství, možnosti ovlivňování základních přírodních jevů člověkem a další neméně důležité oblasti.

Na Západě se všeobecně tvrdí, že úspěšnost opatření ochrany progresivních technologií závažně ovlivňuje vzájemný poměr sil mezi NATO a Varšavskou smlouvou a promítá se i do ekonomik jejich členských států.

Západní technologie údajně aplikované ve vojenském Varšavské smlouvě prý umožnily dosáhnout miliardové úspory, podstatně zkrátit výzkum a vývoj nových gene-

rací zbraní, zvýšit produktivitu práce, především v podnicích podílejících se na zbrojní výrobě a zároveň realizovat účinná, ale přitom finančně úsporná protiopatření vůči zbraňovým systémům zavádným v NATO. Nedůslednost v ochraně nových technologií si údajně vyžádala další miliardové investice, především USA, s cílem zabránit předčasnému zastarávání nejmodernější výzbroje, nebo celých zbraňových systémů USA a NATO a podle názorů západních expertů na výstavbu ozbrojených sil, v devadesátých letech se může projevit v dalším zvyšování produktivity zbrojního průmyslu SSSR a Varšavské smlouvy, ovlivnit zdokonalování výzbroje jejich ozbrojených sil a možná i narušit rovnováhu ve vzájemných poměrech sil. Uspokojené finanční prostředky prý mohou být využity na rozvoj jiných oblastí vojenského potenciálu zemí socialistického společenství.

Na základě výše uváděných úsudků je každá benevolence a nedůslednost při ochraně nových technologií hodnocena jako zcela nepřijatelná.

V období příprav americké Směrnice číslo 2040.2 na ochranu progresivních technologií byla dlouhodobě zkoumána řada faktorů; v zahraničním obchodu především zájem zástupců socialistických zemí, později i zprostředkovatelů, o možnost nákupu technicky zajímavých výrobků (zejména u špičkové elektroniky), transfer technologií, o možnosti nákupu licenční výroby a další úzce související jevy.

Ustanovením **Koordináčního výboru pro kontrolu vývozu strategického zboží (COCOM)** dříve zakrývaná činnost získala oficiální charakter.

K tomuto opatření přistoupily USA poté, co začaly ztrácet ve světě prioritní postavení ve zbrojní výrobě a obchodu se zbraněmi. V dynamice civilního a vojenského obchodu se kontrola a schopnost zabránění unikům informací o technologiích podstatně zkomplikovala především v důsledku existující obchodní asymetrie, kdy některé západní státy pod tlakem prohlubující se konkurence na trzích hledaly v obchodu se státy socialistického tábora a třetího světa výhodná a bezpečná odbytiště. Změnily se také vztahy mezi civilní a vojenskou výrobou. Zatímco po druhé světové válce se vývoj a výzkum orientovaly především do vojenské sféry využití, v současné době probíhá vývojový proces především v elektronice a výpočetní technice tak bouřlivě, že vojenská aplikace je mnohdy proti civilní zpožděná o několik generací.

Složitější jsou i vztahy mezi západními

zeměmi v samotném obchodu se zbraněmi. Některé státy se po finančně náročném nákupu moderní techniky snaží osamostatnit licenční výrobou náhradních dílů. Vzájemná konkurence obchodníků se zbraněmi postupně snižuje možnosti prodeje zastaralé výzbroje i na donedávna prosperujících trzích třetího světa.

V této souvislosti stále více nabývá na významu především představitelů CIA z počátku osmdesátých let znemožnit Sovětskému svazu a jeho spojencům získat a využít ke zvýšení síly společenství jakékoliv „strategické“ progresivní technologie.

Ochrana informací o technologiích je americkými zpravodajskými službami orientována do tří rovin zájmu, které údajně odrážejí úsilí států Varšavské smlouvy vynakládané na jejich získání.

Ve skupině nejvyššího zájmu je na prvním místě **automatizace výroby a řízení** zahrnující jak zpracování informací, tak i řízení výroby pomocí výpočetní techniky. Američtí odborníci předpokládají, že získání uvedené techniky by mohlo podstatně ovlivnit kapacitu a kvalitu výroby zbrojního průmyslu. Zavádění počítačových řídicích systémů do zbrojní výroby by prý mohlo Sovětskému svazu a jeho spojencům ušetřit značné finanční náklady při vývoji, výrobě, zdokonalování a údržbě pozemní, letecké i námořní výzbroje. Mimořádně efektivně se mohou projevit především při výrobě rozměrných a na kvalitu zpracování náročných druhů výzbroje, jako např. tanků a obrněných transportérů, letounů, raket, ale i všech typů plavidel vojenského námořnictva. Získání příslušné techniky by podle amerických názorů bezesporu kvalitativně ovlivnilo i civilní výrobu a celkově posílilo ekonomickou základnu socialismu. Některé úvahy předpokládají, že by přínos západní automatizované techniky znamenal jen pro sovětské strojírenství úspory do 25 miliónů pracovních sil a zvýšení produktivity práce až o 15 %. Zájem socialistických států je údajně orientován i na získávání tzv. inspiračních vzorků, především pro vojenskou výrobu a až v další etapě určenou pro široké civilní využití.

Značný zájem podle amerických expertů věnují socialistické státy problematice automatizovaných systémů plánování, zpracování informací a evidence. Zavedení výpočetní techniky do oblasti plánování a řízení by podle nich mohlo snížit časovou náročnost organizační práce na středních a nižších stupních řízení o 40 až 70 %.

Ve skupině nejvyššího zájmu se rovněž nachází oblast **telekomunikací**. Získané

technologie by se mohly projevit ve zvyšování kapacit, spolehlivosti a odolnosti vůči protipatřením nepřítelů. Ke splnění těchto požadavků by měly být současné spojovací sítě průběžně doplňovány novými elektronickými prvky, včetně variabilně využitelné multiplexní techniky a zdokonalených vojenských přenosových cest až do doby kapacitně neomezeného digitálního přenosu informací, případně využity výkonné komunikační a multikanálové analyzátoři k vývoji a zavedení systému taktického zpravodajství a REB v celém rozsahu.

Pozornost je věnována i elektronickým zařízením pro výzkum a vývoj telekomunikací.

Západní odborníci spekulují s úvahami, že v oblasti **mikroelektroniky a zařízení pro výrobu polovodičů** má většina úspěchů dosažených v sovětské mikroelektronice základy v získaných přístupech k západní technologii. Spojenci SSSR prý v aplikaci moderních technologií této oblasti zřejmě zaostávají a snaží se je nakupovat podle možnosti. Kromě snah o získání embargovaných křemíkových destiček jsou hledány především zdroje integrovaných obvodů vojenské specifikace. I v tomto případě je zřejmě považováno za průřez vojenské využití technologií a až v dalším aplikaci v civilním sektoru.

Střední oblast zájmu zahrnuje především prostředky **výpočetní techniky**. Podle západního hodnocení se pokračujícím zaostáváním vědeckých kapacit a výroby států Varšavské smlouvy v této oblasti trvale prohlubuje závislost na předních kapitalistických státech. Nedostatečná je situace především v oborech mikroelektroniky a superminipočítačové techniky včetně periférií, ve schopnostech zvyšovat výkonné parametry, v rychlostech operací, programovém vybavení a možnostech budovat počítačové sítě.

Nejefektivnějším opatřením socialistických států k částečnému omezení problematické situace je podle CIA nákup a přímé využívání kvalitní soudobé západní techniky. Takto prý mohou socialistické státy zvláště v mikroelektronice ušetřit 3 až 5 let nákladného vývoje. Nedostatečná ochrana technologií počátkem 80. let mohla podle hodnocení amerických odborníků umožnit ozbrojeným silám Sovětského svazu široké využití výpočetní techniky v řízení a velení, spojení, organizaci týlu, to vše především na strategickém stupni. Američané usuzují, že se sovětskému velení podařilo vybavit především nejdůležitější velitelská stanoviště dostatečným množstvím požadovaných elektronických pro-

středků a zabezpečit tak pružnost a životnost strategického velení, důležité především v podmínkách soudobé války.

Uvolněním kompaktní výpočetní techniky do prodeje mimo prostor zájmu COCOM by prý mohlo velení Varšavské smlouvy problém decentralizace a zranitelnosti systému řízení a velení v celém rozsahu poměrně rychle vyřešit.

Vzorky špičkové výpočetní techniky, získávané na světových trzích, mají podle názoru amerických specialistů pro socialistické státy pouze inspirativní charakter. Využívání takovýchto postupů je v Sovětském svazu údajně běžné. Účinné embargo by mělo na druhé straně zajistit kapitalistickým státům dostatečnou převahu.

Pod ochranou proti úniku informací je i celá oblast **čidel** ať jako samostatných výrobků, nebo součástí jiných moderních technických zařízení. Experti USA soudí, že zájem socialistických zemí je věnován především možnosti získání kvalitních vzorků, využitelných jako podklad pro vlastní vývoj. Především jde o zařízení potřebná při konstrukci přístrojů určených k protiponorkovému boji, zvýšení možnosti PVO působit proti vzdušným cílům typu Stealth a řešení požadované modernizace výzbroje, zejména zvýšení účinnosti munice při ničení vzdušných, pozemních i námořních cílů. Použití čidel je rovněž úzce vázáno na realizaci programů boje proti silám v hloubce, stejně jako při konstrukci zbraní působících s odstupem (technika stand-off). Získané materiály by prý sice bylo možné použít ve zbraňových systémech přímo, nebylo by však zabezpečeno požadované množství zbraní a munice předpokládané k vedení úspěšné bojové činnosti. Ochrana progresivních technologií v oblasti čidel se promítá především do civilní sféry v kontrole vývozu špičkových výrobků do oblastí třetího světa (vývoz do socialistických států je zcela embargován) a jejich dalšího využití. Zvláště závazné požadavky na ochranu technologií v této oblasti se dotýkají i špičkové, především diagnostické lékařské techniky, obsahující prvky zpracování dat.

V této skupině jsou podle hodnocení západních zdrojů zastoupeny výrobky vysoce spolehlivé, se značnou životností a velkou škálou využitelnosti. Ochrana se vztahuje rovněž na jakékoliv tiskoviny a dokumentace k uvedeným technice.

Do oblastí středního zájmu jsou americkými experty dále řazeny vzorky a informace o **elektronice a optoelektronice**. Celkový vývojový stav ve státech Varšavské smlouvy prý demonstruje skutečnost, že jsou sledovány především přístroje a

materiály určené pro výzkum a vývoj jako mikrodensitoměry, mnohokanálové analyzátory, selektivní pulsní zesilovače, základní konstrukční materiály vysoké čistoty a další.

Získání informací z oboru konstrukce laserů, optických vláken a optického zpracování dat údajně má pro vědeckovýzkumnou základnu SSSR značný význam, protože může přinést urychlení vývoje v celé řadě oblastí a jako v předchozích případech snížení náskoku Západu. Podle hodnocení COCOM není získání těchto materiálů mimo jeho kontrolu možné a v závislosti na tom se také údajně v socialistických státech zpomaluje výzkum a vývoj nejdůležitějších komponentů, což pro ně představuje finanční náklady minimálně ve výši 3,5 miliónu dolarů ročně.

U pohonných jednotek a energetických zdrojů je podle západních zdrojů získání informací soustředěno do prostoru mimo přímý vliv COCOM, jehož odborníci soudí, že od počátku 80. let se touto cestou dostalo k využití socialistickým státům a jejich spojencům množství mimořádně důležitých materiálů, především vědeckého charakteru, ale i vzorky a špičkové výrobky s přímým vlivem na zvyšování efektivnosti výroby elektřiny a používání energetických zdrojů, zdokonalování technologií při výstavbě jaderných elektráren a další.

V oblasti letectví a kosmonautiky je prý pozornost věnována především získání informací o technologické výrobě paliv pro raketové motory. Mohutná výzkumná a vývojová základna SSSR, která trvale dosahuje hodnotných výsledků světové úrovně a využívá také zkušenosti obdobných institucí ve světě, údajně vytváří předpoklady dosažení absolutní světové špičky, při vysoké efektivnosti a kvalitě výroby.

Zájem socialistických států se dotýká rovněž leteckého průmyslu. Jako všeobec-

ně nedostatečná je západními experty hodnocena především u sovětských výrobků kvalita ložisek všeho druhu. Letecké motory prý mají proti výrobkům západních států 70procentní životnost a poměrně nižší výkon. Zvýšení kvality by v této oblasti značně posílilo nejen vojenský potenciál Varšavské smlouvy, ale i možnosti v zahraničním obchodě a úsporami nákladů na údržbu poměrně rozsáhlého letounového parku celou ekonomiku koalice.

Mezi ostatní chráněné technologie z oblasti vojenského zájmu jsou zařazeny genetické inženýrství, výroba bojových biologických a chemických látek a další. Vzhledem k jejich specificitě jsou pečlivě střeženy nejen vzorky materiálů, ale i jakákoliv soudobá laboratorní technika, vycházející z principů elektronického zpracování dat.

Uvedené příklady ochrany technologií postihují jen část rozsáhlého komplexu opatření, která mají zabezpečit technologický předstih států Západu v čele s USA před Sovětským svazem a jeho spojenci. Autoři myšlenek technologického předstihu a technického překvapení chtějí dosáhnout především převahy v kvalitativních vlastnostech bojové techniky, ale i v možnostech vést ozbrojený zápas v podmínkách vysoké automatizace procesů rychlého zpracování informací, využití výpočetní techniky na všech stupních organizace a řízení boje, v možnostech využití bojové techniky bez přímé závislosti na lidském faktoru, ve vytváření rozsáhlých automatizovaných zbraňových systémů a s využitím simulátorů k výcviku obsluh. Zpracování, rozbor a určování priorit při intenzivním využívání dat a informací se má stát kritickým momentem v příští válce. Moderní technologie mají také zabezpečit poměrně nenáročnou průběžnou modernizaci výzbroje.

□

Uvedená oblast je v popředí zájmu Západu již několik desetiletí. Původní nekompromisní představy o ochraně technologií jsou pod tlakem probíhajících změn v politických i ekonomických vztazích mezi Východem a Západem postupně přehodnocovány ve prospěch uvolňování. Přehodnocení si vynucuje i zhoršující se ekonomické postavení USA ve světě, v této souvislosti se projevující deficit obchodní bilance USA a především malá efektivnost současného systému kontroly.

Američtí experti se zabývají úvahami, nakolik by se mohl technologický předstih Západu stát jedním z regulatorů úspěšnosti přestavby v Sovětském svazu a dalších

socialistických státech. Docházejí k závěru, že striktní uplatňování zásad COCOM se může negativně odrazit ve vzájemných vztazích a vyústit až do nežádoucí krizové situace. Představitelé zahraničního obchodu Západu dokonce kalkulují i s možnostmi ovlivňovat úspěšnost socialistických států v této oblasti, pokud bude nadále limitována kvalitou výroby a kontrolou COCOM. Ochrana technologií se stala v očích západních expertů jedním z základních a perspektivních prostředků získávání předstihu Západu ve vojenské oblasti a prostředkem politickoekonomického nátlaku USA a jeho spojenců na socialistické státy.

Plukovník RSDr. Josef Michálek

Hlavní rysy zahraniční a vojenské politiky čínského vedení po XIII. sjezdu KS Číny

Ve dnech 25. října až 1. listopadu roku 1987 se v Pekingu konal XIII. sjezd Komunistické strany Číny. Uskutečnil se v období mimořádně složitého mezinárodního a vojenskopolitického vývoje ve světě, vyznačujícího se protichůdnými a rozpornými přístupy zemí a aliancí k odstraňování politických, ekonomických a vojenských překážek mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením.

Pro vnitropolitickou situaci v Číně v období konání sjezdu byly příznačné strukturální změny plánů a způsobů řízení rozvoje národního hospodářství, silící snahy o reformu politického systému provázené názorovou polarizací skupin a mocenským bojem pragmatického a konzervativního křídla v nejvyšších stranických a státních orgánech.

Sjezd zhodnotil výsledky ekonomických reforem uplynulých devíti let (od roku 1978) a vytyčil úkoly pro urychlení rozvoje čínské společnosti. **Vypracoval koncepci tzv. počáteční etapy výstavby socialismu v Číně** s cílem zdůvodnit správnost linie pragmatické skupiny Teng Siao-pchinga spojující socialistické a kapitalistické prvky hospodaření. Koncepce pragmaticky a pravicově orientovaného předsedy vojenské komise ÚV KS Číny Teng Siao-pchinga

ga připouští zachování řady jevů vlastních kapitalismu, např. majetkovou diferenciaci, bezprácných příjmů atd. Značná část funkcionářů i řadových členů strany hodnotí tuto koncepci, zejména pak tezi o „počáteční etapě socialismu“, jako obrát v ideologickém zdůvodňování plného využívání netradičních, v dosavadním čínském chápání „nesocialistických“ prostředků a způsobů urychlení rozvoje výrobních sil. Pochybnosti vyvolává rovněž závěr, že počáteční etapa socialismu v Číně by měla trvat do roku 2050. **Sjezd konkretizoval cesty realizace vytyčených reforem zejména v oblasti řízení, plánování a financí.** Potvrdil již dříve schválený program rozvoje národního hospodářství, který má mj. zabezpečit vytvoření trhu výrobních prostředků, technologií, pracovní síly, podmínek pro přestavbu bankovního systému a uskutečnění cenových reforem.

Program je výsledkem kompromisu mezi stoupenci rychlého, rozhodného provádění hospodářských reforem a těmi, kteří prosazují opatrné a postupné změny v ekonomice ČLR. Přetrvávající různost názorů ve stranickém a státním aparátu na rozsah a tempo přeměn, úlohu sociálně politických a ideologických aspektů hospodářských reforem, ale také na vzájemný poměr rozvíjení ekonomických a politických

vztahů Číny vůči Západu a zemím socialistického společenství ztěžuje plnění sjezdové linie. Nelze rovněž vyloučit, že v průběhu její realizace se dále vyhroťí názorové rozpory např. na otázky, jak řešit disproporce mezi finančními a technologickými možnostmi a potřebami rozvoje, mezi hospodářsky zaostalými a relativně vyspělejšími oblastmi ČLR. Tyto problémy se mohou zákonitě projevit i v nerovnoměrném uspokojování sociálních potřeb a ve svých důsledcích i v konkrétních postojích jednotlivých vrstev obyvatelstva k plnění linie XIII. sjezdu KS Číny.

V průběhu sjezdového jednání byly **poprvé konkretizovány představy vedení strany o reformě politického systému**, v jejímž rámci má být mj. postupně od sebe odděleno stranické a státní řízení, upřesněna odpovědnost vedoucích orgánů KS Číny a změněn systém kádrové práce. Tato reforma, zakotvená i v upravených stanovách strany, předpokládá změnit i dosavadní metody řízení čínské společnosti s cílem posílit úlohu vládních orgánů a vymezit odpovědnost KS Číny pouze na hlavní politická rozhodnutí při současném rozšíření kontrolní činnosti na všech stupních. Uvedenému záměru odpovídá i nová úloha stranických výborů v podnicích. Ruší se platnost článku stanov o vytváření zvláštních stranických skupin ve vedení státních institucí na všech úrovních.

V současné době již čínské vedení realizuje některá **opatření k přísnejšímu oddělení funkcí stranických a státních orgánů a hospodářských organizací**. U některých městských výborů KS Číny byla např. zrušena oddělení průmyslu, zemědělství, školství, sociální péče a zdravotnictví a řízení těchto oblastí bylo v plném rozsahu předáno místním vládám. Usnesení sjezdu o vymezení funkcí stranických a státních orgánů se relativně nejrychleji prosazují v místech, kde se reforma hospodářského mechanismu široce rozvíjí, tj. v tzv. otevřených městech a ve zvláštních ekonomických zónách.

Sjezd se nezabýval analýzou činnosti strany za uplynulé období, pouze rámcově řešil problémy její výstavby — posilování organizační, akční a ideové jednoty strany. Věnoval velmi malou pozornost zahraniční politice a vůbec neřešil problematiku mezinárodního komunistického a dělnického hnutí. Potvrdil tak, že **podstata dosavadní zahraničněpolitické linie**, spočívající v uplatňování netřídního, pragmatického přístupu k vývoji mezinárodních vztahů a situace ve světě, **se nezměnila**. Čínská vláda nadále zlehčuje úlohu mírové politiky Sovětského svazu a

ostatních zemí socialistického společenství. Dohodu mezi SSSR a USA o likvidaci raket středního a kratšího doletu sice oficiálně přivítala, zároveň však snižuje její význam tvrzením, že má pouze ze strany obou velmocí vyvolat iluzi světové veřejnosti o možnosti praktické realizace koncepce světa bez jaderných zbraní. Normalizaci politických vztahů se SSSR stále podmiňuje odstraněním tzv. tří překážek — výrazným snížením stavu sovětských vojsk v přihraničeném prostoru s ČLR, stažením sovětských jednotek z Afghánistánu a Mongolska a zastavením podpory Vietnamské socialistické republiky v její politice vůči Kampučii a Laosu. Naproti tomu souhlasí s rozvojem čínsko-sovětské ekonomické a obchodní spolupráce. Objem vzájemné výměny zboží činí ročně kolem 3 miliard dolarů a má dále vzestupnou tendenci. Vztahy ČLR s ostatními státy socialistického společenství se v posledním období rovněž rozšiřují i v politické oblasti. Současný zájem Číny o všestranný rozvoj vztahů s USA, Japonskem a dalšími vyspělými kapitalistickými státy je veden snahou získat maximum výhod pro urychlení ekonomického rozvoje země a perspektivně realizovat strategický záměr — stát se jednou z hlavních světových velmocí.

XIII. sjezd KS Číny **ovlivnil též vojenskou politiku ČLR**. Realizované i připravované kádrové změny mají mj. zajistit i podmínky pro další modernizaci ozbrojených sil, plně je podřídit ÚV komunistické strany a **posílit postavení armády ve společnosti**.

Přestože počet členů ÚV KS Číny byl celkově snížen z 209 na 175 osob, zvýšilo se zastoupení příslušníků ozbrojených sil o pět členů ve srovnání se stavem po XII. sjezdu. Mezi členy a kandidáty ústředního výboru je nyní téměř 18 procent příslušníků čínské armády, kteří zastávají velitelské a politické funkce na úrovni vševojenské armády a výše. Je však patrné, že skutečný vliv ozbrojených sil na politický vývoj v zemi se v porovnání s obdobím před XII. sjezdem podstatně snížil. Z nejvyšších funkcí v ústředním výboru strany odešli vysocí vojenští činitelé (tzv. veteráni) jako např. náčelník generálního štábu Jang Te-č', náčelník hlavní politické správy Jü Čchiou-li a náčelník hlavní správy týlových služeb Chung Jüe-č'. Jde o tzv. veterány, tj. představitele konzervativně ortodoxní skupiny ve velení armády, kteří např. na zasedání vojenské komise ÚV KS Číny v prosinci roku 1986 ostře vystoupili proti pronikání západní ideologie do Číny (tzv. buržoaznímu liberalismu) a vynutili si odstoupení Chu Jao-panga z funkce ge-

nerálního tajemníka ÚV KS Číny. Nově zvolení členové a kandidáti ÚV z řad příslušníků ozbrojených sil jsou v aktivním věku a mají značné perspektivy růstu i ve stranických funkcích.

Kádrové změny, uskutečněné na XIII. sjezdu představují zjevné posílení moci stoupenců linie Teng Siao-pchinga, kteří upevnili své pozice nejen v ústředním výboru, ale i v politickém byru a sekretariátu ÚV KS Číny. Svědčí o tom jak odchod hlavních oponentů Tengovy linie z těchto orgánů, tak zvolení jeho blízkých spolupracovníků do nejvyšších stranických funkcí. Po ukončení sjezdu zasedal 2. 11. roku 1987 v Pekingu nový ÚV KS Číny, který zvolil Cao C'-janga generálním tajemníkem ÚV KS Číny. Předsedou ústřední poradní komise se stal Čchen Jün a předsedou ústřední komise stranické disciplíny Čchiao Š'. Zasedání také rozhodlo, aby funkci předsedy vojenské komise ÚV KS Číny, jež odpovídá úloze vrchního velitele ozbrojených sil, nadále vykonával Teng Siao-pching.

Při rozpracování linie vojenské politiky XIII. sjezdu KS Číny **velení čínských ozbrojených sil soustřeďuje úsilí na výstavbu moderní armády, schopné vést útočné i obranné operace v podmínkách konvenční i jaderné války.** Důraz nadále klade na splnění těchto hlavních úkolů:

- zkvalitňování výběru a přípravy kádru,
- zefektivnění výcviku a výchovy vojáků a
- postupné vyzbrojení armády soudobou bojovou technikou.

Mimořádnou pozornost věnuje vedení armády strukturální přestavbě pozemního vojska (reorganizace a přezbrojení byly dosud ukončeny u tří z 24 vševojskových armád), rozpracování vojenskodoktrinálních otázek a přestavbě vojenského školství. Akademie pro studium vojenské vědy připravuje návrh nové vojenskostrategické koncepce do roku 2000. Nejvíce zkušenosti jsou čínští odborníci ochotni převzít od států západní Evropy. Potvrzuje to mj. i rozvíjející se spolupráce s institucemi pro studium vojenskodoktrinálních otázek v některých členských státech NATO, jako např. s Vojenskou akademií spojové armády v Hamburku.

K zabezpečení rozvoje zbrojního průmyslu a vojenské vědeckovýzkumné a vývojové základny ČLR byl na sjezdu vytyčen úkol dále prohlubovat zbrojní spolupráci se Západem, zejména s USA. Čínské vedení považuje rozvoj vojenských vztahů s vyspělými kapitalistickými státy za hlavní podmínku uskutečnění plánované moderni-

zace ozbrojených sil v relativně krátké době. Orientuje se především na rozvoj výrobní kooperace, nákup licencí a na výměnu zkušeností z oblasti bojové přípravy vojsk a struktury vojenského školství. Např. v březnu loňského roku byla v Bonnu podepsána dohoda, v jejímž rámci Německá spolková republika poskytne Číně 70 milionů marek na rozvoj a modernizaci technologických zařízení, nákup techniky a výstavbu školství. Čínská vláda vyjádřila v této souvislosti mj. i zájem zvýšit počty studujících v NSR (v současné době je v NSR 1700 čínských studentů) a posílit západoněmecký lektorský sbor na vysokých školách v Číně. Velení čínské armády zároveň hodlá při výcviku uplatňovat některé zkušenosti ze cvičení ozbrojených sil Severoatlantického paktu, přizpůsobené vlastním podmínkám. Vzhledem k rozšiřující se vojenské spolupráci se západoevropskými státy a USA nelze vyloučit, že některé prvky z přípravy a výcviku vojsk NATO využije čínské velení i při cvičeních s prostředky jaderného napadení.

Orientace Číny na rozvoj vojenské spolupráce s USA a evropskými státy NATO potvrzuje čínské vedení, které využívá především dříve uzavřených dohod o prodeji americké a západoněmecké moderní technologie a zařízení pro tzv. dvojí využití (pro civilní i vojenské účely) a o dodávkách zbraní ozbrojeným silám ČLR výměnou za čínské strategické suroviny. Chce dále rozšiřovat dvoustranné vojenské kontakty na všech úrovních, zvyšovat počty příslušníků čínské armády studujících na vojenských školách a zařízeních v USA a NSR, využívat pomoci západních vojenských instruktorů při přípravě specialistů čínské armády na území ČLR.

XIII. sjezd KS Číny lze považovat za vítězství pravověrně orientované skupiny Teng Siao-pchinga, která si ještě více upevnila své mocenské pozice. Boj o moc v čínském stranickém a státním vedení však nebyl sjezdem definitivně ukončen. Trvající nejednota názorů na další postup při řešení závažných vnitřních a zahraničněpolitických otázek představuje potenciální zdroj dalších vnitropolitických komplikací. Nelze však předpokládat, že v blízké budoucnosti dojde k takovému vyhození vnitřních rozporů, jež by vyústily v zásadní změnu politické orientace ČLR.

V zájmu urychlení realizace strategické linie na přeměnu ČLR ve vojenskoprůmyslovou mocnost XIII. sjezd ponechal čínskému vedení široký prostor k taktickému manévrování v zahraničněpolitické oblasti.

Orientace na rozvoj styků s USA a s vy-

spělými kapitalistickými státy potrvá zejména z hlediska využití jejich vědeckotechnické základny při modernizaci čínské ekonomiky. Přes určité pozitivní prvky, které se projevují ve vztazích k Sovětskému svazu, je nutné počítat, že **proces normalizace čínsko-sovětských politických vztahů bude vzhledem k trvající obstrukci politiky čínského vedení velmi obtížný a dlouhodobý.** Vůči ostatním socialistickým státům lze nadále očekávat diferencovaný postoj.

Prioritní pozornost bude čínské vedení nadále věnovat modernizaci ozbrojených sil. V souladu se závěry sjezdu budou vý-

stavbu armády charakterizovat zejména kvalitativní změny, modernizace výzbroje však bude limitována ekonomickými možnostmi země.

Souběžně s procesem budování soudobé armády budou trvat snahy o její bezvýhradné podřízení komunistické straně systematickým oslabováním politických a mocenských pozic i privilegovaného postavení armády ve společnosti. Klíčové funkce postupně obsadí stoupenci pravicově nacionalistického křídla čínského vedení. Mezi ostatními mocenskými složkami si však ozbrojené síly nadále udrží značnou autoritu.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Ладислав Пршинесдому, кандидат философских наук, доцент	
Соотношение войны и политики в космическом и атомном веке и значение высокой боевой готовности ЧНА	3
Автор целенаправленно обобщает принципы, разработанные по данному вопросу на XXVII съезде КПСС и заседании Политического Консультативного комитета Варшавского Договора. Раскрывает опасность военно-технократической логики. Проблематику целесообразно связывает с требованиями, поставленными перед ЧНА с точки зрения возможной войны.	
Полковник Ян Полашек, кандидат философских наук, доцент	
Теоретико-методологические исходные моменты анализа научно-технической революции в современном военном деле	8
Автор решает актуальную проблематику, связанную с задачами, вытекающими из военной доктрины государств-участников Варшавского Договора для армий социалистических стран, из требований научно-технической революции на боевую и мобилизационную готовность, на уровень их вооруженных сил.	
Полковник Кветослав Штунц	
К некоторым вопросам политического взаимодействия при подготовке и ведении оборонительной операции	13
Автор оценивает некоторые конкретные данные по подготовке и ведению фронтовых операций и внимание сосредотачивает на описание некоторых действий и мероприятий в конкретной обстановке.	

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Генерал-полковник М. А. Гареев, доктор военных наук	
Советская военная доктрина на современном этапе	15
Автор объясняет содержание военной доктрины, ее политическую и военно-техническую части, современную советскую военную доктрину, ее важнейшие специфические черты и требования на боевую и мобилизационную готовность органов управления и войск.	
Генерал-лейтенант Йиржи Брыхта	
Некоторый опыт по проведению оперативных учений	25
Автор обобщает важнейшие данные по проведению оперативных учений с основным вниманием на разведку, процесс принятия решения, организацию обороны, ее инженерное оборудование, противовоздушную операцию, управление войсками, планирование контрудара.	
Подполковник Франтишек Валах, кандидат военных наук	
Внедрение нового качества маневра в операции	31
Автор на основе научно-технического прогресса, который оказывает влияние на военное искусство, рассматривает новое качество и успех маневра, его возможности, боевое применение десантов, содержание воздушно-наземной операции и закономерности проведения этих операций.	
Полковник Зденек Кодеш, кандидат военных наук, доцент	
Особенности организации боя дивизии после развертывания главных сил при форсировании препятствий	35
Автор в этой части серии статей рассматривает вопросы содержания организации боевых действий при наступлении из прямого соприкосновения с одновременным форсированием водных препятствий, после переброски из глубины и ускоренной подготовке, далее рассматривает подготовку, организацию управления и гарнизонной службы.	
Полковник Йосеф Кашпар, кандидат военных наук, доцент	
Бой дивизии и полка в окружении	42
Автор развивает положения Боевого устава сухопутных войск ЧНА, особенно по вопросам сути окружения, а также по проблематике, которую командир дивизии должен осуществлять при организации боя в окружении.	

Полковник Ярослав Схейбал

- Значение информационного потока о ядерно-техническом и ракетно-техническом обеспечении для планирования и управления операцией** 46
Автор объясняет некоторые аспекты ядерно-технического и ракетно-технического обеспечения, особенно с точки зрения потребностей и необходимости знаний информации для планирования и управления операцией фронта. Одновременно расширяет и конкретизирует отдельные принципы боевых уставов ЧНА.

Полковник Павел Загоржик, доктор военных наук

- Моделирование динамики боевых действий авиации при отражении агрессии** 50
Автор знакомит читателей с возможными способами моделирования динамики боевых действий авиации и с их дальнейшим вероятным развитием, а также с задачами, которые возможно будет выполнять истребительно-бомбардировочная авиация и штурмовая авиация в ходе поддержки войск фронта в начальном периоде войны.

Полковник Ян Ржегак

- Оценка первоочередных объектов при планировании боевых действий войск ПВОС** 55
Автор информирует о доли войск ПВОС при уничтожении первоочередных объектов в ходе отражения главного удара воздушного противника в рамках противовоздушной операции.

Подполковник Ян Главица

- Комплекс связи дивизии в условиях ПАСУВ тактического звена** 62
Автор решает в комплексе проблематику обеспечения средств автоматизации управления в тактическом звене, а также с тем связанным их влиянием на комплекс связи дивизии.

Полковник Милош Милер

- Изменения организационной структуры военно-технического обеспечения и их результаты** 67
Автор информирует, какими способами было достигнуто улучшение технического обеспечения войск ЧНА после проведенных изменений в организационной структуре военно-технического обеспечения.

Генерал-майор Зденек Горак

- Обеспечение оборонительной операции ГСМ** 72
Автор приводит некоторые новые принципы и взгляды на обеспечение войск ГСМ в ходе оборонительных операций первоначального периода войны.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

- Совершенствование управления войсками в современном бою** 77

ИНФОРМАЦИИ

Подполковник Петр Стон

- Стратегия американской программы охраны новых технологий** 83
Автор объясняет вопросы охраны информации с точки зрения трех плоскостей, а также в качестве основного и перспективного средства достижения превосходства Запада в военной области, политического и экономического давления США и их союзников на социалистические страны.

Полковник Йосеф Михалец

- Главные черты внешней и военной политики китайского руководства после XIII съезда КПК** 87
Автор рассматривает основные вопросы, обсуждаемые на съезде. Учитывая современное развитие международной обстановки объясняет изменения в отношениях Китайской Народной Республики с продолжающимися долгосрочными позитивными тенденциями.